28 серпня 2020 року

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ШКОЛИ І-ІІІ СТУПЕНІВ № 213
ДЕСНЯНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА

НА 2020-2021 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

3-і класи

Схвалено на засіданні
педагогічної ради школи
(протокол № 1 від 28.08.2020р.)

Загальні положення освітньої програми

Школа І-ІІІ ступенів № 213 Деснянського району міста Києва – школа з українською мовою навчання.

Освітня програма для 3-х класів школи І-ІІІ ступенів № 213 Деснянського району міста Києва» (далі – школа № 213) розроблена на виконання Закону України «Про освіту», наказів Міністерства освіти і науки України від 08 жовтня 2019 року № 1273 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 3-4-х класів закладів загальної середньої освіти», від 26.07.2018р за № 814 «Про затвердження типових освітніх програм початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами», Освітньої програми початкової школи науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» (лист ДСЯО України № 01/01-23/929 від 06.08.2020 р.) постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами від 2019 року).

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, тривалість і взаємозв’язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які подані в рамках навчальних планів;
- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН;
- форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою.

Освітню програму для 3-х класів побудовано з дотриманням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємоз’язаного формування ключових і предметних компетентностей;

- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів освіти таких **ключових компетентностей:**

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та

способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов’язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров’я і збереження здоров’я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом
розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Типової освітньої програми або Освітніх програм рекомендується використовувати **внутрішньопредметні** і **міжпредметні зв’язки**, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Компетентнісна початкова освіта в Проєкті «Інтелект України»:

- втілює в життя положення компетентнісного підходу та розпочинає процес формування в учнів молодшого шкільного віку ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей;
- проєктується й реалізується на засадах особистісно-діяльнісного підходу як система, що функціонує та розвивається відповідно до основних положень парадигм особистісно зорієнтованої освіти й діяльнісного підходу, зокрема принципів гуманістичної, особистісної та діяльнісної спрямованості освіти;
- розглядається як феномен, що функціонує та розвивається відповідно до принципів системного підходу, зокрема, принципів єдності педагогічної системи й середовища, цілеспрямованості, рівноважної відповідності, оптимальності, зворотного зв’язку, єдності програмованого, рефлексивного та адаптивного видів управління;
- моделюється й упроваджується в освітній процес на засадах синергетичного підходу як нелінійна система відкритого типу, здатна до самоорганізації;

Зміст початкової освіти в Проєкті визначено відповідно до дидактичних основ конструювання змісту освіти. Реалізація компетентнісної моделі освіти в Проєкті передбачає, з одного боку, упровадження STEM-освіти як провідного тренду модернізації національних освітніх систем, а з іншого – формування в учнів соціальної, громадянської, державницької та культурної компетентностей,

позитивного мислення й емоційного інтелекту. Найоптимальнішим є поєднання обох підходів.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати навчання за освітньою програмою.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Період життя дитини від п'яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довільності поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – *фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої*.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Відповідно до Освітньої програми початкової школи науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» (лист ДСЯО України № 01/01-23/929 від 06.08.2020 р.) до здобуття другого (основного) циклу початкової освіти в Проєкті допускаються переважно учні, які здобували початкову освіту на першому (адаптаційно-ігровому) циклі у 1-2-х класах Проєкту.

Загальний обсяг навантаження і очікувані результати здобувачів освіти.

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 3-А, Б класів становить 910 годин/навчальний рік, для учнів 3-В класу – 875 годин/ навчальний рік (корекційна робота – 420 годин/навчальний рік). Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планах І ступеня (далі – навчальні плани – додаток 1-3).

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за такими освітніми галузями:

- мовно-літературна (українська мова, мови відповідних корінних народів і національних меншин; літератури; українська мова та література для корінних народів і національних меншин; іншомовна освіта);
- математична;
- природнича;
- технологічна;

- інформатична;
- соціальна і здоров'язбережувальна;
- громадянська та історична;
- мистецька.

Для кожної освітньої галузі визначено мету та загальні результати навчання здобувачів освіти в цілому. За ними впорядковано обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які є основою для їх подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти.

Обов'язкові результати навчання мають індекси, у яких:

- скорочений буквений запис означає освітню галузь, до якої належить обов'язковий результат навчання;
- цифра на початку індексу означає порядковий номер року навчання (класу);
- перша цифра після буквеного запису до крапки означає порядковий номер загальної цілі, на реалізацію якої спрямований обов'язковий результат;
- цифра після крапки означає порядковий номер загального результату, з яким співвідноситься обов'язковий результат.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах (додатки 4-5). Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні програми спеціальних класів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення мають корекційно-розвивальний складник відповідно додатку 9 до наказу Міністерства освіти і науки України № 814 від 26.07.2018 р. «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами» (додаток 6).

Програми інваріантного складника навчального плану є обов'язковими для використання в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності.

Перелік, зміст, тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін.

До освітньої програми додано навчальні плани, в яких визначено освітні галузі, за якими укладено освітні програми, підходи до організації освітнього процесу (додаток 1-3).

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів та передбачає реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети.

Навчальний план містить інваріантну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форм власності, та варіативну, яка враховує особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, особливості регіону, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення та в якій передбачено додаткові години на вивчення курсів за вибором, індивідуальні та групові заняття.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Очікуваних результатів навчання, окреслених навчальними програмами, можна буде досягти, якщо використовувати інтерактивні освітні технології, технології розвитку критичного мислення, особистісно орієнтовані форми і методи навчання: дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, робота в парах або групах, ситуаційні вправи, екскурсії, віртуальні подорожі, внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти здійснюється на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку в процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача освіти у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння з досягненнями інших і не підлягає обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання у початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії, самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів освіти у 3-х класах підлягають формувальному та підсумковому (тематичному і завершальному) оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудовувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає співставлення навчальних досягнень здобувачів освіти з конкретними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти. Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

кадрове забезпечення освітньої діяльності викладання у початковій школі повністю забезпечене кваліфікованими фахівцями;

навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності – Державний стандарт початкової освіти, типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти за редакцією Савченко О.Я., освітня програма початкової школи науково-педагогічного проекту «Інтелект України», навчальні програми, підручники, посібники, які мають гриф МОН;

матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності – для учнів початкової школи створюється цілісне і креативне освітнє середовище згідно вимог НУШ; за кожним класом закріплено окремий кабінет; згідно вимог безпеки життєдіяльності обладнано окреме фізкультурно-рекреаційне приміщення, де проводяться уроки фізичної культури для учнів початкової школи;

якість проведення навчальних занять – за якісне і вчасне проведення навчальних занять учителі несуть персональну відповідальність згідно своїх посадових обов'язків;

моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей) проводиться згідно вимог навчальних програм та обліковується у класному журналі; аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Освітня програма школи № 213 та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднені на веб-сайті школи. На основі освітньої програми складено та затверджено навчальний план, що конкретизує організацію освітнього процесу.

Типові освітні програми,
за якими розроблено освітню програму для 3-х класів школи № 213

№	Клас	Варіант Типових освітніх програм, затверджених Міністерством освіти і науки України
1.	3-А	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом Савченко О.Я., затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 р. № 1272.
2.	3-Б	Освітня програма початкової школи науково-педагогічного проекту «Інтелект України» (лист ДСЯО України № 01/01-23/929 від 06.08.2020 р.)
3.	3-В	Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом Савченко О.Я., затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 08 жовтня 2019 року № 1272 , Типова освітня програма початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами (наказ Міністерства освіти і науки України № 814 від 26.07.2018 р., додаток 9).

Повноцінність загальної середньої освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових навчальних планів. Враховуючи індивідуальні освітні потреби учнів, рішенням педагогічної ради школи (протокол № 1 від 28.08.2020р.) конкретизовано варіативну складову навчальних планів, в яких передбачено додаткові години на вивчення предметів інваріантної

складової та групові заняття. Групові заняття проводяться після основних занять з обов'язковою перервою за окремим розкладом.

За рахунок годин варіативної складової заплановано:

- збільшення годин на вивчення окремих предметів інваріантної складової

Клас	Предмет	Кількість годин
3Б	«Я пізнаю світ»	1год.
3В	Англійська мова	1 год.

проведення групових занять

Клас	Предмет	Кількість годин
3А	Математики	1 год.
3В	Математики	1 год.

Змістові лінії мовно-літературної освітньої галузі (українська мова і літературне читання) в 3-А,В класах реалізуються через навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання».

В проєкті «Інтелект України» мета ті завдання мовно-літературної освітньої галузі (українська мова і література) реалізуються через навчальні предмети «Українська мова» (6 год./тижд.) і «Я пізнаю світ» (1 год./тижд.)

Змістові лінії іншомовної освітньої галузі реалізуються через предмет «Іноземна мова(англійська)».

Математична галузь в 3-А,В класах реалізується через окремий предмет «Математика».

В проєкті «Інтелект України» мета ті завдання математичної освітньої галузі реалізуються через навчальні предмети «Математика» (4 год./тижд.) і «Я пізнаю світ» (1 год./тижд.).

Громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича освітні галузі в 3-А,В класах реалізуються через предмет «Я досліджую світ».

В проєкті «Інтелект України» мета і завдання громадянської, історичної, соціальної, здоров'язбережувальної, природничої та технологічної освітніх галузей через предмет «Я пізнаю світ» (4 год./тижд.).

Інформаційна освітня галузь реалізується через предмет «Інформатика».

Технологічна галузь в 3-А,В класах реалізується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Мистецька освітня галузь в 3-А,В класах реалізується окремими Прредметами: «Мистецтво: образотворче мистецтво», «Мистецтво: музичне мистецтво».

Мета і завдання мистецької освітньої галузі в проєкті «Інтелект України» реалізуються через навчальні предмети «Мистецтво» (1 год./тижд.) і «Я пізнаю світ» (1 год./тижд.).

Фізкультурна освітня галузь в 3-А,В класах реалізується предметом «Фізична культура», в 3-Б класі реалізується предметом «Фізична культура» (2 год./тижд.) і «Я пізнаю світ» (1 год./тижд.).

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» здійснюється за такими змістовими лініями:

- «Рухова діяльність»;
- «Ігрова та змагальна діяльність».

Враховуючи індивідуальні освітні потреби учнів, рішенням педагогічної ради (протокол № 1 від 28.08.2020 року) конкретизовано варіативну складову робочого плану, в якій передбачено додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової навчальних планів та групові заняття. Групові заняття проводяться після основних занять з обов'язковою перервою за окремим розкладом.

Гранична наповнюваність загальноосвітніх класів встановлюється відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» не більше 30 учнів.

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517 (зі змінами). При визначенні гранично допустимого навантаження учнів ураховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну тривалість уроків у 3-х класах – 40 хв.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів..

Режим роботи груп продовженого дня

Робота груп продовженого дня організована відповідно до чинного Порядку створення груп подовженого дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018р. за № 677 (зі змінами за 2019 рік), зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 24.07.2018р. за № 865/32317.

У групах продовженого дня прогулянка для школярів становить не менше, ніж 1,5 години протягом дня.

Директор школи Інна ЄРМАК

Додаток 1

Навчальний план школи І ступеня
з українською мовою навчання
3 клас

Назва освітньої галузі		Кількість годни на тиждень
		3-А
Інваріантний складник		
Мовно-літературна, у тому числі:		10
українська мова і література		7
іншомовна освіта (англійська мова)		3
Математична		5
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна галузі)		3
Технологічна		1
Інформатична		1
Мистецька	Образотворче мистецтво	1
	Музичне мистецтво	1
Фізкультурна*		3
Усього		25
Варіативна складова		
Групові заняття	Математика	1
Гранично допустиме тижневе/ річне навчальне навантаження учня		23
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		26

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

Директор школи Інна ЄРМАК

Додаток 2

Навчальний план школи І ступеня
з українською мовою навчання
(науково-педагогічний проект «Інтелект України»)

Назва освітньої галузі	Назва навчального предмета	Кількість годин на тиждень
		3-Б клас
Інваріантний складник		
Мовно-літературна	Українська мова	6
	Іноземна мова (англійська)	3
Математична	Математика	4
Мовно-літературна (література)	Я пізнаю світ*	8+1
Математична		
Природнича		
Соціальна і здоров'язбережувальна		
Громадянська та історична		
Технологічна		
Фізкультурна***		
Мистецька		
Інформатична	Інформатика	1
Мистецька	Мистецтво**	1
Фізкультурна***	Фізична культура	2
Гранично допустиме тижневе/ річне навчальне навантаження учня		23+1
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		26

*Орієнтовний розподіл годин між освітніми галузями в межах інтегрованого навчального предмета «Я пізнаю світ»:
мовно-літературна освітня галузь – 1 год/тижд.; природнича, технологічна, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична освітні галузі – разом 4 год/тижд.; математична освітня галузь – 1 год/тижд.; мистецька освітня галузь – 1 год/тижд.; фізкультурна освітня галузь – 1 год/тижд, варіативна складова – 1 год./тижд.

**Мистецтво вивчається як інтегрований курс

***Години, передбачені для фізичної культури (предмет «Я пізнаю світ» (1 год/тижд.) та «Фізична культура» (2 год/тижд.) не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів.

Директор школи Інна ЄРМАК

Додаток 3

Навчальний план школи І ступеня
з українською мовою навчання
для дітей з тяжкими порушеннями мовлення
3 клас

Назва освітньої галузі		Кількість годин на тиждень
		3-В
		на рік
Інваріантний складник		
Мовно-літературна, у тому числі:		9+1
українська мова і література		7
іншомовна освіта (англійська мова)		2+1
Математична		4
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна галузі)		3
Технологічна		1
Інформатична		1
Мистецька	Образотворче мистецтво	1
	Музичне мистецтво	1
Фізкультурна*		3
Усього		23+1
Корекційно-розвиткова робота, у тому числі:		**12**
корекція мовлення		5
корекція розвитку		3
логоритміка		2
лікувальна фізкультура		2
Додатковий час на факультативи, індивідуальні заняття та консультації Групові заняття *Математика*		1
Гранично допустиме тижневе/ річне навчальне навантаження здобувача освіти		22
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		25

*Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

Директор школи Інна ЄРМАК

Додаток 4

Програми
з навчальних предметів для 3-х класів
за типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти, розробленою під керівництвом Савченко О.Я.

Мовно-літературна освітня галузь
Українська мова
Пояснювальна записка

Мета - формування мотивації вивчення української мови; розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності; формування комунікативної та інших ключових компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; розвиток логічного, критичного та образного мислення, мовленнєво-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української мови в гімназії.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток зв'язного мовлення, уяви, пізнавальних здібностей, логічного, критичного та образного мислення школярів;
- формування повноцінної навички письма, уміння брати участь у діалозі, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Реалізація зазначених мети і завдань здійснюється за такими змістовими лініями: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в учнів початкової школи умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** передбачає формування в учнів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в

Продовження додатка 4

медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** передбачає дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування у школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

На вивчення української мови в 3-х класах виділено по 122 години (3,5 години на тиждень). Рекомендовано 3 години на тиждень проводити уроки української мови, 1 годину на два тижні - урок розвитку зв'язного мовлення.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Змістова лінія «Взаємодіємо усно» (протягом року)	
уважно слухає репліки співрозмовника, *уточнює* почуте в діалозі з огляду на ситуацію спілкування; [3 МОВ 1.1] *сприймає уважно* монологічне висловлення з конкретною метою; [3 МОВ 1.1] *розуміє* й *адекватно виконує* навчальні дії відповідно до прослуханої інструкції, настанови вчителя; [3 МОВ 1.1] *передає* зміст почутого (послідовність подій у розповіді, перелік ознак в описі, наведені аргументи в міркуванні); [3 МОВ 1.2] *добирає* заголовки до частин прослуханого тексту; [3 МОВ 1.2] *визначає* тему і мету усного повідомлення; [3 МОВ 1.4] *вибирає* інформацію з почутого з певною метою, *використовує* її для створення власних висловлень; [3 МОВ 1.3] *визначає* позицію мовця, погоджується з нею або заперечує; [3 МОВ 1.5] *висловлює* власні думки з приводу почутого, *аргументує* їх, спираючись на власний досвід; [3 МОВ 1.6] *вступає* і *підтримує* діалог на теми, пов'язані з важливими життєвими ситуаціями; [3 МОВ 1.7] *аргументує* свої думки під час розмови; [3 МОВ 1.6], [3 МОВ 1.7] *виявляє* доброзичливе ставлення до думок інших; *дотримується* етичних норм спілкування, правил етикету; [3 МОВ 1.8] *вживає* у процесі спілкування правильні форми звертань, слів, що виражають прохання, пропозицію, побажання, вибачення; [3 МОВ 1.7], [3 МОВ 1.8] *формулює* розгорнуту відповідь на поставлене запитання; [3 МОВ 1.6] *доводить* аргументовано свою думку; [3 МОВ 1.6] *будує* усне зв'язне висловлення (розповідь, опис, міркування) за малюнком, ситуацією з опорою на допоміжні матеріали (частиною тексту, планом, опорними словами, словосполученнями); [3 МОВ 1.6] *бере участь* у створенні есе під керівництвом учителя; [3 МОВ 1.6] *використовує* виражальні засоби мови; [3 МОВ 1.7] *висловлює* власну думку про предмети, явища, події [3 МОВ 1.6]	Сприймання усної інформації. Робота над розумінням діалогічного й монологічного мовлення. Сприймання і розуміння навчальних інструкцій, настанов. Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Відтворення змісту прослуханого своїми словами. Визначення теми і мети почутої інформації. Вибір необхідної інформації з почутого. Оцінювання усної інформації. Вираження власної думки щодо змісту прослуханого. Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування. Створення усних монологічних висловлень (розповідь, опис, міркування, есе) самостійно та з опорою на дидактичні матеріали (даним початком, основною частиною або кінцівкою, складеним планом). Використання виражальних засобів мови

Продовження додатка 4

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» (протягом року)	
дотримується загальних правил письма; [3 МОВ 3.1] *дотримується* пропорційної висоти, ширини, нахилу великих і малих букв та пунктуаційних знаків (! ?) у зошиті в одну лінійку; [3 МОВ 3.1] *нарощує* швидкість письма, безвідривно поєднуючи елементи букв та букви між собою; [3 МОВ 3.1] *прискорює* письмо в міру своїх психофізіологічних можливостей, не спотворюючи форми букв та їх поєднань; *оформлює* охайно письмову роботу в зошиті в одну лінію; [3 МОВ 3.1] *дотримується* абзаців, полів зошита; [3 МОВ 3.1] *записує* слова в колонку; [3 МОВ 3.1] *обирає* для оформлення повідомлення відповідний шрифт, розмір і колір букв тощо; [3 МОВ 3.1] *створює* письмове висловлення (розповідь, опис) на добре відому й цікаву тему, на основі вражень від прочитаного твору, переглянутого фільму, ситуації з життя; [3 МОВ 3.1], [3 МОВ 3.2] *висловлює* своє ставлення до того, про що пише; [3 МОВ 3.1] *складає* і *записує* художні і науково-популярні описи за поданим зразком, використовуючи інформацію з різних джерел; [3 МОВ 3.1] *будує* текст-міркування за зразком та поданим початком; [3 МОВ 3.1] *письмово переказує* текст розповідного змісту; [3 МОВ 3.1] *використовує* у власних текстах виражальні засоби мови; [3 МОВ 3.1] *оформлює* власне висловлення так, щоб воно було грамотним (у межах вивченого) і зрозумілим; [3 МОВ 3.1] *знаходить* і акуратно *виправляє* у власному тексті помилки (графічні, орфографічні, граматичні, лексичні і стилістичні), орієнтуючись на пам'ятку, підготовлену вчителем; [3 МОВ 3.3] *обговорює* письмові роботи (власні й однокласників) у парі, невеликій групі, *визначає* позитивні характеристики [3 МОВ 3.3]	Розвиток навички письма. Дотримання графічних, гігієнічних і технічних правил письма. Формування навички письма в графічній сітці в одну лінію. Розвиток швидкості письма: безвідривне поєднання елементів букв *и, л, п; н, р, ф* та 3-4 букв між собою типу *дим, мили, ориз,трив* без викривлення графем. Дотримання культури оформлення письмових робіт. Побудова зв'язних текстів (розповідь, опис, міркування). Письмове переказування тексту розповідного змісту. Висловлення власного ставлення до змісту написаного. Використання виражальних засобів мови. Перевірка та редагування текстів. Обговорення письмових робіт
Змістова лінія «Досліджуємо медіа» (протягом року)	
сприймає доступні медіатексти; [3 МОВ 1.1], [3 МОВ 2.1] *визначає* мету простих медіаповідомлень; [3 МОВ 1.4], [3 МОВ 2.2] *інтерпретує* медіаповідомлення на основі власного інформації. досвіду; [3 МОВ 1.4], [3 МОВ 2.2] *виділяє* цікаву для себе інформацію; [3 МОВ 1.3] *намагається виявити* приховану інформацію в медіапродуктах; [3 МОВ 1.4] *пояснює* свою реакцію на медіаповідомлення (як буде реагувати у відповідь); [3 МОВ 1.5] *створює* прості медіапродукти (листівка, запрошення, sms-повідомлення, фотоколаж, книжечка тощо); [3 МОВ 1.7], [3 МОВ 3.2] *пояснює*, кому і для чого призначені створені ним медіапродукти [3 МОВ 1.7]	Сприймання простих медіатекстів, виявлення в них очевидних ідей та прихованої Висловлення власного ставлення до медіаповідомлень. Створення простих медіапродуктів

Продовження додатка 4

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» (протягом року)	
правильно вимовляє слова з апострофом, звуками [г], [дж], [дз], [дз'], дзвінкими приголосними звуками в кінці слова і складу перед глухим, ненаголошеними голосними [е], [и], подовженими приголосними звуками; [3 МОВ 4.1] *правильно наголошує* загальновживані слова; [3 МОВ 4.1] *відтворює* напам'ять український алфавіт; [3 МОВ 4.1] *розташовує* 7-9 слів за алфавітом, орієнтуючись на першу і другу літери; [3 МОВ 4.1 *користується* алфавітом під час роботи з навчальними словниками; [3 МОВ 4.1]	Дослідження фонетичних закономірностей української мови. Дотримання орфоепічних вимог у власному мовленні. Застосування алфавіту Користування навчальними словниками.
пояснює пряме і переносне значення слів; [3 МОВ 4.1] *добирає* до поданого слова 1-2 найуживаніші синоніми, антонім; [3 МОВ 4.1] *користується* навчальними словниками синонімів, антонімів; [3 МОВ 2.5] *розпізнає* найуживаніші багатозначні слова і *пояснює* їх різні значення; [3 МОВ 4.1] *знаходить* і *пояснює* роль синонімів, антонімів, багатозначних слів у тексті; [3 МОВ 4.1] *доречно використовує* у власних висловленнях слова в прямому і переносному значеннях, синоніми, антоніми, багатозначні слова; [3 МОВ 4.2]	Спостереження за лексичним значенням слова. Вживання у власному мовленні слів різних лексичних груп (слова в прямому і переносному значеннях, синоніми, антоніми, багатозначні слова).
визначає і пояснює роль закінчення, кореня, префікса, суфікса в слові; [3 МОВ 4.1] *розрізнює* спільнокореневі слова і форми того самого слова (з допомогою вчителя); [3 МОВ 4.1] *пояснює,* що таке орфограма; [3 МОВ 4.1] *розпізнає* слова з орфограмами і перевіряє їх; [3 МОВ 4.1] *правильно записує* слова з ненаголошеними голосними [е], в корені, які перевіряються наголосом; [3 МОВ 4.1] *користується* орфографічним словником для перевірки написання слів з ненаголошеними [е], [и], що не перевіряються наголосом; [3 МОВ 4.1]	Дослідження будови слова. Розрізнення форм слова і споріднених слів. Дослідження орфограм, пов'язаних з будовою слова.
правильно записує слова з префіксами *роз-, без-, з- (с-);* [3 МОВ 4.1] *розпізнає* в тексті і *самостійно добирає* іменники, *ставить* до них питання; [3 МОВ 4.1] *розпізнає* іменники, які називають опредмечені дії, ознаки; [3 МОВ 4.1] *розрізняє* іменники - назви істот і неістот, *правильно ставить* до них питання; [3 МОВ 4.1] *розрізняє* власні і загальні іменники; [3 МОВ 4.1] *записує* власні іменники з великої букви; [3 МОВ 4.1] *визначає* рід іменників; [3 МОВ 4.1] *змінює* іменники за числами; [3 МОВ 4.1] *доречно вживає* іменники у власному мовленні; [3 МОВ 4.2] *розпізнає* прикметники в тексті; [3 МОВ 4.1] *пояснює* роль прикметників у мовленні; [3 МОВ 4.1] *будує* словосполучення прикметників з іменниками, *встановлює* між ними граматичний зв'язок за допомогою питань; [3 МОВ 4.1] *змінює* прикметники за родами і числами у сполученні з іменниками; [3 МОВ 4.1]	Спостереження за номінативною функцією іменників у мовленні. Розрізнення назв істот і неістот, власних і загальних іменників. Визначення роду іменників. Змінювання іменників за числами. Вживання іменників у власних висловленнях. Дослідження ролі прикметників у мовленні. Встановлення зв'язку прикметників з іменниками. Змінювання прикметників за родами і числами.

Продовження додатка 4

розпізнає граматичну форму прикметника за родовим закінченням, поставленим питанням, за іменником, з яким він зв'язаний; [3 МОВ 4.1] *вживає* прикметники у власних висловленнях з метою їх увиразнення; [3 МОВ 4.2]	Використання прикметників у власному мовленні.
розпізнає серед слів числівники, які відповідають на питання *скільки?;* [3 МОВ 4.1] *правильно вимовляє, наголошує* і *записує* числівники, які використовуються для запису дати в зошиті; [3 МОВ 4.1] *правильно читає* числові вирази; [3 МОВ 4.1]	Засвоєння правильної вимови і правопису найуживаніших числівників
розпізнає дієслова в тексті, ставить до них питання; [3 МОВ 4.1] *розрізнює* часові форми дієслів; [3 МОВ 4.1] *змінює* дієслова за часами; [3 МОВ 4.1] *правильно записує не* з дієсловами; [3 МОВ 4.1] *добирає* дієслова-синоніми, антоніми, з прямим і переносним значеннями і *доречно вживає* їх у власних висловленнях; [3 МОВ 4.1], [3 МОВ 4.2]	Дослідження ролі дієслів у мовленні. Змінювання дієслів за часами. Правопис *не* з дієсловами. Вживання дієслів у власному мовленні.
правильно інтонує речення, різні за метою висловлювання та вираженням почуттів; [3 МОВ 4.1] *правильно будує* і *записує* розповідні, питальні, спонукальні, окличні і неокличні речення; [3 МОВ 4.1] *правильно інтонує* і *записує* речення зі звертанням; [3 МОВ 4.1] *використовує* форми кличного відмінка під час звертань; [3 МОВ 4.1]	Дослідження речень, різних за метою висловлювання, інтонацією, зі звертаннями. Визначення в реченні головних і другорядних членів. Встановлення зав'язків між словами в словосполученні і реченні.
визначає в реченні головні (підмет і присудок) та другорядні (без поділу на види) члени речення; [3 МОВ 4.1] *виділяє* словосполучення в групі підмета і групі присудка; [3 МОВ 4.1] *встановлює* зв'язок між головним і залежним словом у словосполученні; [3 МОВ 4.1] *встановлює* граматичні зв'язки між словами в простому реченні за допомогою питань; [3 МОВ 4.1]	Побудова різних видів речень.
будує різні види простих речень; [3 МОВ 4.1] *визначає* в тексті зачин, основну частину і кінцівку; [3 МОВ 4.1] *розпізнає* текс-розповідь, опис, міркування, есе; [3 МОВ 4.1] *розрізняє* за характерними ознаками художні, науково-популярні та ділові тексти; [3 МОВ 4.1] *визначає* тему і мету тексту; [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 4.1] *добирає* заголовок відповідно до теми тексту; [3 МОВ 4.1] *складає* плану тексту; [3 МОВ 4.1] *дотримується* абзаців у оформленні текстів на письмі;[3 МОВ 4.1] *використовує* для зв'язку речень у тексті займенники, прислівники, близькі за значенням слова [3 МОВ 4.2]	Дослідження будови тексту. Розрізнення різних типів і стилів текстів (художні, науково-популярні, ділові). Визначення теми і мети тексту. Складання плану тексту

Продовження додатка 4

Мовно-літературна освітня галузь
Літературне читання
Пояснювальна записка

Мета предмета «Літературне читання» - розвиток особистості молодшого школяра засобами різних видів читацької діяльності; формування читацької, комунікативної та інших ключових компетентностей; збагачення емоційно-ціннісного, естетичного, соціального та пізнавального досвіду; розвиток образного, критичного і логічного мислення та літературно-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української та зарубіжної літератури в освітньому закладі ІІ ступеня.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань:**

-ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики і жанрів;

- формування в учнів повноцінної навички читання як універсального інструменту функціональної грамотності;

- розвиток інтересу і здатності до самостійної читацької діяльності для задоволення різних потреб читача;

-формування умінь опрацьовувати художні, науково-художні тексти;

- оволодіння прийомами структурно-смислового і образного аналізу текстів різних видів;

-розвиток образного, критичного, логічного мислення та мовлення;

- формування умінь самостійної роботи з різними видами і джерелами інформації;

- формування прийомів роботи з дитячою книжкою, періодичною, довідковою літературою;

- формування вмінь безпечного і критичного використання медіапродукції, здатності створювати медіапродукти і спілкуватися за допомогою медіазасобів;

- розвиток уяви і здатності виявляти себе у різних видах літературно-творчої діяльності.

Відповідно до мети і завдань предмета «Літературне читання» визначено такі ***змістові лінії:*** «Пізнаємо простір дитячого читання»; «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»; «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»; «Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»; «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»; «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»; «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти».

Реалізація змістових ліній програми з літературного читання здійснюється у процесі особистісно зорієнтованої розвивальної читацької і комунікативної діяльності учнів. Враховуючи потреби та інтереси молодших школярів у пізнанні світу людей, природи, самопізнанні, залучаючи їх до вдумливого читання найкращих дитячих книжок, текстів, різних видів учитель виховує україномовну особистість, компетентного, критично мислячого читача, який розуміє цінність книги, відчуває красу рідного слова, збагачує свій читацький, мовленнєвий і пізнавальний досвід.

Продовження додатка 4

Змістова лінія **«Пізнаємо простір дитячого читання»** створює передумови для ознайомлення учнів 3-4 класів з різноманітною за темами і жанрами дитячою літературою, з різними видами довідкових, навчальних і медіа текстів, способами здобуття інформації у сучасному медіа просторі.

Простір дитячого читання передбачає взаємодію організованої і самостійної читацької діяльності учнів, що сприяє формуванню дитини-читача, який на завершення початкової школи має належний читацький кругозір, розуміє цінність читання і виявляє до нього інтерес, набуває достатній досвід використання з різною метою текстів різних видів.

Змістова лінія **«Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»** охоплює такі основні змістові блоки: удосконалення й розвиток якісних характеристик технічної і смислової сторін навички під час читання вголос і мовчки; самостійне застосування мовленнєвих та позамовних засобів художньої виразності; оволодіння, з поступовим нарощуванням ступеня складності, прийомами смислового читання (прийоми самостійного розуміння лексичного значення слів, словосполучень; повноцінного усвідомлення в тексті фактичної, концептуальної, підтекстової (з допомогою вчителя) інформації); застосування видів читання: аналітичного, переглядового, вибіркового відповідно до мети читання.

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»** спрямована на формування в учнів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися з іншими людьми в діалогічній і формі заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»** передбачає цілісне сприймання учнями художніх, науково-художніх текстів, їх аналіз, інтерпретацію з використанням літературознавчих понять (практично); формування умінь висловлювати рефлексивні судження у зв’язку з прочитаним, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів та використовувати її для збагачення особистого читацького досвіду.

Змістова лінія **«Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»** передбачає формування і розвиток в учнів прийомів розрізнення дитячих книжок за жанрово-тематичними ознаками, типом видання (книжка-твір, книжка-збірка, довідник, словник і т.ін.); прогнозування орієнтовного змісту книжки (твору) з опорою на її ілюстративний та довідково- інформаційний апарат; прийомів самостійного вибору книжок з використанням інформаційних ресурсів дитячої бібліотеки; умінь зв’язно висловлювати власні емоційно-оцінні враження щодо змісту прочитаного, складати короткий відгук на прочитану книжку та ін.

Змістова лінія **«Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»** має на меті формування і розвиток в учнів понять про різні види медіа та використані в них вербальні і невербальні засоби впливу на читача; формування умінь і навичок сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати і безпечно користуватися медіазасобами; виражати себе і спілкуватися з іншими за допомогою власних медіапродуктів.

Оволодіння медіаграмотністю є поліпредметним процесом, який передбачає зв'язок із щоденним життям дітей не лише в школі, а й поза нею, створення

Продовження додатка 4

можливостей набувати досвід критичного осмислення різної медіапродукції, що має позитивно вплинути на розширення їхнього читацького і соціального досвіду, вироблення умінь відрізняти корисну інформацію від шкідливої, уникати імовірних для цього віку ризиків взаємодії з медіапродуктами.

Змістова лінія **«Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти»** передбачає розвиток уяви, художньо-образного мислення і мовлення дітей, оволодіння вербальними і невербальними засобами створення творчих продуктів з різним ступенем самостійності (зміни, доповнення, продовження тексту, ілюстрування; участь в інсценізаціях, дослідницьких проектах; складання есе, казок, віршів, закличок, загадок, оповідань та ін.).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Пізнаємо простір дитячого читання	
Учень/учениця: *правильно називає та практично розрізнює* фольклорні і авторські твори; [3 МОВ 2.2] *співвідносить* вивчені твори з відповідними жанрами (казка, вірш, художні і науково-художні оповідання; байка); [3 МОВ 2.1] *самостійно визначає* жанрові ознаки казок, віршів, оповідань, називає основні жанрові ознаки п'єси; [3 МОВ 2.1] *розуміє,* яку інформацію можна одержати в творах різних жанрів; [3 МОВ 2.4] *називає* основні теми прочитаного; прізвища, імена відомих українських письменників, твори яких вивчалися на уроках літературного читання; [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.5] *розповідає* епізоди з життя відомих письменників, про їхні твори, з якими неодноразово ознайомлювалися під час навчання; [3 МОВ 1.3] *вміє* розповісти сюжети кількох казок (фольклорних і авторських); знає *напам'ять* 5-6 віршів, кілька прислів'їв, скоромовок; *виявляє ставлення* до прослуханого прочитаного; [3 МОВ 2.3], [3 МОВ 2.4] *знає і називає* найважливіші інформаційні ресурси; [3 МОВ 2.5] *знаходить* в них потрібну інформацію.[3 МОВ 2.5]	Доступний і цікавий дітям навчальний матеріал різноманітний за жанрами, персоналіями і джерелами здобуття інформації: - *усна народна творчість* (малі фольклорні форми: лічилки, скоромовки, загадки, приказки, прислів'я; казки героїко-фантастичні, легенди, байки, пісні); - *художні твори відомих українських і зарубіжних письменників:* - *поезія* (вірші пейзажні, сюжетні, фантастичні, гумористичні; вірші-загадки, акровірші); - *проза* (оповідання, уривки з повістей, казки; п'єси); - *байки* (вірші і проза). *Науково-художня, довідкова, література з різних джерел,тексти із ЗМІ.* *Тематика дитячого читання:* твори про почуття дітей, їхні захоплення, мрії, взаємини в сім'ї, школі; про стан природи у різні пори року; ставлення до Батьківщини, рідної мови, народних традицій, про історію рідного краю, видатних людей; відкриття; про життя письменників, створення книг; медіатексти.
Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного	
читає вголос, правильно, цілими словами і групами слів у темпі, який дає змогу розуміти прочитане; [3 МОВ 2.1] *оволодіває* продуктивними способами читання мовчки (самостійно та з допомогою вчителя); [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.2]	Формування і розвиток якісних характеристик навички читання вголос і мовчки: виконання вправ і завдань на регулювання дихання, розвиток уваги, пам'яті, темпу, фонематичного слуху, зорового сприймання, оперативного поля читання.

Продовження додатка 4

оволодіває та самостійно застосовує прийоми виразного читання та декламування напам'ять (для художніх текстів); [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.2] *виділяє у тексті і пояснює* значення незнайомих слів, висловів, термінів *(самостійно та з допомогою вчителя);* [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.2] *самостійно розуміє* фактичний зміст текстів різних видів та основні думки (самостійно, а також з допомогою вчителя); [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.4] *застосовує* різні види читання під час опрацювання змісту текстів різних видів (самостійно та за завданням учителя), а також перечитування як засіб поглибленого розуміння змісту. [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.4]	Застосовування під час читання вголос, декламування напам'ять відповідно до змісту художнього твору інтонаційні мовленнєві засоби виразності (тон, сила голосу, логічний наголос, темп мовлення). Тлумачення значень незнайомих слів, висловів за допомогою виносок, тлумачного словника, а також спираючись на контекст. Знаходження в тексті конкретних відомостей, фактів, понять, пояснення їх змісту (суті); виділення та пояснення важливих думок, які висловив автор. Застосування різних видів читання: аналітичне - для детального й поглибленого ознайомлення із змістом тексту (самостійно); вибіркове - з метою знаходження потрібної інформації, фактів; переглядове - для загального ознайомлення із змістом тексту (за завданням учителя).
Взаємодіємо усно за змістом прочитаного	
сприймає і розуміє усне висловлення, художній чи науково-художній текст; [3 МОВ 1.1] , [3 МОВ 1.1] *уточнює* інформацію; *виконує* сприйняті на слух інструкції щодо виконання поставлених учителем навчальних завдань; [3 МОВ 1.1], [3 МОВ 1.2] *відповідає* на запитання за змістом прослуханого тексту; [3 МОВ 1.1], [3 МОВ 1.3] *ставить* запитання до усного повідомлення та за змістом прослуханого тексту; [3 МОВ 1.1] , [3 МОВ 1.3] *називає* персонажів, місце і час дії, послідовність подій у прослуханому тексті; [3 МОВ 1.1], [3 МОВ 1.3] *вибирає* інформацію з прослуханого тексту і *пояснює* чому зацікавила інформація; [3 МОВ 1.1] , [3 МОВ 1.3] *визначає* тему сприйнятого на слух твору; *бере участь* у колективному обговоренні почутого; *зацікавлено й уважно слухає* співрозмовників, *толерантно ставиться* до їхніх думок; [3 МОВ 1.1], [3 МОВ 1.3] *розпізнає* ключові слова і фрази в усному висловленні; [3 МОВ 1.1], [3 МОВ 1.3] *висловлює* власне ставлення до змісту прослуханої текстової інформації; [3 МОВ 1.6] *підтримує* діалог з учителем, однокласниками на основі прослуханого; [3 МОВ 1.6], [3 МОВ	Сприймання-розуміння усної інформації. Аналіз та інтерпретація почутого. - розвиток умінь запитувати і відповідати на запитання за змістом прослуханих текстів; визначати послідовність подій, головного героя; виокремлювати цікаву для себе інформацію; визначати тему твору; брати участь в обговоренні інформації, яка зацікавила; - розвиток умінь розпізнавати ключові слова і фрази в усному повідомленні; Формування умінь висловлювати оцінювальні судження: - вербалізація своїх перших вражень щодо прослуханого: що сподобалось, здивувало, який настрій викликав твір і т. ін.; - висловлення власної думки про факти, події у сприйнятому на слух тексті.

Продовження додатка 4

1.6], [3 МОВ 1.7] *користується* формулами мовленнєвого етикету;*отримується* правил спілкування, найважливіших правил літературної вимови. [3 МОВ 1.6], [3 МОВ 1.7]	Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування.
Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів	
самостійно читає, практично розрізнює художні, науково-художні тексти, *визначає* їх особливості та мету опрацювання, *перераховує* ознаки, які вказують на приналежність тексту до художнього чи науково-художнього; [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.5] *відповідає* на запитання щодо прочитаного твору; [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.4] *знаходить і пояснює* зв'язки між реченнями, абзацами і частинами тексту; [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.4] *самостійно визначає* послідовність подій у творі; [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.4] *самостійно складає* план до невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх текстів; [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.6] *користується* планом і малюнками для переказу прочитаного; *установлює* (із допомогою вчителя і самостійно) причиново-наслідкові зв'язки; [3 МОВ 2.2] *визначає* у творах елементи розповіді, описи; [3 МОВ 2.2] *визначає* у структурі епічного твору початок, основну частину, кінцівку; *пояснює* їх взаємозв'язок після аналізу твору; [3 МОВ 2.2] *самостійно знаходить* слова, вислови, речення, які є ключовими для розуміння подій, характеристики персонажів (самостійно та з допомогою вчителя); [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.3] *самостійно визначає* тему твору; основну думку - з допомогою вчителя; [3 МОВ 2.4] *самостійно переказує* текст (детально, стисло, вибірково); [3 МОВ 2.7] *розпізнає, називає, виділяє* в художньому тексті яскраві, образні вислови, художні описи природи, зовнішності людини, інших живих істот; *пояснює* їх роль у творі; [3 МОВ 2.2] , [3 МОВ 2.3] *знаходить* у тексті самостійно і з допомогою вчителя слова, які мають переносне значення, порівняння, епітети, метафори (без вживання термінів); *пояснює* їх роль у тексті, *використовує* у власному мовленні; [3 МОВ 2.2] , [3 МОВ 2.3] *визначає* з допомогою вчителя настрій, загальну тональність твору; [3 МОВ 2.4]	Сприймання і практичне розрізнення текстів різних видів (художні, науково-художні). Дослідження побудови і змісту художнього тексту: 1) смисловий і структурний аналіз тексту: -розвиток умінь відповідати на запитання за змістом прочитаних текстів; -знаходження в тексті зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту та пояснення їх; -самостійне визначення послідовності подій у творі; -самостійне складання простого плану до невеликих за обсягом і нескладних за будовою оповідань; -користування планом для переказу прочитаного твору; - установлення причиново-наслідкових зв'язків; -формування уміння розрізняти у творах елементи розповіді, опису; -орієнтування у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; -формування умінь знаходити в тексті слова, вислови, речення, які є ключовими для розуміння тексту, характеристики персонажів; самостійно визначати тему твору та основну думку з допомогою вчителя; співвідносити головну думку прочитаного із заголовком, прислів'ям, ілюстраціями; - розвиток умінь застосовувати різні види переказу відповідно до мети (докладний, стислий, вибірковий); 2) дослідження засобів художньої виразності: - розвиток умінь виділяти в тексті яскраві, точні, образні вислови, художні описи, з'ясовувати їх роль у творі: допомагають передати загальну емоційну тональність твору, відтворити в уяві картини природи, її стан, місце події; показати зміну емоційного настрою персонажів та ін.;

Продовження додатка 4

розрізнює, правильно називає жанри творів, що опрацьовувалися під час навчання (практично); [3 МОВ 2.1] *самостійно визначає* жанрові ознаки казок про тварин, віршів, оповідань; [3 МОВ 2.1] *визначає* жанрові ознаки героїко-фантастичних казок, байок, п'єс із допомогою вчителя; [3 МОВ 2.1] *самостійно визначає* головних персонажів; *пояснює,* які вчинки персонажів є позитивними, а які негативними; [3 МОВ 2.3] *самостійно ставить запитання* до тексту; [3 МОВ 2.4] *висловлює* здогадки щодо орієнтовного змісту твору, можливого розвитку подій (до і під час читання); [3 МОВ 2.1] *розуміє* авторську позицію: як автор ставиться до зображуваних подій і вчинків персонажів (з допомогою вчителя); [3 МОВ 2.3], [3 МОВ 2.4] *висловлює* оцінні судження морального й естетичного характеру про події, вчинки персонажів, описи у художньому творі; [3 МОВ 2.3], [3 МОВ 2.4] *самостійно орієнтується* у фактичному змісті твору, *знаходить і пояснює* у ньому слова-терміни; [3 МОВ 2.2] *визначає* тему прочитаного тексту; [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.2] *виділяє, пояснює* зміст графічного матеріалу; [3 МОВ 2.6] *поділяє* текст на смислові частини, *встановлює* між ними зв'язки, *виокремлює* новий науково-пізнавальний матеріал (з допомогою вчителя); *самостійно складає* словесний, малюнковий план до невеликих за обсягом і нескладних за будовою науково-художніх текстів; *передає* зміст тексту; [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.6] *перетворює* текстову інформацію у графічну (схеми, таблиці); [3 МОВ 2.2], [3 МОВ 2.6] *висловлює* особисте ставлення до прочитаного. [3 МОВ 2.4]	- розширення і поглиблення уявлень про епітет, порівняння, метафору; їх роль у тексті; -самостійне знаходження у тексті слів, що мають переносне значення, пояснення їх значень на прикладах; -використання у власному мовленні засобів художньої виразності; - формування умінь визначати настрій, загальну тональність твору; 3) дослідження жанрових особливостей: - розвиток умінь самостійно визначати, усвідомлювати жанрові особливості творів, що вивчалися; - розширення та поглиблення знань та умінь про жанрові особливості казок про тварин, віршів (наявність рими, ритму, поділ на строфи - без вживання терміну), оповідань; - спостереження за структурними особливостями героїко-фантастичних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.), байок (невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки), п'єс (драматичний твір, написаний для вистави); - розвиток умінь правильно визначати і називати головного персонажа твору, аналізувати їхні вчинки, мотиви поведінки; 4) діалогічна взаємодія з текстом: - розвиток умінь самостійно ставити запитання за змістом тексту про факт, подію, час, місце події, героїв твору; - розвиток умінь висловлювати смислові здогадки щодо орієнтовного змісту твору, можливого розвитку подій з опорою на заголовок, ілюстрації, ключові слова; шляхом відповідей на запитання, які виникають у читача по ходу вдумливого читання твору; - ставлення письменника до зображуваних подій і вчинків персонажів; - розвиток умінь висловлювати оцінні судження, почуття щодо подій, вчинків персонажів, описів у художньому творі. Дослідження побудови і змісту науково-художнього тексту.

Продовження додатка 4

	- орієнтування у фактичному змісті твору, знаходження і пояснення слів-термінів; - самостійне визначення теми науково-художнього тексту; - формування умінь виділяти, усвідомлювати зміст графічного матеріалу: схем, таблиць, діаграм; пояснювати, до яких частин тексту вони відносяться; - розвиток умінь самостійно здійснювати смислову компресію текстового матеріалу: визначати і поділяти текст на смислові частини, добирати заголовки, складати словесний і малюнковий план, відтворювати зміст тексту з опорою на види плану; - формування умінь створювати нескладні схеми, таблиці з метою ілюстративного супроводу відповідного текстового матеріалу (з допомогою вчителя); - розвиток умінь висловлювати власне ставлення до змісту: пояснювати, які факти в науково-художньому тексті зацікавили найбільше, чим саме; щ обуло новим та ін.
Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою	
практично розрізняє дитячі книжки з текстами різних видів, називає основні теми дитячого читання; [3 МОВ 2.5], [3 МОВ 2.4] *самостійно розглядає та прогнозує* орієнтовний зміст незнайомої книжки з опорою на ключові слова, ілюстративний та довідково-інформаційний апарат; [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.5] *пояснює,* які дитячі книжки найбільше подобається читати; формулює свій читацький запит у бібліотеці; [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.5] *самостійно здійснює вибір* дитячих книжок відповідно до власних читацьких інтересі; [3 МОВ 2.5] *користується* під час вибору книжок, різними інформаційними ресурсами дитячої бібліотеки (самостійно та з допомогою дорослого); [3 МОВ 2.1], [3 МОВ 2.5] *висловлює* емоційно-оцінні враження про прочитану книжку; [3 МОВ 2.3], [3 МОВ 2.4] *складає* короткий відгук на прочитану книжку (усно, з допомогою вчителя). [3 МОВ 3.1], [3 МОВ 3.3]	Розрізнення дитячих книжок, які містять різножанрові, різнотематичні художні твори, науково-пізнавальні тексти, довідкову літературу, дитячу періодику. Прогнозування орієнтовного змісту дитячої книжки з опорою на ключові слова, структурні елементи книжки, опрацьовані в попередніх класах, а також на анотацію, відомості про письменника, заголовки розділів (наприклад, в повісті-казці); вербалізація своїх припущень у короткому зв'язному висловленні. Формування умінь усно оформляти свій читацький запит за таким алгоритмом: автор, назва книжки, енциклопедії; тема читання. Усвідомлений вибір дитячої книжки (книжок) з числа запропонованих бібліотекарем; вибір потрібної книжки у відкритому фонді бібліотеки (із застосуванням знання алфавіту). Користування різнотематичними

Продовження додатка 4

	книжковими виставками, рекламними плакатами, Інтернет-ресурсами бібліотеки. Розвиток умінь висловлювати власні враження щодо прочитаної книжки: ділитися з однолітками, дорослими думками, що саме найбільше сподобалося; переконливо пояснювати, чому цю книжку варто прочитати, чим вона цікава, які емоції викликала, які події, описані в книжці, нагадали ситуації із власного життєвого досвіду та ін. Навчання складати короткий відгук на прочитану книжку за алгоритмом.
Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією	
знає і пояснює значення поняття медіа; [3 МОВ 2.2] *розрізняє* види медіа за джерелами і способами одержання інформації; [3 МОВ 2.2] *аналізує* медіатексти за крите-ріями-факти і судження про них; [3 МОВ 2.2] формулює висновки за прочитаним, побаченим; [3 МОВ 2.2] *знає* правила безпечної поведінки в Інтернеті; *створює* (за вибором) медіа-продукт і пояснює свій вибір; [3 МОВ 2.7], [3 МОВ 2.3], [3 МОВ 2.1] *пояснює* роль ілюстрації як джерела розуміння тексту. [3 МОВ 2.4]	Сприймання, аналіз, інтерпретація, рефлексія різних видів медіа-продукції: візуальної (текст, малюнок, фотографія); аудіальної (музика, радіо) ; аудіовізуальні (ТБ, кіно, анімація Інтернет, гаджети); практичні роботи з ілюстрування медіатекстів; створення медіапродуктів до важливих дат і подій (в країні, в родині, класі). Рольові ігри: диктор, журналіст, розповсюджувач візуальної інформації.
Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти	
придумує словесну картину за прочитаним твором; [3 МОВ 2.7] *виразно виражає* себе у групових і колективних інсценізаціях прочитаного; *доповнює* тексти (за орієнтирами вчителя); *продовжує* діалог; [3 МОВ 2.7] *придумує* текст за аналогією до прочитаного; *творчо переказує* прочитане. [3 МОВ 3.1], [3 МОВ 3.4], [3 МОВ 3.2]	Завдання на розвиток уяви в зв'язку з прочитаним, власними спостереженнями; вправи на комбінування, акцентування якоїсь виразної, незвичайної ознаки; заохочення до відкриття невидимих і непочутих у процесі читання дійств; Інтерпретація ілюстрацій до текстів; придумування словесних картин; аналіз тексту (абзацу) з метою його доповнення, розширення (з допомогою вчителя); пошуку незвичних образів, слів; висловів; створення ситуацій вибору учнями творчих завдань за темою уроку. Індивідуальне і колективне складання нових кінцівок прочитаних казок, оповідань; знаходження рим у віршах, придумування ланцюжків римованих слів; створення творчих переказів і творів за аналогією; складання розповідей від імені одного з персонажів; практичне засвоєння (у співпраці з вчителем) прийомів складання казок,

	загадок, лічилок; (ігрові ситуації за прочитаним; «Живі» картини, сценки, інсценізація текстів); виконання творчих завдань на основі сприймання різних творів мистецтва (за допомогою вчителя.)

Мовно-літературна освітня галузь
Іноземна мова
Пояснювальна записка

Головна мета навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів.

Початковий етап навчання іноземної мови у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення. Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок, а також умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психо-фізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.

У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

Завдання іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти. Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 4-го класу учні досягають рівня А1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.

Завдання полягає у формуванні вмінь:

• здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;

•розуміти на слух зміст автентичних текстів;

• читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;

• здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;

• адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів;

• використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;

• критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;

• висловлювати свої думки, почуття та ставлення;

•ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.

Функції іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти

У процесі навчання іншомовного спілкування комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції.

Освітня функція спрямована на:

усвідомлення учнями значення іноземної мови для життя у мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі;

оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країн виучуваної мови;

залучення учнів до діалогу культур (рідної та іншомовної);

розуміння власних індивідуальних особливостей як психофізіологічних засад для оволодіння іноземною мовою;

формування вміння використовувати в разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів (працювати з підручником, словником, довідковою літературою, мультимедійними засобами тощо).

Виховна функція сприяє:

формуванню в учнів позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя;

розвитку культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому суспільстві;

емоційно-ціннісному ставленню до всього, що нас оточує;

розумінню важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Розвивальна функція сприяє розвитку в учнів:

мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей;

готовності брати участь в іншомовному спілкуванні;

потребу подальшого самовдосконалення у сфері використання іноземної мови;

здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

Компетентнісний потенціал галузі «Іноземні мови» у початковій школі

Провідним засобом реалізації вказаної мети є компетентнісний підхід до організації навчання у загальноосвітній школі на основі ключових компетентностей як результату навчання.

Продовження додатка 4

	Ключові компетентності	**Компоненти**
1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Уміння: • використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленєвої діяльності; • засобами іноземної мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції. Ставлення: • гордість за Україну, її мову та культуру; • розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; • готовність до міжкультурного діалогу.
2	Спілкування іноземними мовами	Реалізується через предметні компетентності.
3	Математична компетентність	Уміння: • розв’язувати комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логіко-математичний інтелект. Ставлення: • готовність до пошуку різноманітних способів розв’язання комунікативних і навчальних проблем.
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: • описувати іноземною мовою природні явища, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини. Ставлення: • інтерес до природи та почуття відповідальності за її збереження.
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: • вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж; • створювати інформаційні об’єкти іноземними мовами; • спілкуватися іноземною мовою з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; • застосовувати ІКТ відповідно до поставлених завдань. Ставлення: • готовність дотримуватись мережевого етикету.
6	Уміння вчитися упродовж життя	Уміння: • самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її; • організовувати свій час і навчальний простір; • оцінювати власні навчальні досягнення.
		Ставлення: • впевненість у спілкуванні іноземною мовою; • подолання власних мовних бар’єрів; • наполегливість; • внутрішня мотивація та впевненість в успіху.

Продовження додатка 4

7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: • ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн взаємодію • іноземною мовою для розв'язання конкретної життєвої ситуації. Ставлення: • дотримання етичної поведінки під час розв'язання життєвих ситуацій; • комунікабельність та ініціативність; • креативність.
8	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: • формулювати власну позицію; • співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземною мовою. Ставлення: • толерантність у спілкуванні з іншими.
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: • висловлювати іноземною мовою власні почуття, переживання і судження. Ставлення: • усвідомлення цінності культури для людини і суспільства; • повага до багатства і розмаїття культур.
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: • пропагувати здоровий спосіб життя засобами іноземної мови. Ставлення: • сприймання природи як цілісної системи; • готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища; • відповідальне ставлення до власного здоров'я та безпеки.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здорове життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх навчальних предметів і є метапредметними. Виокремлення в навчальних програмах таких інтегрованих змістових ліній, як «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях. Інтегровані змістові лінії реалізуються під час вивчення іноземної мови у спеціалізованих школах із поглибленим вивченням та у загальноосвітніх навчальних закладах. Діяльність та уміння із змістових ліній добираються відповідно до комунікативної потреби, тематики ситуативного спілкування, віку та рівня підготовленості учнів.

Продовження додатка 4

Інтегровані змістові лінії
та орієнтовні способи їх реалізації у початковій школі

Змістова лінія «Екологічна безпека та сталий розвиток» спрямована на формування основ соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства.

Засобами іноземної мови учнів орієнтують на:

- сприймання природи як цілісної системи;
- взаємозв'язок людини й навколишнього середовища;
- готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища.

Реалізація змістової лінії **«Громадянська відповідальність»** сприяє формуванню основ відповідального ставлення до громади і суспільства.

Засобами іноземної мови учнів орієнтують на уміння:

- усвідомлення дитиною власних прав і обов'язків;
- формування толерантного ставлення до інших;
- уміння співпрацювати та приймати спільні рішення.

Реалізація змістової лінії **«Здоров'я і безпека»** сприяє формуванню безпечного життєвого середовища та основ здорового способу життя.

Засобами іноземної мови учнів орієнтують на:

- розуміння правил безпечної поведінки;
- усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров'я людини;
- дотримання здорового способу життя.

Змістова лінія **«Підприємливість та фінансова грамотність»** спрямована на розуміння практичних аспектів фінансових питань.

Засобами іноземної мови учнів орієнтують на:

- усвідомлення власних фінансових потреб;
- продукування ідей та їх реалізацію;
- уміння визначати пріоритети та планувати дії.

Тема	**Змістова лінія**			
	Екологічна безпека та сталий розвиток	Громадян-ська відпові-дальність	Здоров'я і безпека	Підприємливість та фінансова грамотність
Я, моя родина і друзі		Розуміє важливість допомоги батькам та розповідає про свої обов'язки. Оцінює власні вчинки та вчинки інших людей. Вибудовує товариські	Відповідальне ставлення до власного здоров'я	Виявляє ініціативу та відповідальність у плануванні робочого дня.

Продовження додатка 4

		стосунки з оточуючими людьми.		
Відпочинок і дозілля	Розуміє необхідність приведення в порядок місця відпочинку.	Враховує думку товаришів при виборі того чи іншого виду відпочинку.	Розуміє базові правила безпечної поведінки.	
Природа та навколишнє середовище	Цінує та бережливо ставиться до природи.	Висловлюється про важливість допомоги тваринам та збереження природи.		
Людина	Розуміє наслідки нераціональних дій людини на навколишнє середовище.	Виявляє толерантне ставлення до людей.	Розпізнає позитивні та негативні чинники, що впливають на здоров'я людини. Розуміє важливість дотримання правил гігієни, рухового режиму та фізичного навантаження.	
Помешкання			Розуміє необхідність дотримання чистоти та порядку у власному помешканні.	
Харчування			Розрізняє здорову та шкідливу їжу.	Складає просте меню з корисних продуктів. Раціонально розподіляє кошти під час покупки.
Подорож	Виявляє ціннісне ставлення до природи під час подорожі.		Обирає безпечний шлях пересування.	Обирає оптимальний вид транспорту.
Свята й традиції				Розуміє необхідність планування покупок на святкування у межах бюджету.

Продовження додатка 4

Школа та шкільне життя		Використовує модель поведінки, яка не суперечить правилам шкільного життя.		

Загальні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (Комунікативна компетентність)

Комунікативні види мовленнєвої діяльності	**Комунікативні уміння**	**Рівні та дескриптори володіння іноземною мовою відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання**
		3 – 4 класи
		А1
Рецептивні	**Сприймання на слух**	Розуміє повільне та чітке мовлення з довгими паузами задля полегшення усвідомлення змісту почутого.
		Розпізнає знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке.
		Розуміє конкретну інформацію (наприклад, про місце або час) у знайомому повсякденному контексті, якщо мовлення повільне та чітке.
	Зорове сприймання	Розуміє дуже короткі, прості тексти, читаючи їх пофразово, впізнаючи знайомі імена, слова та основні фрази, перечитуючи за потреби.
Інтеракційні	**Усна взаємодія**	Взаємодіє у простий спосіб, але комунікація повністю залежить від повторення в уповільненому темпі, перефразування та доповнення.
		Ставить і відповідає на прості запитання, ініціює і вербально реагує на прості твердження, які стосуються нагальних потреб і дуже знайомих тем.
	Писемна взаємодія	Пише короткі фрази для надання базової інформації (ім’я, адреса, родина), в анкет або записці, використовуючи словник.
	Онлайн взаємодія	Встановлює базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання.
		Розміщує прості онлайн вітання, вживаючи основні формульні вирази.
		Розміщує онлайн прості короткі твердження про себе, якщо їх можна вибрати з меню та/або скористатись онлайн перекладачем.
Продуктивні	**Усне продукування**	Продукує короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (напр., ім’я, адреса, родина, національність)

Продовження додатка 4

	Писемне продукування	Надає базову інформацію в письмовій формі (наприклад, ім'я, адреса, національність), з можливим використанням словника.

Очікувана соціолінгвістична відповідність на кінець 4-го классу

Pre A1
Встановлює базовий соціальний контакт, використовуючи найпростіші форми ввічливості: привітання та прощання; представлення.

Лінгвістична компетенція на кінець 4-го класу

Лінгвістичний діапазон	**A1**
Загальний	Володіє базовим діапазоном простих виразів про особисті деталей та потреби конкретного типу.
	Використовує деякі базові структури в простих реченнях, дещо оминаючи або скорочуючи деякі елементи.
Лексичний	Має елементарний словниковий запас для використання в конкретних ситуаціях
Граматичний	Вживає обмежену кількість простих граматичних структур та шаблонних речень у межах вивченого матеріалу
Фонологічний	Вимова дуже обмеженого репертуару вивчених слів та фраз може бути зрозумілою для співрозмовника з деякими труднощами.
	Правильно вимовляє обмежену кількість звуків, а також правильно ставить наголос у простих знайомих словах та фразах.
	Відтворює звуки виучуваної мови під уважним керівництвом учителя.
	Артикулює обмежену кількість звуків, отже мовлення стає зрозумілим, якщо співрозмовник надає підтримку (наприклад, пропонує правильну вимову).

Конкретні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (Комунікативна компетентність)

Навчальна програма є рамковою, а відтак проміжні результати за класами визначають вчителі, орієнтуючись на кінцевий результат.

Продовження додатка 4

Комунікативні види мовленнєвої діяльності	**Комунікативні уміння**		**Рівень та дескриптори володіння іноземною мовою на кінець 4-го класу**
			A1
Рецептивні	**Сприймання на слух**	В цілому	Розуміє повільне та чітке мовлення з довгими паузами задля полегшення усвідомлення змісту почутого
			Розуміє конкретну інформацію (наприклад, про місце або час) у знайомому повсякденному контексті, якщо мовлення повільне та чітке.
		Розуміння розмови між іншими людьми	Розуміє деякі слова та вирази, коли люди говорять про себе, родину, школу, хобі або оточення, якщо мовлення повільне і чітке.
			Розуміє слова та короткі речення, слухаючи просту розмову (наприклад, між покупцем і продавцем у магазині), якщо мовлення повільне й дуже чітке.
		Слухання наживо	Розуміє в загальних рисах дуже просту інформацію, яка пояснюється у передбачуваній ситуації (наприклад, на екскурсії), якщо мовлення дуже повільне й чітке з тривалими паузами час від часу.
		Слухання оголошень та інструкцій	Розуміє інструкції, які даються ретельно й повільно, виконує короткі, прості вказівки.
			Розуміє, коли хтось повільно й чітко розповідає, де знаходиться предмет, якщо той перебуває в безпосередньому оточенні.
			Розуміє числа, ціни та час, якщо вони повільно й чітко оголошуються через гучномовець (напрткклад, на вокзалі або в магазині).
		Слухання радіо та аудіозаписів	Виокремлює конкретну інформацію (наприклад, місце та час) з коротких аудіо- та відеозаписів на знайому повсякденну тематику, якщо мовлення повільне та чітке.
		Аудіо-візуальне сприймання (телепрограми, фільми, відеозаписи)	Дескриптори відсутні
Рецептивні	**Зорове сприймання**	В цілому	Розуміє дуже короткі, прості тексти, читаючи їх пофразово, впізнаючи знайомі імена, слова та основні фрази, перечитуючи за потреби
		Читання кореспонденції	Розуміє короткі прості повідомлення на листівках. Розуміє короткі, прості повідомлення (наприклад, розміщені в соцмережах або отримані на електронну скриньку) з пропозицією зустрітися в певному місці в певний час.

Продовження додатка 4

		Читання для орієнтування	Впізнає знайомі імена, слова і базові фрази з простих оголошень у найпоширеніших повсякденних ситуаціях.
			Розуміє інформацію в путівниках по торгових центрах (наприклад, інформацію про розташування відділів) та вказівниках (наприклад, місцезнаходження ліфтів).
			Розуміє базову інформацію у готелі (наприклад, години подачі сніданку).
			Знаходить і розуміє просту, важливу інформацію в рекламі, програмах заходів, листівках та брошурах.
		Читання для отримання інформації та аргументування	Розуміє основний зміст простих інформаційних матеріалів, особливо за наявності ілюстрацій.
			Розуміє короткі тексти зі сфери особистих інтересів (наприклад, новини про спорт, музику, подорожі тощо), написані простими словами з ілюстраціями чи малюнками.
		Читання інструкцій	Розуміє короткий письмовий опис маршруту (як дістатися з пункту А до пункту Б).
		Читання для задоволення	Розуміє короткі ілюстровані розповіді про повсякденне життя, написані простими словами.
			Розуміє в загальних рисах короткі ілюстровані оповідання, якщо зображення допомагають здогадатися про зміст тексту.
Інтеракційні	**Усна взаємодія**	В цілому	Взаємодіє у простий спосіб, але комунікація повністю залежить від повторення в уповільненому темпі, перефразування та доповнення.
			Ставить і відповідає на прості запитання, ініціює і вербально реагує на прості твердження, які стосуються нагальних потреб і дуже знайомих тем.
		Бесіда, дискусія та розуміння співрозмовника	Розуміє повсякденні вирази, що використовуються для задоволення простих конкретних потреб, якщо співрозмовник доброзичливо звертається безпосередньо до нього/неї, за необхідності повторює сказане, а мовлення чітке й повільне.
			Розуміє ретельно й повільно артикульовані запитання та інструкції, звернені безпосередньо до нього/неї, дотримується простих вказівок.
			Розуміє повсякденні вирази, вживані для задоволення простих потреб певного типу, якщо співрозмовник доброзичливо звертається безпосередньо до нього/неї, за необхідності повторює сказане, а мовлення чітке й повільне.
			Бере участь у простій розмові фактологічного характеру на передбачувану тему (наприклад, рідна країна, родина, школа тощо.

Продовження додатка 4

			Представляється та використовує прості вирази для привітання і прощання.
			Питає, як справи й вербально реагує на новини.
			Спілкується про уподобання у спорті, їжі тощо, використовуючи обмежений діапазон мовних засобів, якщо співрозмовник звертається безпосередньо до нього/неї, а мовлення чітке та повільне.
		Цілеспрямована співпраця	Розуміє запитання та інструкції, якщо співрозмовник звертається безпосередньо до нього/неї, а мовлення чітке та повільне.
			Виконує прості інструкції, що включають час, місце числа тощо.
		Отримання товарів та послуг	Просить дати певний предмет (наприклад, ручку, яблуко) та реагує на подібне прохання співрозмовника.
			Просить про послугу, використовуючи прості вирази (наприклад, дати пити, відчинити вікно).
			Оперує категоріями чисел, кількості, вартості, часу
		Обмін інформацією	Ставить та відповідає на прості запитання, продукує та вербально реагує на прості твердження, що стосуються нагальних потреб чи дуже знайомих тем.
			Ставить та відповідає на запитання про себе та інших людей (наприклад, місце проживання, знайомі).
			Визначає час, використовуючи такі фрази, як наступного тижня, минулої п’ятниці, у листопаді, третя година.
			Повідомляє числа, кількість та вартість у обмежений спосіб.
			Називає колір одягу або інших знайомих предметів, а також запитує про їхній колір
Інтеракційні	**Писемн явзаємоді**	В цілому	Запитує та надає особисту інформацію в письмовій формі.
		Листування	Пише за допомогою словника повідомлення й онлайн дописи, що складаються з низки дуже коротких речень про хобі, уподобання, вживаючи прості слова та формульні вирази.
			Пише короткі прості листівки.
			Пише короткі прості повідомлення друзям (наприклад, СМС), надаючи їм інформацію або запитуючи про щось.
		Записки, повідомлення, бланки	Пише числа та дати, своє ім’я, національність, адресу, вік, дату народження або прибуття до країни тощо (наприклад, у реєстраційному бланку готелю.
			Залишає прості повідомлення/записки, наприклад, про те, куди пішли та коли повернуться («Пішов у магазин. Повернусь о 5 годині»).

Продовження додатка 4

	Онлайн взаємодія	В цілому	Пише дуже прості повідомлення та онлайн дописи, які складаються з низки коротких речень. Здійснює прості онлайн покупки та робить заявки під наглядом дорослих.
		Онлайн спілкування та дискусія	Пише за допомогою онлайн перекладача дуже прості повідомлення та онлайн дописи, які складаються з низки дуже коротких речень про хобі, уподобання тощо.
			Використовує прості слова, смайлики та формульні вирази, стисло реагуючи на прості онлайн дописи, вбудовані посилання та медіа-об'єкти, але на подальші коментарі відповідає лише стандартними виразами подяки чи вибачення.
		Цілеспрямована онлайн співпраця	Оформлює під наглядом дорослихї прості онлайн-покупки та заявки, надаючи базову інформацію про себе (ім'я, e-mail адреса чи номер телефону).
Продуктивні	**Усне продукування**	В цілому	Будує прості, здебільшого відокремлені фрази про людей і місця.
		Тривалий монолог: опис власного досвіду	Описує себе, те, що робить, місце, де живе.
			Описує прості аспекти свого повсякденного життя за допомогою низки простих речень, використовуючи прості слова та фрази, якщо має змогу заздалегідь підготуватися.
		Тривалий монолог: надання інформації	Описує себе, те, що робить, місце, де живе
			Описує прості аспекти свого повсякденного життя за допомогою низки простих речень, використовуючи прості слова та фрази, якщо має змогу заздалегідь підготуватися
		Тривалий моно-лог: обґрунтуван-ня власної думки	Дескриптори відсутні
		Виступ перед аудиторією	Дескриптори відсутні
	Писемне продукування	В цілому	Надає у письмовому вигляді інформацію про себе (наприклад, уподобання, родина, домашні улюбленці), використовуючи прості слова та вирази.
			Пише прості фрази та речення.
		Творче письмо	Пише прості фрази та речення про себе та уявних людей, про те, де вони живуть і що роблять.
			Описує кімнату дуже простими словами.
			Використовує прості слова та фрази для опису предметів, з якими стикається у повсякденному житті (наприклад, колір машини, її розміри)

Орієнтовні параметри навчально-пізнавальних досягнень учнів

Уміння	**Клас**	
	3	**4**
Сприймання на слух (Аудіювання)	Обсяг прослуханого у запису матеріалу (у межах)	
	1,5-2 хв	2 хв
Зорове сприймання (Читання)	Обсяг одного тексту в словах (у межах)	
	80-100	100-150
Усна взаємодія (Діалог)	Висловлення кожного співрозмовника у репліках, правильно оформлених у мовному відношенні (у межах)	
	4	5
Усне продукування (Монолог)	Обсяг висловлення у реченнях (у межах)	
	4-5	5-6
Писемне продукування (Письмо)	Обсяг письмового повідомлення у словах (у межах)	
	25-40	40-50

Англійська мова

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому граматичні структури засвоюються імпліцитно шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях. Більшість граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка.

3-ий клас

70 годин – 2 години на тиждень

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	**Мовний інвентар – лексичний діапазон**	**Мовленнєві функції**
Я, моя родина і друзі	члени родини числа від до 100 вік старших членів сім’ї місце проживання щоденні обов’язки	• привітатися • попрощатися • вибачитися • подякувати • представити себе/когось • називати/описувати
Відпочинок і дозвілля	захоплення розваги	

Продовження додатка 4

Людина	зовнішність людини професії	• когось/щось • ставити запитання і відповідати на них • розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди • вітати зі святом • виражати настрій • висловлювати уподобання • розуміти інформаційні вказівники
Помешкання	дім квартира моя кімната умеблювання	
Харчування	посуд назви продуктів	
Природа та навколишнє середовище України та країн виучуваної мови	погода та вибір одягу природні явища	
Свята та традиції в України та у країн виучуваної мови	місяці місце, дата, час проведення свята, події	
Школа	навчальні предмети розклад улюблений предмет	

Мовний інвентар – граматика

Категорія	**Структура**
Clause	there is(n't)/are(n't)
Conjunction	basic connectors 'but/and/or'
Determiner	'a/an' with jobs 'some' and 'any' in questions and negative statements 'how' questions for time, measurement, size and quantity
Noun	irregular nouns - plural ' 's' for possession
Preposition	basic prepositions of place and direction
Pronoun	object personal pronoun
Verb	present simple for daily routines, facts and states regular/irregular past simple for finished time was/were with complement

Математична освітня галузь
Математика
Пояснювальна записка

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;
- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;
- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні

фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 1 - 4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази - числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія **«Геометричні фігури»** націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія **«Робота з даними»** передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія **«Математичні задачі і дослідження»** спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми подано орієнтовний перелік додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із пропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності. Рекомендовано раз на два тижні проводити уроки для організації та виконання міжпредметних навчальних проектів, міні-досліджень тощо.

3 клас

175 годин (5 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Числа, дії з числами. Величини (протягом року)	
відтворює послідовність чисел у межах тисячі; [3 МАО 4.2] *читає* і *записує* числа, утворює числа різними способами; [3 МАО 4.2]	Нумерація чисел у межах тисячі.

Продовження додатка 4

визначає розрядний склад трицифрового числа; [3 МАО 4.2] *визначає* загальну кількість сотень, десятків, одиниць у числі; [3 МАО 4.2]*подає* числа у вигляді суми розрядних доданків; [3 МАО 4.2]	
порівнює числа різними способами; [3 МАО 4.2] *виконує* додавання та віднімання, множення і ділення на основі нумерації чисел; [3 МАО 4.3] *володіє навичкою* усного додавання і віднімання круглих чисел; [3 МАО 4.3] *обчислює усно* зручним для себе способом; [3 МАО 4.3] *володіє* навичкою письмового додавання і віднімання чисел у межах 1000; [3 МАО 4.3]	Додавання і віднімання чисел у межах 1000
прогнозує результат додавання та віднімання [3 МАО 1.3] *перевіряє* правильність обчислень; [3 МАО 3.3], [3 МАО 3.4] *розуміє* сутність арифметичних дій множення і ділення; [3 МАО 4.1] *застосовує* в обчисленнях переставний закон множення, взаємозв'язок між діями множення і ділення; правила множення і ділення з числами 1 і 0, ділення рівних чисел, множення на 10 [3 МАО 3.2], [3 МАО 4.3] *володіє навичкою* табличного множення і ділення; [3 МАО 4.3] *володіє навичкою* позатабличного множення і ділення чисел у межах тисячі; [3 МАО 4.3] *виконує* ділення з остачею; [3 МАО 4.3] *розуміє,* що остача має бути меншою за дільник; [3 МАО 4.3] *перевіряє* правильність ділення з остачею; [3 МАО 3.3], [3 МАО 3.4] *застосовує* прийоми раціональних обчислень; [3 МАО 3.2]	Множення і ділення чисел. Табличне множення і ділення. Особливі випадки множення і ділення. Позатабличне множення і ділення.
прогнозує результат множення і ділення, [3 МАО 1.3] *перевіряє* правильність обчислень; [3 МАО 3.3], [3 МАО 3.4] *розуміє* сутність кратного порівняння чисел; [3 МАО 4.3]*бчислює* результат кратного порівняння чисел; [3 МАО 4.3]	Відношення кратного порівняння. Збільшення або зменшення числа у кілька разів.
знаходить число, яке у кілька разів більше/менше за дане; [3 МАО 4.3] *застосовує* в обчисленнях правила знаходження невідомих компонентів арифметичних дій; [3 МАО 4.8]	Знаходження невідомого компоненту множення і ділення
розуміє спосіб утворення частини як однієї з кількох рівних частин цілого; [3 МАО 4.2] *розуміє* поняття чисельник і знаменник дробу; [3 МАО 4.1] *читає* і *записує* частини у вигляді дробу з чисельником 1; [3 МАО 4.2] *порівнює* дроби з чисельником 1 за допомогою засобів наочності; [3 МАО 4.2]	Частини величини. Дріб з чисельником 1. Порівняння дробів з чисельником 1. Знаходження частини від числа.
застосовує в обчисленнях правило знаходження частини від числа та числа за величиною його частини [3 МАО 3.2], [3 МАО 4.3]	Знаходження числа за величиною його частини.
знає одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр); маси (кілограм, центнер), місткості (літр); часу (доба, тиждень, година, хвилина, секунда), проміжки часу (місяць, рік) та співвідношення між ними; [3 МАО 1.1], [3 МАО 4.7]	Величини: довжина, маса, місткість, час. Дії з величинами.

Продовження додатка 4

користується знанням співвідношень між величинами у навчально-пізнавальних і практичних ситуаціях; [3 МАО 4.3] *вимірює* і *порівнює* величини: довжину, масу, місткість, час; [3 МАО 4.2], [3 МАО 4.7] *обирає* доцільну мірку для вимірювання величини; [3 МАО 4.7] *користується* для вимірювання величин інструментами, приладами та іншими засобами; [3 МАО 4.7] *перетворює* величини, виражені в двох одиницях найменувань; [3 МАО 4.3], [3 МАО 4.7] *виконує* арифметичні дії з іменованими числами; [3 МАО 4.3] *визначає* в навчальних і практичних ситуаціях групи взаємопов'язаних величин; [3 МАО 1.2] *розуміє,* що ситуація купівлі - продажу описується за допомогою трійки взаємопов'язаних величин: ціна, кількість, вартість; [3 МАО 1.2] *розуміє*, що робота описується за допомогою трійки взаємопов'язаних величин: продуктивність праці, час роботи, загальний виробіток; [3 МАО 1.2] *застосовує* для розв'язування практичних задач правила знаходження однієї з величин за двома відомими іншими; [3 МАО 1.2] *користується знанням* залежності між величинами у навчальних і практичних ситуаціях, [3 МАО 1.2] *прогнозує* очікуваний результат; [3 МАО 1.3] *зіставляє* одержаний результат із прогнозованим; [3 МАО 3.3] *розуміє* сутність периметра многокутника; [3 МАО 4.7], *користується* формулою обчислення периметра прямокутника (квадрата) в навчальних і практичних ситуаціях [3 МАО 4.3]	Групи взаємопов'язаних величин. Взаємопов'язані величини, які характеризують ситуацію купівлі - продажу; роботу. Залежність величин. Периметр многокутника. Периметр прямокутника (квадрата).
Вирази, рівності, нерівності (протягом року)	
читає і записує математичні вирази, подані в текстовій формі, з використанням математичних символів; [3 МАО 2.1], [3 МАО 4.8] *встановлює* відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами; [3 МАО 4.8] *розрізняє* істинні та хибні числові рівності й нерівності; [3 МАО 4.8] *знаходить* значення числового виразу та буквеного виразу із заданим значенням букви; [3 МАО 4.3], [3 МАО 4.8] *застосовує* правила порядку виконання дій під час обчислень значень виразів без дужок та з дужками; [3 МАО 4.3] *розуміє* сутність понять «рівняння», «розв'язок рівняння»; [3 МАО 4.8] *розв'язує* рівняння на основі правил знаходження невідомого компоненту арифметичної дії та іншими способами; [3 МАО 4.8]	Математичні вирази: числові і буквені. Числові рівності і нерівності. Правила порядку дій у числових виразах. Рівняння. Розв'язок рівняння. Нерівності зі змінною.

Продовження додатка 4

розрізняє числові нерівності та нерівності зі змінною; [3 МАО 4.1], [3 МАО 4.8] *знаходить* окремі розв'язки нерівності зі змінною зручним для себе способом [3 МАО 4.3], [3 МАО 4.8]	Розв'язки нерівності зі змінною.
Геометричні фігури (протягом року)	
орієнтується на площині і в просторі, *рухається* за визначеним маршрутом; планує маршрут пересування; [3 ГІО 2.1] *співвідносить* реальні об'єкти з моделями геометричних фігур; [3 МАО 4.5] *називає* елементи геометричних фігур; [3 МАО 4.5] *моделює* геометричні фігури; [3 МАО 4.6] *будує* прямокутник/квадрат; [3 МАО 4.6] *розрізняє* коло і круг, *позначає* на рисунку елементи кола і круга (центр, радіус, діаметр); [3 МАО 4.5] *будує* за допомогою циркуля коло [3 МАО 4.6]	Геометричні фігури на площині і у просторі
Математичні задачі і дослідження (протягом року)	
розв'язує прості і складені сюжетні задачі, задачі з геометричним змістом, компетентнісно зорієнтовані задачі; [3 МАО 3.1], [3 МАО 2.3] *розв'язує* задачі на знаходження четвертого пропорційного, на подвійне зведення до одиниці, на спільну роботу; [3 МАО 1.2], [3 МАО 2.3] *складає* вираз до задачі з буквеними даними; [3 МАО 2.2], [3 МАО 4.8] *розв'язує* прості задачі на визначення тривалості події; [3 МАО 3.1], [3 МАО 2.3] *розуміє* сутність процесу і *складає* обернені задачі до даної задачі; [3 МАО 2.3] *створює* допоміжну модель задачі різними способами; [3 МАО 2.1] *обирає* числові дані, необхідні і достатні для відповіді на запитання задачі; [3 МАО 3.1] *планує* розв'язування /розв'язання задачі; [3 МАО 2.2] *створює* математичну модель задачі; [3 МАО 2.3] *перевіряє* правильність розв'язку задачі: складає і розв'язує обернену задачу, *розв 'язує* задачу іншим способом тощо; [3 МАО 3.2], [3 МАО 3.4] *складає* сюжетні задачі; [3 МАО 1.2] *виконує* елементарні дослідження математичних залежностей з допомогою вчителя; [3 ПРО 1.1 - 1.6] *використовує* досвід математичної діяльності під час виконання дослідницьких завдань міжпредметного характеру, роботи над навчальними проектами, у проблемних ситуаціях повсякденного життя [3 ПРО 1.1 - 1.6]	Прості та складені сюжетні задачі. Типові задачі. Задачі геометричного змісту. Компетентнісно зорієнтовані задачі. Задачі з буквеними даними. Задачі і дослідження на визначення тривалості події, часу початку та закінчення. Обернені задачі. Процес розв'язування задачі. Навчальні дослідження.
Робота з даними (протягом року)	
читає нескладні таблиці, *зчитує* дані з графів, схем, діаграм; [3 МАО 2.1], [3 ІФО 1.2] *обирає* дані, необхідні і достатні для розв'язання проблемної ситуації; [3 МАО 2.3] *вносить* дані до таблиць; [3 МАО 2.1] *користується* даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач [3 МАО 2.1], [3 МАО 2.3], [3 ІФО 1.	Виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Продовження додатка 4

Додаткові теми:
Раціональні способи позатабличного множення і ділення.
Ознаки подільності на 2 та 5. Ознака подільності на 10.
Розв'язування рівнянь, в яких права частина або один з компонентів поданий числовим виразом.
Розв'язування рівнянь, в яких один з компонентів поданий виразом зі змінною.
Розв'язування нерівностей зі змінною.
Складені задачі, що містять збільшення або зменшення числа на/у кілька одиниць, сформульовані у непрямій формі.
Складені задачі з буквеними даними.
Розв'язування складених сюжетних задач алгебраїчним методом.
Нестандартні задачі. «Магічні фігури».
Добудовує лінійні діаграми.

Природнича, громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна освітні галузі
«Я досліджую світ»
Пояснювальна записка

Зазначені освітні галузі реалізуються в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань:**

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе та свого організму, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві; між станом довкілля і діяльністю людини, вплив поведінки на здоров'я та безпеку, залежність результату роботи від докладених зусиль; аналіз наслідків ризикованої поведінки);
- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України; інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної патріотичної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;
- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової

відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички у взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають **змістові лінії**, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«Людина» (людина - частина природи і суспільства, пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«Людина серед людей» (соціальні ролі (школяр, член сім'ї і громади), стандарти поведінки в сім'ї, в школі, в громадських місцях; моральні норми; навички співжиття і співпраці, соціальні зв'язки між людьми у процесі виконання соціальних ролей);

«Людина в суспільстві» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства і громадянина України. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«Людина і світ» (Земля - спільний дім для всіх людей; толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв; залежність стану довкілля від поведінки всіх людей);

«Природа» (різноманітність природи; методи дослідження природи; нежива і жива природа; зв'язки у природі; природа Землі; природа України).

«Людина і природа» (взаємозв'язки людини і природи; використання людиною природничих знань, матеріалів, виробів і технологій; відповідальна діяльність людини у природі; правила поведінки в природі; участь дітей в природоохоронній діяльності).

Навчальна програма дає змогу вчителеві самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія, яка опиралась на наслідувальні механізми у розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, і передбачала пріоритетне використання зразків, алгоритмів, поетапного контролю й корекції, збагачується полісенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів і явищ природного і соціального оточення, спрямовуються у сферу пошукової діяльності.

На основі Типової програми вчитель може створювати різні варіанти інтегрованої програми за таким алгоритмом:

- визначення цілей навчання;
- створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей);

Продовження додатка 4

- структурування програми за темами;
- вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
- розроблення показників досягнення очікуваних результатів. Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як от:
- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне - відмінне, до якого цілого воно належить);
- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);
- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно - наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

3 клас

105 годин (3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Людина (протягом року)	
знає, що спільного та чим відрізняється людина від інших живих істот (мислення, мова, праця, спілкування і взаємодія з іншими людьми) [3 ГІО 2.2] *розповідає* про частини тіла людини, їх значення; правила догляду за ними; [3 ПРО 1.1], [3 ПРО 4.3], *володіє* найпростішими гігієнічними навичками, навичками самообслуговування [3 СЗО 2.3],[3 СЗО 4.5]	Людина - частина природи і суспільства. Організм людини. Частини тіла людини та їх функції. Турбота про здоров'я. Гігієнічні навички. Навички самообслуговування.
називає умови здорового способу життя (харчування, турбота про здоров'я, уникнення шкідливих звичок); [3 СЗО 2.3], [3 СЗО 3.1], [3 СЗО 3.3] *пояснює,* як змінюється людина упродовж життя, наводить приклади з власного досвіду; [3 СЗО 3.2] *пояснює*, як суспільні групи (сім'я, дитячий колектив, друзі) впливають на розвиток людини [3 СЗО 4.3], [3 СЗО 4.7] *виявляє інтерес* до своєї зовнішності, *розповідає* про себе, свої захоплення; *прагне* до акуратності *розпізнає* риси характеру і *дає* їм *оцінку;* [3 ГІО 6.1] *називає* риси характеру, які сприяють і ті, що заважають досягненню успіху в житті, спілкуванню з іншими; [3 ГІО 8.2] *пояснює,* як досягнення мети залежить від наполегливості й старанності [3 ГІО 7.2]	Розвиток людини протягом життя: від малюка до дорослої людини. Здоровий спосіб життя, турбота про здоров'я. Зовнішність людини. Риси характеру, які сприяють досягненню успіху в житті, забезпечують дружні взаємини з іншими, повагу (чесність, працьовитість, щедрість, чемність, чуйність). Риси характеру, що заважають досягненню успіху, спілкуванню (лінощі, неуважність, байдужість, нетовариськість). Пізнання себе, своїх можливостей, здорова і безпечна поведінка.

Продовження додатка 4

володіє прийомами планування робочого часу, тренування уваги, пам'яті; [3 СЗО 4.1] *підтримує* порядок на робочому місці; [3 СЗО 1.1] *виявляє* пізнавальну активність на уроках; [3 СЗО 4.1] *співпрацює і взаємодіє* з іншими у різних ситуаціях (навчання, гра) [3 СЗО 2.3], [3 ГІО 8.1]	Навчання як складова життєвого успіху. Уміння вчитися. Планування робочого часу. Взаємодія та співпраця з іншими.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння). • Тренування уваги, пам'яті (прийоми, алгоритми, вправи).	
Людина серед людей (протягом року)	
називає правила поведінки у сім'ї, школі, громаді; [3 СЗО 2.3], [3 ГІО 8.1], [3 ГІО 8.2] *розуміє* почуття відповідальності перед родиною [3 ГІО 6.2]	Сім'я. Склад сім'ї. Історія роду. Розподіл прав і обов'язків у сім'ї. Дозвілля у сім'ї. Родинні стосунки між поколіннями. Небезпечні ситуації в школі, вдома, на вулиці. Турбота про тих, хто її потребує.
пропонує вирішення посильних проблем школи, громади; [3 СЗО 2.1], [3 ГІО 8.1] *співпрацює і взаємодіє* з іншими у збереженні традицій школи; [3 ГІО 7.1] *виявляє інтерес* до пізнання і збереження традицій школи; [3 ГІО 7.1] *розуміє* переваги доброго ставлення до інших на прикладах вияву таких якостей: чесність, доброзичливість, подільчивість, працьовитість, ввічливість на противагу хитрощам, байдужості, жадібності, лінощам, безкультурності; [3 СЗО 1.4] *вирішує* конфлікти мирним шляхом; [3 СЗО 4.4] *дотримується* правил шкільного розпорядку; правил поведінки під час шкільних і громадських заходів [3 ГІО 2.3]	Школа. Правила шкільного розпорядку. Історія рідної школи. Збереження традицій. Ставлення до інших (товаришування, спільна гра, праця, навчання у групах, у класі). Моральні норми.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння). Моделювання способів поведінки чуйного ставлення до старших та інших членів сім'ї. Моделювання способів вирішення конфліктних ситуацій (з опорою на літературні твори, ситуації реального життя)	
називає об'єкти громадського простору своєї місцевості; [3 ГІО 2.1] *демонструє* ставлення до приватної власності своєї та інших як до цінності; [3 ГІО 2.2] *аргументує* неприпустимість порушення приватного простору; [3 ГІО 2.3] *бере участь* в обговоренні правил поведінки у громадському транспорті, кінотеатрі, бібліотеці та ін., *аргументує* їх доцільність на прикладах [3 ГІО 2.3]	Приватний і громадський простір Правила поведінки у громадських місцях
Практичні роботи • Обговорення правил поведінки, прийнятих у класі, школі, місцевій громаді. • Моделювання (інсценізація) поведінки у громадських місцях (з опорою на літературні твори, ситуації реального життя).	
Людина в суспільстві (протягом року)	
усвідомлює свою належність до українського суспільства; необхідність толерантних взаємин між людьми; [3 ГІО 7.1] *має уявлення* про державну символіку України; свою	Людина - частинасуспільств а. Сім'я, дитячий колектив, друзі. Залежність людей один від одного. Взаємодопомога. Суспільство як

Продовження додатка 4

приналежність до України; [3 ГІО 8.3] *ділиться з іншими інформацією* про права кожної дитини (право на навчання, медичну допомогу, відпочинок, захист від жорстокого поводження); [3 ГІО 6.2] *виявляє інтерес* до пізнання минулого і сучасного України; участі у відзначенні пам'ятних подій, державних і народних свіг; [3 ГІО 3.1], [3 ГІО 3.2] *розпитує* старших і *збирає інформацію* про свій край, про минуле, історії назв; [3 ГІО 2.1] *володіє* навичками поводження в урочистих ситуаціях, у пам'ятних місцях; [3 СЗО 3.3] *розуміє* сутність правопорушень як порушень прав інших людей; [3 ГІО 6.2] *міркує* на цю тему, *наводить приклади;* [3 ГІО 4.1] *обґрунтовує* необхідність відповідати за свої вчинки; *встановлює взаємозв'язки* у соціальному житті (між вчинком і наслідком, порушенням правил і відповідальністю); *передбачає* наслідки своїх вчинків; [3 СЗО 1.4] *розповідає* про значення праці людей різних професій для країни; [3 ГІО 4.2], [3 ГІО 3.3] *усвідомлює*: себе громадянином України; *виявляє* патріотичні почуття, шанобливе ставлення до символів держави традицій і звичаїв твого краю [3 ГІО 8.3]	єдність людських спільнот, їх різноманітність Стосунки людей у суспільстві.. Україна - незалежна держава. Символи держави: Герб, Прапор, Гімн, державна мова їх значення. Права та обов'язки громадян. Пам'ятні події, державні й народні свята, їх історія. Праця людей різних професій. Знання й уміння необхідні для опанування цих професій. Господарська діяльність людей твого краю. Славетні українці. Правила поведінки у пам'ятних місцях, під час урочистих заходів. Права людини. Взаємозв'язки між вчинком і наслідком. Правопорушення як порушення прав інших. Сучасні народні ремесла твого краю.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння). • Створення альбому, портфоліо або облаштування тематичної виставки «Ми - громадяни України» (зображення символів, листівки, світлини). • Розв'язання прогностичних задач «Що буде, якщо ... » (ситуації правопорушень)	
Людина і світ (протягом року)	
має уявлення про різноманітність народів у світі, *наводить* приклади звичаїв інших народів, світових досягнень; співробітництва країн; *виявляє* інтерес і повагу до різних культур [3 ГІО 7.1]	Земля – спільний дім для всіх людей. Україна на карті світу. Україна – європейська держава. Різноманітність народів світу. Співробітництво країн у питанні збереження природи, обміну культурою, товарами, безпечного життя, запобігання стихіям. Винаходи людства. Славетні українці, їхній внесок у світову науку, культуру, спорт.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння). Дослідження «Що в моєму домі вироблено в інших країнах», складання мапи маршруту цих товарів (на плакаті тощо). *Проект* «Славетні українці». Накопичення даних про відомих українців із різних сфер життя (мистецтво, спорт, наука) та їх представлення у різних формах (тексти, світлини, розповіді та ін.	
Природа (протягом року)	
наводить приклади тіл і явищ природи; [3 ПРО 1.1], [3 ПРО 1.5] *розрізняє і називає* тіла неживої і живої природи; тіла природи і ті, що створила людина; [3 ПРО 1.2]	Природа - частина авколишнього світу. Поняття про тіла та явища природи.

Продовження додатка 4

складає перелік тіл неживої/живої природи на основі власних спостережень; [3 ПРО 2.1] *виявляє* у природному оточенні тіла неживої і живої природи, *встановлює зв 'язки* між ними; *описує* явища	Нежива і жива природа, зв'язки між ними. Явища природи (листопад, туман, вітер, світанок, зміна пір
природи, *висловлює* своє враження від них; [3 ПРО 1.5] *розповідає про* явища природи, що вивчалися і/або які доводилось спостерігати [3 ПРО 1.2] *називає* джерела інформації про природу; [3 ПРО 2.1] *розрізняє і використовує* обладнання для дослідження природи; [3 ПРО 1.4] *співвідносить* органи чуття/обладнання для вивчення природи з інформацією, отриманою з їх допомогою; [3 ПРО 2.1] *пояснює* необхідність вивчення природи; [3 ПРО 3.3] *здійснює пошук та аналіз* інформації про тіла/явища природи у різних джерелах (виданнях природничого змісту, інтернет-ресурсах тощо), в тому числі з використанням технічних приладів і пристроїв; [3 ПРО 1.5] *визначає* головне в інформації природничого змісту, *висловлює* враження щодо неї; *презентує* інформацію про природу у вигляді повідомлення, малюнку, схеми, презентації тощо; [3 ПРО 2.2] *проводить спостереження* тіл і явищ у найближчому природному оточенні за планом, *фіксує* результати, *презентує* їх; [3 ПРО 1.4] *ставить і відповідає* на запитання щодо дослідження тіла/явища природи; [3 ПРО 1.2] *аналізує* основні кроки дослідження, передбачені планом, *пропонує* власні ідеї; [3 ПРО 1.3] *формулює* припущення і *перевіряє* їх у ході дослідження за наданим або самостійно складеним планом; [3 ПРО 1.2] *визначає* самостійно або у групі, що необхідно для проведення дослідження (обладнання, інформація тощо); [3 ПРО 1.3] *виконує* самостійно/у парі/у групі дослідження тіла/явища природи за планом/інструкцією (об'єкти дослідження обирає самостійно або надаються вчителем); [3 ПРО 1.5] *обговорює у парі/групі і презентує результати* дослідження у різний спосіб (схеми, фото- чи відеозвіти, презентації, моделі та інші); [3 ПРО 1.4] *формулює з допомогою вчителя висновок* за результатами виконання дослідження; *аналізує* виконання дослідження, *виявляє* помилки, *пропонує* способи їх виправлення, *називає* чинники успіху; [3 ПРО 1.5] *робить висновок:* нові знання про природу можна отримати із різних джерел, зокрема у результаті проведення досліджень; [3 ПРО 2.1] *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до природи та її вивчення [3 ГІО 2.2]	року, відліт птахів тощо). Дослідження природи. Значення дослідження природи. Джерела інформації про природу. Способи представлення інформації про природу . Дослідження як джерело знань про природу. Спостереження, вимірювання, експеримент. Обладнання для вивчення природи. Основні кроки під час дослідження тіла/явища природи: визначення мети, планування і виконання дій за планом, формулювання висновку. Аналіз проведеного дослідження. Моделювання у вивченні природи.

Продовження додатка 4

Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння) • Ознайомлення з джерелами інформації про природу (паперові видання природничого змісту, географічні карти, колекції мінералів, гербарії, аудіо- і відеозаписи, Інтернет-ресурси та ін.) • Проведення вимірювань (об'єкт вимірювання обирає учень або визначає вчитель) • Вправляння у розумінні інструкцій щодо проведення дослідження тіла/явища природи • Вправляння у складанні плану спостереження/експерименту. • Спостереження тіла/явища природи (об'єкт спостереження обирає учень або визначає вчитель) • Ведення «Щоденника спостережень за природою» • Дослідження тіла/явища природи (об'єкт дослідження обирає учень або визначає вчитель) • Вивчення природи за допомогою моделей (акваріум, глобус, тощо).	
наводить приклади речовин; [3 ПРО 1.1] *виявляє* у своєму оточенні тіла неживої природи і *класифікує* їх за певними ознаками (формою, кольором, станом тощо); [3 ПРО 4.3] *досліджує* глину, крейду, молоко, повітря або інші тіла неживої природи і *робить висновок* про їхні властивості (колір, стан, твердість, прозорість, текучість, плавучість, крихкість, сипкість та інші); [3 ПРО 1.4] *порівнює* тіла неживої природи за зовнішніми ознаками/на основі досліджених властивостей; [3 ПРО 1.5] *досліджує* за інструкцією властивості речовин (води, заліза, цукру, кухонної солі, крохмалю); [3 ПРО 1.3] *застосовує знання* про основні дії під час дослідження властивостей тіл і речовин; [3 ПРО 1.6]	Нежива природа. Різноманітність тіл неживої природи. Властивості тіл неживої природи (на прикладі глини, крейди, молока, повітря). Уявлення про речовини. Властивості і застосування речовин (на прикладі води, заліза, цукру, крохмалю, природного газу, кухонної солі).
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння) • Дослідження властивостей тіл неживої природи (за вибором учнів/вчителя). • Дослідження властивостей речовин (за вибором учнів/вчителя) Дослідження розчинності у воді речовин, що використовуються у побуті (харчової солі, крохмалю, питної соди)	
наводить приклади водойм, гірських порід, корисних копалин та їх використання; [3 ПРО 1.1] *розпізнає* і *називає* гірські породи (пісок, глину, вапняк, граніт), корисні копалини у колекціях; *складає розповідь* про поширення води на планеті, використання води людиною, значення повітря для рослин, тварин, людини; [3 ПРО 1.5] *пояснює* значення води у природі; зміни станів води; значення гірських порід і корисних копалин у добробуті людини; [3 ПРО 3.3] необхідність охорони водойм і догляду за ґрунтом; [3 ПРО 3.4] *описує* способи очищення води і *практикує* деякі з них (відстоювання, фільтрування); [3 ПРО 1.3] *досліджує* у парі/у групі властивості повітря; властивості ґрунту, гірських порід, складає колекції; [3 ПРО 4.3], [3 ГІО 7.2]	Вода у природі. Різноманітність водойм. Три стани води. Колообіг води у природі. Очищення води. Властивості повітря. Гірські породи, їхні властивості. Корисні копалини: види, використання і охорона. Ґрунт. Склад і утворення ґрунту. Догляд за ґрунтом. Значення води, повітря і ґрунту у природі і діяльності людини. Охорона води, повітря, грунтів.

Продовження додатка 4

ділиться інформацією з іншими щодо вживання достатньої кількості води щодоби, користі прогулянок на свіжому повітрі; [3 ПРО 2.2] *моделює* кругообіг води у природі; [3 ПРО 1.4] *застосовує знання* для економного використання води у побуті; [3 ПРО 3.4] *виявляє шану* до традицій українського народу у ставленні до води, повітря, ґрунту [3 ГІО 1.3]	
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння) • Способи очищення води. • Спостереження дослідів, які демонструють властивості повітря. • Ознайомлення з гірськими породами і корисними копалинами. • Порівняння властивостей гірських порід (за вибором учнів/учителя). • Дослідження складу і властивостей ґрунту.	
має уявлення про організми - тіла живої природи: рослини, тварини, гриби; [3 ПРО 1.1] *називає* ознаки рослин і тварин, органи рослин і тварин, умови, необхідні для життя різних організмів (рослин, тварин, людини); природні угруповання; заходи охорони рослин і тварин; [3 ПРО 1.1] *наводить приклади* рослин і тварин Червоної книги України, *пояснює* необхідність їх охорони; [3 ПРО 2.1] *розуміє* значення води, повітря, світла, тепла для організмів; *описує* поведінку тварин на основі власних спостережень та інформації, отриманої з додаткових джерел; [3 ПРО 1.4] [3 ПРО 1.5], [3 ПРО 1.6], [3 ПРО 2.1] *розпізнає* і *називає* рослини, тварин, гриби різних груп (по 2-3 представники); [3 ПРО 4.3] *порівнює і класифікує* рослини, тварин за певними ознаками; [3 ПРО 4.3] *співвідносить* рослини і тварин (на зображеннях, у колекціях тощо) з умовами їх існування; [3 ПРО 1.5] *моделює* взаємозв'язки між рослинами і тваринами, організмами і навколишнім середовищем; [3 ПРО 3.2] *спостерігає та описує* розвиток рослин, які вирощено з різних частин рослини (насінини, бульби, живця, пагона); поведінку тварин; [3 ПРО 1.4] *доглядає* за рослиною (-ами)/твариною(-ами) і *ділиться* своїм досвідом з іншими; [3 ПРО 4.4] *робить висновок* про зв'язки організмів між собою і з неживою природою, *виявляє* емоційно-ціннісне ставлення до представників живої природи, піклується про них [3 ПРО 3.1], [3 ГІО 2.2]	Жива природа. Організми - тіла живої природи. Рослини, тварини, гриби. Середовища існування рганізмів. Органи рослин і тварин. Різноманітність рослин. Розмноження і розвиток рослин. Загальне уявлення про основні групи тварин: комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи, звірі. Дихання, живлення, рух, розмноження тварин. Поведінка тварин. Умови, необхідні для життя рослин і тварин. Догляд за рослинами і тваринами. Гриби. Роль рослин, тварин, грибів, природних угруповань у природі й житті людини. Природні угруповання: ліс, лука, річка, море. Різноманітність організмів в угрупованнях, зв'язки між ними і з неживою природою. Охорона рослинного і тваринного світу. Червона книга.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння) • Виявлення пристосування рослин до певних умов існування. • Виявлення пристосування тварин до способу життя. • Розмноження рослин частинами їхнього тіла. • Спостереження розвитку рослини, яку вирощено з різних частин рослини (насінини, бульби, живця, пагона) • Дослідження умов росту рослин. • Спостереження за поведінкою тварин. Моделювання зв'язків організмів між собою і з середовищем існуванн	

Продовження додатка 4

Людина і природа	
наводить приклади матеріалів та їх використання, технологій і винаходів людства, *аналізує* їх вплив на життя людини і природу; [3 ПРО 3.3] *дізнається* з різних джерел про професії, пов'язані з діяльністю людини у природі; [3 ПРО 2.1] *обговорює* використання людиною енергії води і повітря; [3 ПРО 3.4] . *характеризує* способи збереження й охорони природи на планеті; [3 ПРО 3.4] *висловлює і аргументує* свою позицію щодо зв'язків людини і природи; [3 ПРО 3.2] *ідентифікує* вивчені матеріали у виробах; [3 ПРО 1.1] *досліджує* властивості матеріалів; [3 ПРО 1.4] *долучається* до природоохоронних заходів і *ділиться інформацією* про них з іншими; [3 ПРО 2.2], [3 ПРО 3.4] *пропонує* способи повторного використання речей, економного використання води, електроенергії, зменшення витрат тепла в оселі; [3 ПРО 4.4] *дотримується правил* безпечної поведінки у природі (у лісі, на воді тощо); [3 ПРО 3.2] *оцінює* власну поведінку і поведінку інших людей у природі; [3 ПРО 4.4] *розуміє* цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища; [3 ПРО 2.1], [3 ГІО 2.2]	Взаємозв'язки людини і природи. Людина - частина природи. Роль природи у житті людини. Умови, необхідні для життя людини. Вплив людини на природу. Професії, пов'язані з діяльністю людини у природі Властивості і використання матеріалів. Поняття про техніку і технології. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини. Правила поведінки у природі. Ощадливе використання ресурсів. Охорона природи.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння) • Ознайомлення з різноманітністю матеріалів і виробів з них • Дослідження властивостей матеріалів (за вибором учнів/учителя) • Спостереження впливу діяльності людини на природу (на матеріалі своєї місцевості). • Складання пам'ятки ощадливого використання води і електроенергії у побуті. • Повторне використання матеріалів і речей у побуті. Правила безпечної поведінки у природному середовищі (моделювання та аналіз ситуацій перебування у природі).	

Технологічна освітня галузь
Дизайн і технології
Пояснювальна записка

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через інтегрований курс «Дизайн і технології».

Мета - цілісний розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та проєктно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем, культурного й національного самовираження.

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань:**

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;

Продовження додатка 4

- сприяння розвитку естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-ужитковому мистецтві;

- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в різних матеріалах;

- вироблення навичок раціонального використання матеріалів, безпечного застосування традиційних та сучасних технологій;

- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань інтегрованого курсу «Дизайн і технології» здійснюється за **змістовими лініями**, які відображають структуру розвитку особистості та завершеного циклу проектно-технологічної діяльності: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Змістова лінія «**Інформаційно-комунікаційне середовище**» забезпечує розвиток асоціативно-образного та критичного мислення, оволодіння базовими знаннями у партнерській взаємодії, що формують цілісне уявлення про виробничу сферу людської діяльності, а також є підґрунтям для реалізації творчого потенціалу учнів під час засвоєння навчального матеріалу наступних змістових ліній, які структуровані за способами інтегрованої проєктно-технологічної діяльності.

Змістова лінія «**Середовище проєктування**» спрямована на розвиток аналітичного, просторового та творчого мислення, уміння працювати в команді, створення умов для оволодіння елементами дизайну: виявлення проблем, продукування ідей, вибору соціально і особистісно значущих об’єктів проєктування; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів для виготовлення виробу за їх властивостями; експериментування з матеріалами технологіями для реалізації власних ідей; планування технології послідовності виготовлення виробу.

Змістова лінія «**Середовище техніки і технологій**» передбачає розвиток логічного та алгоритмічного мислення, психомоторних здібностей, здатності до координування дій і взаємодопомоги; навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними, механічними інструментами й пристосуваннями; умінь поетапного виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій, раціональної обробки різних матеріалів.

Змістова лінія «**Середовище соціалізації**» спрямована на розвиток емоційного інтелекту; оцінювання і самооцінювання процесу та результатів власної або спільної проєктно-технологічної діяльності; розвиток здатності презентувати освітні результати, обговорювати їх з іншими, ефективно використовувати створені вироби; формування досвіду доброчинної діяльності, підприємливості, гостинності; виконання трудових дій у побуті, розвиток прагнення якісно і безпечно облаштовувати свій життєвий простір.

Програма надає можливість розв’язувати реальні життєві проблеми, реалізовувати інтегративні та творчі можливості проєктно-технологічної

Продовження додатка 4

діяльності, встановлювати взаємозв'язки з іншими освітніми галузями, співпрацювати з експертами різних професійних сфер за межами школи.

Інтегрований курс «Дизайн і технології» може цілісно реалізовувати завдання технологічної та інформатичної галузей. У такому разі, на його вивчення надається 70 навчальних годин на рік (2 н. г. на тиждень). Цифрові пристрої та комп'ютерні технології використовуються на різних етапах навчання, під час документування й оцінювання процесу створення виробу та його результатів.

Навчальний матеріал вибудовується навколо актуальних освітніх тем. Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів проєктно-технологічної діяльності вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

Обов'язковою умовою проведення занять є виготовлення корисного й естетичного виробу - індивідуально, в парі або в групі, оцінювання і презентація освітніх результатів. Увага акцентується на організації робочого місця, правилах внутрішнього розпорядку, безпеці праці та санітарних норм.

3 клас

35 годин, 1 година на тиждень

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст освіти**
1	**2**
Інформаційно-комунікаційне середовище (протягом року)	
розрізняє предмети побуту в традиційному і сучасному інтер'єрі, матеріали, з яких вони зроблені; [3 ТЕО 1.3] *вибирає* і *аналізує* конструкцію обраного предмета побуту для виготовлення макету; [3 ТЕО 1.1; 1.3; 1.4] *створює* поетапно макет предмета побуту за зображеннями, зразком, описом або власним задумом; [3 ТЕО 1.4] *пояснює* культурне розмаїття українського суспільства, місцеві традиції; [3 ТЕО 1.4; 2.2]	Предмети побуту в інтер'єрі. Макетні матеріали (папір, картон, пінопласт, дріт, пластилін, фольга тощо). Макетування предметів побуту.
визначає кольорову гамму та особливості побудови й розташування орнаментів на взірцях декоративно-ужиткового мистецтва; [3 ТЕО 1.4; 2.2] *впорядковує* орнаменти за кольоровою гамою та видами (геометричні, рослинні, зооморфні, антропоморфні); [3 ТЕО 1.4; 2.2] *аналізує* інформацію з різних джерел (підручник, фотографії, каталоги, посібники, комп'ютерні програми, Інтернет-ресурси, музеї, фільми тощо); [3 ТЕО 1.4; 2.2]	Приклади орнаментів декоративно-ужиткового мистецтва за регіонами України. Зустрічі з майстрами. Обговорення вражень. Створення орнаменту з різних матеріалів (картон, папір, пластилін, глина, крупи, насіння, тканина, нитки, блискітки, бісер тощо).
розробляє або *добудовує* орнамент з самостійно вибраних матеріалів; [3 ТЕО 1.4; 2.1] *досліджує* властивості тканих і нетканих матеріалів на дотик та візуально; [3 ТЕО 1.3] *розрізняє* види тканих і нетканих матеріалів натурального походження (рослинного і тваринного) та способи їх виготовлення; [3 ТЕО 1.3]	Ткані і неткані матеріали натурального походження

Продовження додатка 4

1	2
виготовляє виріб з тканих і нетканих матеріалів, зокрема, вторинних; [3 ТЕО 1.4; 2.2;3.1; 3.2]*розрізняє* і *використовує* креслярські інструменти та лінії; [3 ТЕО 1.2; 1.4] *вимірює* розміри предметів за допомогою лінійки; [3 ТЕО 1.4] *виконує* розгортку об'ємних фігур, зокрема з використанням цифрових пристроїв; [3 ТЕО 1.2.;1.4] експериментує, добудовуючи виготовлені розгортки за потреби і бажанням; [3 ТЕО 1.2.;1.4] *розробляє* макет об'ємних фігур індивідуально або в групі [3 ТЕО 1.4]	(тканина, нитки, повсть, фетр, трикотаж тощо). Вироби з тканих і нетканих матеріалів.Креслярські інструменти та лінії. Конструктори, навчальні набори з різних матеріалів (деревинних, металевих, синтетичних тощо), зокрема виготовлені власноруч. Макетування об'ємних фігур
Середовище проектування (протягом року)	
досліджує проблеми та потреби у створенні виробів; [3 ТЕО 1.1; 4.1] *вибирає* об'єкт проєктування і виготовлення із низки запропонованих або власних ідей; [3 ТЕО 1.1] *розробляє* план реалізації задуму в матеріалі та критерії оцінювання майбутнього виробу; [3 ТЕО 1.1] *аналізує* моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги для продукування нових ідей; [3 ТЕО 1.4] *розрізняє* і *використовує* формат композиції (горизонтальний, вертикальний), симетричні й асиметричні форми, рівновага, спектр кольорів, теплі і холодні кольори та відтінки; [3 ТЕО 1.4] *виконує* завдання з продовженням: добудовує, домальовує, удосконалює або розробляє композицію виробу (засобами малюнку, ескізу, макету), зокрема з використанням цифрових пристроїв; [3 ТЕО 1.2; 1.4] *застосовує* творчі методи проєктування -переносить форми природних і рукотворних об'єктів на власну модель (метод біоніки); [3 ТЕО 1.4] *описує* модель спроєктованого виробу; [3 ТЕО 1.2; 1.4] *добирає* матеріал для виготовлення спроєктованого виробу; [3 ТЕО 1.3] *розраховує* орієнтовні витрати на виготовлення виробу; [3 ТЕО 3.1] *планує* послідовність технологічних операцій для виготовлення спроєктованого виробу (пласкої та об'ємної форми) [3 ТЕО 1.1; 2.2]	Креслярські інструменти та лінії. Конструктори, навчальні набори з різних матеріалів (деревинних, металевих, синтетичних тощо), зокрема виготовлені власноруч. Макетування об'ємних фігур Обґрунтування виявленої проблеми та вибору об'єкта проєктування і виготовлення. Комунікативна взаємодія. Дизайнерське проєктування - моделювання та конструювання. Експериментування з використанням різних матеріалів, симетричних й асиметричних форм, спектру кольорів. Добір матеріалів. Розрахунок витрат Технологічна послідовність виготовлення виробу
Середовище техніки і технологій (протягом року)	
розрізняє види ручних та механічних інструментів і пристосувань; [3 ТЕО 2.1] *працює* з інструментами й пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів і норм санітарії; [3 ТЕО 2.1; 4.3] *організовує* робоче місце; [3 ТЕО 4.2] *виготовляє* поетапно виріб за інструкцією з визначеною послідовністю самостійно або спільно з по-окремим розподілом частин роботи; [3 ТЕО 2.2] *розмічає* деталі на матеріалі за допомогою шаблонів, трафаретів або креслярських інструментів та *вирізує* їх; [3 ТЕО 2.1] *обробляє* деталі виробу за потреби; [3 ТЕО 2.1] *застосовує* рухомі і нерухомі, роз'ємні і нероз'ємні	Безпечна робота з ручними інструментами й пристосуваннями. Виготовлення виробу за інструкційними картками з описом або графічними зображеннями. Рухомі і нерухомі, роз'ємні і нероз'ємні з 'єднання. Технологічні операції обробки різних матеріалів (деревинні, пластик, пластмаса,

Продовження додатка 4

з’єднання; [3 ТЕО 2.1] *удосконалює* технологію виготовлення виробу за потреби; [3 ТЕО 2.2] *виготовляє* деталі виробу із використанням традиційних та сучасних технологій обробки матеріалів (витинка, вишивка, плетіння, мозаїка, пап’є-маше, скрапбукінг тощо); [3 ТЕО 2.2] раціонально використовує час та матеріали, зокрема і вторинні; [3 ТЕО 3.1; 3.2] аналізує свої помилки, по-можливості виправляє їх [3 ТЕО 1.5]	текстильні, вторинні тощо) Раціональне використання часц та матеріалів, зокрема вторинної переробки
Середовище соціалізації (протягом року)	
обговорює корисність, естетичність та якість індивідуально або спільно створених виробів; [3 ТЕО 1.5] *готує* презентаціюта рекламу, зокрема з використанням цифрових пристроїв; [3 ТЕО 1.5] *презентує* результати власної або спільної проєктно-технологічної діяльності; [3 ТЕО 1.5] *виявляє повагу* до авторства власних робіт та інших осіб; [3 ТЕО 1.5]	Соціальна цінність виконаного індивідуального або колективного проекту. Презентація досягнень з використаннямрізних форм.
оцінює свою комунікативну діяльність, досягнення, труднощі; [3 ТЕО 1.5] *долучається* спільно з рідними та друзями до доброчинної діяльності в групах із власноруч створеними виробами; [3 ТЕО 2.2; 4.1] *дотримується* правил спільної роботи в групі; [3 ТЕО 1.5; 1.4] *обґрунтовує* потребу допомагати іншим, робити корисні справи, подарунки, бережливо ставитися до природного середовища; [3 ТЕО 1.1; 1.5; 3.2]	Діяльність в групах та середовищі. Доброчинна діяльність длязадоволення потреб оточуючих та навколишнього середовища.
виявляє толерантність, милосердя, повагу до інших; [3 ТЕО 1.1; 1.5]	Світ професій.
розрізняє професії за сферами життєдіяльності; [3 ТЕО 1.1; 2.1] *пояснює* правила догляду за взуттям; [3 ТЕО 4.1] *уміє* правильно складати одяг, розвішувати його на плічках; [3 ТЕО 4.1] *лагодить* нескладні пошкодження предметів побуту за потреби; [3 ТЕО 4.1; 4.2; 4.3] *вирощує* кімнатні рослини для класного приміщення або інших потреб; [3 ТЕО 4.1] *аналізує* послідовність приготування різних видів бутербродів та їх користь для здоров’я; [3 ТЕО 4.1]	Побутове самообслуговування. Догляд за власним одягомта взуттям, домашніми тваринами, рослинами. Види бутербродів. Складання серветок різними способами

Інформатична освітня галузь
Інформатика
Пояснювальна записка

Метою інформатичної освітньої галузі є формування у здобувача освіти інформаційно-комунікаційної та інших ключових компетентностей, здатності до розв’язання завдань з використанням цифрових пристроїв та інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку критичного, аналітичного,

синтетичного, логічного мислення, реалізації творчого потенціалу, формування активної, відповідальної, безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Головними завданнями є формування умінь

- знаходити та опрацьовувати інформацію із використанням пошукових систем;
- створювати інформаційні об'єкти та опрацьовувати їх у програмних середовищах;
- здійснювати індивідуальну й колективну діяльність в інформаційному середовищі;
- критично оцінювати інформацію для розв'язання життєвих проблем;
- дотримуватися етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії;
- дотримуватися правил безпечної роботи з комп'ютерними пристроями.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за змістовими лініями «Інформація. Дії з інформацією», «Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією», «Об'єкт. Властивості об'єкта», «Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання» «Алгоритми».

Змістова лінія **«Інформація. Дії з інформацією»** базується на розумінні дитиною поняття «інформація». Здобувачі освіти мають уміти наводити приклади інформації, властивостей інформації, форм подання та дій з інформацією з повсякденного застосування, ефективно використовувати інформацію. Поняття інформації, її властивостей, форм подання та використання у навчальному процесі розширюється і доповнюється на кожному етапі навчання. Таким чином забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Змістова лінія **«Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією»** передбачає формування уявлення про те, що людина в житті постійно зустрічається з інформацією, працює з нею та може використовувати при цьому сучасні засоби ІТ з умінням захистити свій інформаційний простір. Для практичних робіт використовуються програми (онлайн-середовища Інтернету, додатки для мобільних пристроїв).

У ході реалізації змістової лінії **«Об'єкт. Властивості об'єкта»** розглядаються поняття об'єкта, властивостей об'єктів і значень цих властивостей. Діти мають наводити із власного життя приклади різних об'єктів, їхніх властивостей і значень цих властивостей, впорядковувати та групувати об'єкти на основі значень властивостей, мати уявлення про вплив значень властивостей об'єктів на подальше їх використання та опрацювання. Вчаться будувати складні об'єкти із запропонованих частин, в тому числі самостійно доповнюючи з відсутніх компонентів, представляти інформацію про них різними способами - у вигляді чисел, тексту, зображень, схем, таблиць, презентацій; змінювати значення властивостей текстових та графічних об'єктів; досліджувати об'єкти за допомогою створених моделей. Об'єктний підхід має пронизувати навчання теоретичного та практичного матеріалу всіх змістових ліній курсу.

Продовження додатка 4

Змістова лінія **«Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання»** забезпечує розвиток навичок створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах, зокрема у табличній формі; початкових навичок використання різноманітних засобів інформаційних технологій для вирішення навчальних завдань; сприймати та представляти інформацію у вигляді тексту: читати та змінювати тексти, визначати ключові слова в тексті, створювати та опрацьовувати текст; сприймати різноманіття графічних даних; створювати власні зображення у вигляді малюнків та творчо опрацьовувати готові зображення; презентувати інформацію у вигляді слайдів.

Змістова лінія «**Алгоритми»** спрямована на розвиток розуміння поняття виконавця, його середовища, команди, системи команд виконавця алгоритму, основних алгоритмічних структур, зокрема, слідування, розгалуження та повторення; умінь виконувати готові алгоритми, а також складати прості алгоритми для виконавців, які працюють у певному зрозумілому для відповідної вікової категорії середовищі, використовуючи просту систему їхніх команд; навичок шукати помилки в послідовності команд, аналізувати зміст завдань на складання алгоритму для виконавців; вміння розв’язувати задачі з повсякденного життя, застосовуючи алгоритмічний підхід: уміння планувати послідовність дій для досягнення мети, передбачати можливі наслідки.

Курс розрахований на 105 годин: по 35 годин у кожному класі з розрахунку 1 година на тиждень

Програма побудована лінійно-концентрично. Зміст понять поступово розширюється і доповнюється. Забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Учитель може змінювати порядок вивчення тем та самостійно визначає обсяг (кількість годин) на вивчення кожної теми курсу, а також на повторення, узагальнення та систематизацію під час вивчення кожної теми, вибудовуючи найбільш доречну для конкретного класу траєкторію навчання.

Важливо щоб здобувачі освіти зрозуміли головні особливості безпечної роботи з інформаційними джерелами та почали використовувати відповідні навички та знання при вивченні інших навчальних предметів. Важливим є задоволення пізнавальних інтересів здобувачів освіти, підтримка їх творчої ініціативи та прагнення до освоєння нових інформаційно-комунікаційних технологій, що створюватиме відчуття доступності в постійному оновленні своїх компетентностей.

Особливості організації навчально-виховного процессу: для дотримання норм безпеки дитини рекомендується організовувати навчання у закритому захищеному інформаційному середовищі. Облікові записи для електронного листування та співпраці в мережі створює адміністратор навчального закладу.

Продовження додатка 4

Оцінювання якості підготовки здобувачів освіти з предмету здійснюється в таких аспектах: 1) рівень володіння теоретичними знаннями; 2) здатність до застосування вивченого матеріалу у практичній діяльності; 3) свідоме та відповідальне ставлення до етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії; 4) вміння співпрацювати; 5) використання матеріалу із повсякденного життя, навчальних предметів; 6) свідоме знання правил безпечної праці.

3 клас

Програмне забезпечення, яке використовується: графічний едактор (офлайн та онлайн версії), текстовий редактор.

35 годин, 1 година на тиждень

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Інформація. Дії з інформацією	
пояснює значення інформації для життя людини, наводить приклади із власного досвіду; [3 ІФО 1.1] *розрізняє* види інформації за способом подання; [3 ІФО 1.1] *уміє* перетворювати одну форму подання інформації в іншу: (текстове - в графічне, числове - в текстове тощо); [3 ІФО 1.2] *створює* папку та документи в ній; [3 ІФО 1.2] *пояснює* поняття «комп'ютерна мережа»; [3 ІФО 1.1] *розуміє* призначення програми-браузера; [3 ІФО 3.2] *вміє* використовувати гіперпосилання; [3 ІФО 3.2] *використовує* мережі для отримання достовірної інформації та спілкування; [3 ІФО 3.3] *висловлює* припущення про достовірність інформації, отриманої з цифрових та інших джерел; [3 ІФО 1.4] *дотримується* правил використання власних і чужих творів; [3 ІФО 4.3] *виявляє* повагу до авторства інших осіб [3 ІФО 4.3]	Роль інформації в житті людини. Перетворення інформації з одного виду в інший. Способи подання повідомлень, носії повідомлень, символи, кодування і декодування. Структурування інформації. Поняття про мережу Інтернет, програма-браузер, веб-сторінка, веб-сайт, гіперпосилання. Авторське право. Безпечна робота в Інтернеті
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	
розповідає про історію виникнення пристроїв для роботи з інформацією; [3 ІФО 1.1] *називає* носії інформації; [3 ІФО 1.1] *розрізняє* технічні засоби для передавання, зберігання інформації; [3 ІФО 1.1] *використовує* пристрої для передавання інформації; [3 ІФО 1.2] *наводить приклади* пристроїв для введення та виведення інформації; [3 ІФО 1.1] *висловлює* припущення про достовірність інформації; [3 ІФО 1.4]	Історія виникнення пристроїв для роботи з інформацією. Джерело інформації. Носії інформації. Пристрої введення та виведення інформації. Введення текстових даних. Правила введення та редагування текстових даних

Продовження додатка 4

Об’єкт. Властивості об’єкта	
пояснює наслідки для власного здоров’я надмірного використання цифрових пристроїв [3 ІФО 4.1], [3 СЗО 1.1]*описує* текстові і графічні об’єкти; [3 ІФО 1.3] *порівнює* властивості текстових і графічних об’єктів за спільними і відмінними ознаками; [3 ІФО 1.3] *визначає* об’єкти, які відповідають заданим властивостям; [3 ІФО 1.3] *вміє* змінювати значення властивостей текстових та графічних об’єктів; [3 ІФО 1.3] *досліджує* об’єкти за допомогою створених моделей [3 ІФО 1.3]	Види об'єктів: текстові, графічні. Інформаційний об’єкт. Властивості об'єкта. Створення моделі об’єкта за заданими властивостями. Зміна значень властивостей об’єкта (колір тексту, шрифт, накреслення)
Комп’ютерні програми. Меню та інструменти	
розрізняє сучасні пристрої для роботи з інформацією; [3 ІФО 1.1] *уміє* увімкнути та вимкнути комп’ютер та інші пристрої (за умови їх використання); [3 ІФО 1.2] *використовує* необхідні значки на Робочому столі для запуску і роботи в програмах; [3 ІФО 1.2] *орієнтується* в середовищах для перегляду зображень, читання текстів, слухання музики, завершує роботу з ними; [3 ІФО 3.2] *створює* зображення освітніх об’єктів [3 ІФО 2.4]	Текстові редактори. Середовища для читання текстів. Закладки в тексті, цитати тощо. Віртуальні бібліотеки, довідники, енциклопедії, словники. Основні команди редагування: вирізати, копіювати, вставити, видалити. Уведення символів за допомогою клавіатури. Доповнення текстів зображеннями
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
створює інформаційні продукти, поєднуючи текст, зображення, звук тощо для представлення ідей та/або результатів діяльності; [3 ІФО 2.4] *створює* та *змінює* прості зображення; [3 ІФО 2.4] *опрацьовує* та *використовує* інформацію з різних джерел; [3 ІФО 2.4] *вміє* заповнювати таблицю ознак для предметів з однієї групи (класу); [3 ІФО 1.3] *розробляє* презентацію за логічною послідовністю; [3 ІФО 2.4] *доповнює* презентацію текстом, зображенням, схемою; [3 ІФО 2.4] *редагує* і *форматує* презентацію залежно від її призначення, змінює фон слайду; *застосовує* режим показу презентацій [3 ІФО 2.4]	Етапи створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах. Створення текстових інформаційних моделей, зокрема у табличні формі. Комп’ютерні презентації, редагування презентацій. Утворення нового слайду, текстового вікна/поля. Доповнення презентації текстом, зображенням, схемою. Форматування презентації. Режим показу презентації
Лінійні алгоритми	
визначає алгоритмічні структури; [3 ІФО 2.1] *виконує, створює* та *записує* алгоритми; [3 ІФО 2.1] *вміє* діяти за інструкцією; [3 ІФО 1.3] *впорядковує* об’єкти за певними ознаками; [3 ІФО 1.3] *пояснює* наслідки порушення плану, алгоритму послідовності дій у близькому середовищі, готових програмах, іграх; [3 ІФО 1.2] *розрізняє* істинні та хибні висловлювання [3 ІФО 1.4]	Команди і виконавці, алгоритми, способи подання алгоритму. Запис лінійних алгоритмів. Створення зображень за власними алгоритмами. Знаходження та виправлення помилок у алгоритмах. Логічні висловлювання

Продовження додатка 4

Мистецька освітня галузь
Мистецтво
Пояснювальна записка

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

- розвиток почуттєвої сфери учнів, набуття ними досвіду емоційно-естетичних переживань, формування мистецьких уподобань та особистісних художніх цінностей;
- поглиблення мотивації до пізнання творів вітчизняного і зарубіжного мистецтва; виховання гордості за здобутки рідного мистецтва та толерантного ставлення до мистецтва інших етносів і народів;
- формування умінь художнього сприймання, аналізу художньої мови та оцінювання творів мистецтва, аргументування думки відповідно до вікових можливостей з використанням мистецьких термінів;
- оволодіння способами художньо-творчої діяльності в різних видах мистецтва, комунікації з іншими в художній творчості;
- досягнення розуміння учнями можливостей цифрових технологій щодо їх застосування в мистецькій творчості;
- розвиток здатності самопізнання і самовираження, керування власними емоційними станами через мистецтво і різні види художньої творчості; розвиток креативності й мистецьких здібностей;
- формування здатності встановлювати зв’язок між видами мистецтва, між мистецтвом та іншими сферами знання (літературою, математикою, знаннями про природу, історію тощо); мистецтвом і явищами довкілля;
- усвідомлення значення мистецтва в житті людини та художнього пізнання для власної успішності;
- формування культури глядача-слухача;
- соціалізація учнів через мистецтво, формування здатності об’єктивно оцінювати творчі здобутки свої та інших.

Відповідно до зазначених мети і завдань виокремлено **змістові лінії**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь

застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що втілюють твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, мистецьку (термінологічну) пропедевтику.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, колективних творчих проектах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, ціннісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей,* зокрема, у процесі:

• усного висловлювання вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності *(вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною);*

•застосування мистецької термінології, що має іноземне походження, у процесі інтерпретації художніх творів *(спілкування іноземними мовами);*

• встановлення взаємозв’язків між засобами мистецтва і здійсненням елементарних розрахунків для пояснення художньої виразності творів (наприклад, пропорцій частин твору, визначення музичного метру, запису ритму, симетрії / асиметрії танцювального руху тощо) *(математична компетентність);*

• спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва *(компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність);*

• самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення *(інформаційно-комунікаційна компетентність);*

• формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва *(навчання впродовж життя);*

• співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан), опанування народних традицій, мистецтва

рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів *(громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);*

- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень *(підприємливість та фінансова грамотність);*
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї *(інноваційність).*

Культурна компетентність як стрижнева для мистецької освітньої галузі є інтегральною стосовно інших ключових компетентностей.

Мистецька освітня галузь реалізується через **предмети вивчення за окремими видами мистецтва**: музичне мистецтво, образотворче мистецтво за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі та інтегрування навчального змісту.

Мистецтво. Образотворче мистецтво
3 клас
35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Художньо-творча діяльність (протягом року)	
організовує самостійно робоче місце для занять різними видами образотворчої діяльності; [3 МИО 1.1] *дотримується* охайності і правил техніки безпеки; *самостійно користується знайомими* художніми інструментами (палітрою, різними видами пензлів, стеками, ножицями тощо) [3 МИО 1.1]; *добирає* художні матеріали, відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративно-прикладне), в якому працює [3 МИО 1.1]; *розпізнає* форми (реалістичні, декоративні); *досліджує* форму предмету та спрощує її до геометричної подібності [3 МИО .3]; *порівнює* будову різних природних форм, їх пропорцій [3 МИО 1.3]; *добирає* відтінки кольору за насиченістю; [3 МИО 1.2]; *створює* реалістичні, казкові, фантастичні образи [3 МИО 1.3];	Організація робочого місця для занять образотворчим мистецтвом. Освоєння інструментарію для образотворчої діяльності. Використання відомих засобів образотворчої виразності для створення візуальних образів. Зображення графічними та живописними матеріалами (традиційними та сучасними). Розміщення зображень на аркуші, у просторі, компонування елементів композиції (площинна, об ємна), відтворення плановості простору у площинних зображеннях. Ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами. Поняття про декор як засіб наповнення й збагачення форми. Елементарна стилізація форм та оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо).

Продовження додатка 4

виконує елементарні замальовки з натури та за уявою в ескізній формі (предмети побуту, об'єкти природи та архітектури) [3 МИО 1.3]; *створює* зображення в процесі експериментування з кольорами, лініями, крапками різного розміру, формами, об'ємами, фактурами тощо [3 МИО 1.2]; *самостійно створює* просту, зокрема орнаментальну, композицію (графічну, живописну, декоративну, об 'ємну), в*икористовує* усю площину аркуша; *виконує* прості композиції на площинні та в об'ємі [3 МИО 1.2]; *обирає* формат (прямокутний, квадратний, трикутний, колі, в овалі) для кращого втілення задуму [3 МИО 1.1]; *виділяє* композиційний центр, головне і другорядне, враховуючи основні пропорції зображуваних предметів, композиційні засоби та правила [3 МИО 1.1];	Розміщення об'єктів у форматі з дотриманням засобів та правил композиції, для підсилення композиційного центру. Застосування у художньо-творчій діяльності поняття контрасту форм, кольорів .
використовує елементарні закони перспективи (одне за іншим; ближче - більше, яскравіше, тепліше,далі - менше та блідіше, холодніше), передаючи плановість простору у площинних зображеннях [3 МИО 2.2]; *передає в зображеннях* елементарну будову птахів, тварин, людини, посильно передає рух; ілюзорні зміни розмірів предметів в залежності від розміщення у просторі; смислові зв'язки між об'єктами в сюжетних композиціях [3 МИО 1.3]; *розрізняє* особливості об'ємного (круглого та рельєфного) зображення [3 МИО 2.2]; *порівнює* найпростіші елементи об'ємних форм [3 МИО 1.3]; *виражає* особливості об'єкту як образу засобами форми і декору (як у об'ємному так й у площинному зображенні) [3 МИО 1.1];	Передача плановості у зображенні з натури та за уявою. Створення сюжетних композицій Сприймання засобів виразності в скульптурі (барельєф, горельєф).
оздоблює об'ємну форму рельєфним або живописним декором [3 МИО 1.1]; *конструює та створює* прості композиції з паперу, художніх, природних та різних підручних матеріалів, самостійно *добирає* складові композиції [3 МИО 1.2]; творчо *використовує* різні техніки, інструменти та матеріали для втілення власного задуму (саморобні штампи, набризк, декупаж, колаж) [3 МИО 1.2]. *поєднує* засоби різних видів мистецтва для втілення художнього задуму; [3МИО 1.1]; [3 МИО 2.2] *комбінує* знайомі художні техніки, звуки, ритми, рухи, лінії, кольори, форми, фактури, матеріали тощо для втілення ідеї в	Створення художнього образу засобами декоративної насиченості форми (фактурою, деталями, розписом). Прикрашання місця, де навчається, живе. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами.

Продовження додатка 4

художньому образі [3 МИО 1.2]; *створює* образи, використовуючи знайомі засоби та способи за уявою [3 МИО 1.1]; [3 МИО 1.2]; творення образів (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори, об'єми, декор тощо), якими може виразити свої почуття та емоції [3 МИО 3.4]; *виокремлює і фіксує* в доступний спосіб цікаві явища довкілля; відтворює їх у творчій діяльності (імпровізаціях мелодій, інсценізації пісень, пластичному інтонуванні); [3 МИО 1.3] *пропонує* ідеї оздоблення місця, де навчається, живе [3 МИО 1.3]; *реалізовує* їх (за допомогою інших або самостійно втілює нескладний задум оздоблення місця, де навчається і власного помешкання [3 МИО 1.3]; *розпізнає* власні емоції від художньої творчості, обирає види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою [3 МИО 3.4]; передає власні емоції у творчій роботі за допомогою кольору[3 МИО 1.1]; [3 МИО 3.4] *дотримується* загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо) [3МИО 3.3];	Створення синтетичного художнього образу. Експериментування з лініями, кольорами, формами, матеріалами. Спостереження за довкіллям для створення художніх образів (повадки тварин; характерні особливості ходи, жестів людей різного віку, інтонація мовлення людини в різних життєвих ситуаціях тощо), вплив світла на зміну кольорів у природному середовищі; Самовираження в художньо-творчій діяльності. Культура глядача, слухача.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
емоційно сприймає твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний або невербальний спосіб; [3 МИО 2.1]; *визначає* особливості втілення образу у творах образотворчого мистецтва та архітектури [3 МИО 2.2]; *характеризує* колір об'єктів довкілля відповідно до часу доби та пір року [3 МИО 2.2]; *висловлює судження щодо* передання емоційного стану зображуваних об'єктів та явищ навколишнього світу у творі (зокрема,у стані спокою та в русі) [3 МИО 2.1]; *визначає* композиційну будову твору образотворчого мистецтва та архітектури [3 МИО 2.2]; *вирізняє* кольорову гаму твору (тепла, холодна), тональність (світлі й темні кольори), насиченість (яскравий, тьмяний) загальний колорит;елементи композиції твору (центр, головне і другорядне; побудову твору (симетричну та асиметричну, статичну, динамічну, ритмічну, метричну) [3 МИО 2.1];	Сприймання творів різних видів мистецтва. Виразні засоби (елементи мови) різних видів мистецтва . Участь в обговоренні мистецького твору з використанням знайомих мистецьких термінів. Використання декору для створення образу. Ознайомлення з елементарними поняттями з кольорознавства та композиції.

Продовження додатка 4

цілісно охоплює увагою художній твір; зосереджується на характерних деталях; *порівнює* музичні та візуальні, хореографічні образи; [3 МИО 2.1]; *зіставляє* твори мистецтва та явища довкілля (за допомогою вчителя) [3МИО 1.3]; [3 МИО 2.2]; *вирізняє* елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, музичне оформлення театрального/екранного твору[3 МИО 2.2]; *розрізняє засоби виразностіта характеризує твори* живопису, графіки, скульптури [3 МИО 2.2]; *розрізняє та характеризує* виразні засоби анімаційних фільмів; [3 МИО 2.2] *розпізнає та характеризує* художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо) [3 МИО 2.2]; порівнює природні форми, образи довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням [3 МИО 1.3]; *визначає* власні емоції від сприймання мистецьких творів [3 МИО 3.4]; *добирає* слова для характеристики вражень із власного запасу [3 МИО 3.3]; *пояснює,* що подобається або не подобається у творі [3 МИО 2.1]; *обирає* твори відповідно до свого настрою; пояснює, від чого дістає насолоду; добирає твори для поліпшення свого настрою [3 МИО 2.1]; [3 МИО 3.4] *відтворює* емоційні враження від твору мистецтва улюбленими художніми засобами [3 МИО 3.4]; *порівнює* свої настрій та почуття із тими що втілені у художньому творі (на основі діалогу між автором та глядачем) [3 МИО 2.1].	Сприймання синтетичних образів. Зіставлення виразних засобів різних видів мистецтва. Зіставлення художніх образів, подібних за сюжетом та втілених в різних видах мистецтва. Мистецька пропедевтика. Знайомство з різновидами, образотворчого (живопис, графіка, скульптура); театрального (драматичний, ляльковий, музичний) мистецтва, жанрами образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); видами орнаментів (рослинний, геометричний тощо та за призначенням (стрічковий, розетка); видами анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна). Спостереження за довкіллям та його втіленням у художніх образах. Самопізнання через сприймання творів мистецтва. творами. Вербальний опис вражень, емоцій, викликаних творами. Використання у сприйманні творів різних видів мистецтва для задоволення та поліпшення власного емоційного стану. Самовираження у художньо-творчій діяльності. Розуміння значення мистецтва у житті людини.
Комунікація через мистецтво (протягом року)	
характеризує власну творчість за поданими орієнтирами; [3 МИО 3.1]; *пояснює,* що вдалося чи не вдалося; визначає за допомогою вчителя/ вчительки труднощі; *обирає* (за допомогою вчителя/ вчительки) спосіб удосконалення [3 МИО 3.2]; *презентує* результати власної творчості (демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо) перед рідними, однолітками [3 МИО 3.2]; *пояснює* задум [3 МИО 3.2];	Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами.

визначає досягнення однолітків у художньо-творчій діяльності, виявляючи доброзичливість у висловлюваннях; [3 МИО 3.3]; *обговорює* з іншими враження від сприймання творів різних видів мистецтва та творчої діяльності, поважаючи уподобання інших[3 МИО 3.3]; *бере участь* у шкільних мистецьких заходах концертах, конкурсах, виставках, фестивалях, інсценізаціях народних обрядів, арт-мобах, тижнях мистецтва тощо), у колективних творчих проектах, зокрема із використанням засобів улюбленого виду мистецтва і художньо-творчої діяльності [3 МИО 3.3]; *виконує різні дії* / ролі в колективному творчому процесі, *виявляючи повагу* до інших [3 МИО 3.3]	Оцінювання творчих здобутків однолітківза спільно визначеними орієнтирами. Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами).Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості. Проведення шкільних мистецьких заходів. Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

Мистецтво. Музичне мистецтво
3 клас
35 годин (1 година на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Художньо-творча діяльність (протягом року)	
виконує дитячі пісні (зокрема, музичний ольклор); [3 МИО 1.1]; *добирає* засоби музичної виразності (темп, динаміку), необхідні для створення настрою, характеру; [3 МИО 1.1]; [3 МИО 1.2]; *розуміє значення* вокальних вправ для правильного виконання; *стежить* за точністю і виразністю інтонування, чіткістю дикції, співацькою поставою, диханням; [3 МИО 3.1]; *виконує* в ансамблі нескладні композиції (трикутник, бубон, маракас, дзвіночки, барабан, тріскавки, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон, металофон, синтезатор тощо); [3 МИО 1.1]; *самостійно добирає* тембр музичного інструменту для передачі відповідного образу; [3 МИО 1.1]; [3 МИО 2.1];	Спів (співацька постава, дихання, інтонація, фразування, дикція). Оперування засобами виразності та способами створення вокального і вокально-ансамблевого / хорового художнього образу. Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, гра в ансамблі зі створенням ритмічного супроводу до пісні тощо. Правила гігієни у користуванні музичними інструментами. Оволодіння музичною грамотою (за необхідністю для художньо-творчої діяльності). Знайомство з елементарною нотною грамотою, необхідною для виконання

Продовження додатка 4

імпровізує голосом (музичні, мовленнєві інтонації) та на музичних інструментах; [3 МИО 1.2]	творів. Відтворення запису найпростіших ритмічних послідовностей.
створює варіанти ритмічного супроводу до пісні на музичному інструменті за вибором; [3 МИО 1.2];	Створення синтетичного художнього образу.
орієнтується в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент, музична форма, динаміка, схеми диригування (на 2/4); [3 МИО 2.2]	
орієнтується в нотному записі (за доцільності для виконання); *читає* запис найпростіших ритмів; [3 МИО 2.2]	
імпровізує засобами пантоміми (міміка, жести); пластично інтонує музичні образи; [3 МИО 1.2];	Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні).
виконує нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»), *добирає засоби* вираження (темп, тембр голосу, динаміку, рухи, міміку); [3МИО 1.1]; [3 МИО 1.2];	Відтворення нескладних танцювальних елементів.
грає елементарні театральні етюди (самостійно *обирає* відомих персонажів та перевтілюється в них, зокрема, *імітує* характерні рухи, ходу, звуки, міміку тощо); [3 МИО 1.2];	Елементарне вправляння у сценічній поведінці.
вправляється над інтонацією мовлення, диханням; дикцією, мімікою, жестами;	Добір реквізиту, бутафорії, деталей костюмів.
рухається під музику, *добираючи* відомі танцювальні елементи (народні, сучасні); *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом); створює сценічні інтерпретації пісенних образів; [3 МИО 1.1];	Експериментування зі звуками, тембрами, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами.
використовує атрибути для підсилення синтетичної виразності (із запропонованих); [3 МИО 1.1];	
комбінує знайомі художні техніки, звуки, ритми, рухи, лінії, кольори, форми, фактури, матеріали тощо для втілення ідеї в художньому образі [3 МИО 1.2];	
створює образи, використовуючи знайомі засоби та способи за уявою [3 МИО 1.1]; [3 МИО 1.2];	
творення образів (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори, об'єми, декор тощо), якими може виразити свої почуття та емоції [3 МИО 3.4];	Спостереження за довкіллям для створення художніх образів (повадки тварин; характерні особливості ходи, жестів людей різного віку, інтонація мовлення людини в різних життєвих ситуаціях тощо), вплив світла на зміну кольорів у природному середовищі;
виокремлює і фіксує в доступний спосіб цікаві явища довкілля; відтворює їх у творчій діяльності (імпровізаціях мелодій, інсценізації пісень, пластичному інтонуванні); [3 МИО 1.3]	
розпізнає власні емоції від художньої творчості, обирає види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою [3 МИО 3.4];	Самовираження в художньо-творчій діяльності.

Продовження додатка 4

дотримується загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо) [3МИО 3.3];	Культура глядача, слухача.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
емоційно сприймає твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний або невербальний спосіб; [3 МИО 2.1];	Сприймання творів різних видів мистецтва.
вирізняє елементи музичної мови, застосовані для характеристики музичного образу, зокрема із сюжетною (літературною) програмою (мелодія, темп, динаміка, гучність, ритм, тембр (голос та деякі музичні інструменти), лад (мажор, мінор); [3 МИО 2.2]	Виразні засоби (елементи мови) різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо).
розпізнає прості музичні форми (двочастинна, тричастинна, куплетна); [3 МИО 2.1]; [3 МИО 2.2]	Участь в обговоренні мистецького твору з використанням знайомих мистецьких термінів.
висловлює судження щодо передання емоційного стану зображуваних об'єктів та явищ навколишнього світу у творі (зокрема,у стані спокою та в русі) [3 МИО 2.1];	Використання декору для створення образу.
цілісно охоплює увагою художній твір; зосереджується на характерних деталях;	Сприймання синтетичних образів.
порівнює музичні та візуальні, хореографічні образи; [3 МИО 2.1];	Зіставлення виразних засобів різних видів мистецтва.
зіставляє твори мистецтва та явища довкілля (за допомогою вчителя) [3МИО 1.3]; [3 МИО 2.2];	Зіставлення художніх образів, подібних за сюжетом та втілених в різних видах мистецтва.
вирізняє елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, музичне оформлення театрального/екранного твору[3 МИО 2.2];	Мистецька пропедевтика.
розрізняє засоби виразності та характеризує музичні твори вокальні та інструментальні; [3 МИО 2.2]	Знайомство з різновидами музичного (вокальна, інструментальна), театрального (драматичний, ляльковий, музичний) мистецтва, хореографії (народна, класична, сучасна), кіно (кінофільм, мультфільм); жанрами музичного мистецтва (пісня, танець, опера, балет);
розрізняє та *характеризує* виразні засоби різновидів театрального мистецтва (драматичний, ляльковий, музичний), народної, класичної та сучасної хореографії; [3 МИО 2.2]	
розрізняє та характеризує виразні засоби анімаційних фільмів; [3 МИО 2.2]	видами анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна), танцями (гопак, козачок, вальс, полька тощо).
визначає власні емоції від сприймання мистецьких творів [3 МИО 3.4];	Спостереження за довкіллям та його втіленням у художніх образах.
добирає слова для характеристики вражень із власного запасу [3 МИО 3.3]; *пояснює,* що подобається або не подобається у творі [3 МИО 2.1];	Самопізнання через сприймання творів мистецтва. творами. Вербальний опис вражень, емоцій, викликаних творами.
обирає твори відповідно до свого настрою; пояснює, від чого дістає насолоду; добирає твори для поліпшення свого настрою [3 МИО 2.1]; [3 МИО 3.4]	Використання у сприйманні творів різних видів мистецтва для задоволення та поліпшення власного емоційного стану.
відтворює емоційні враження від твору	Самовираження у художньо-творчій

Продовження додатка 4

мистецтва улюбленими художніми засобами [3 МИО 3.4]; *порівнює* свої настрій та почуття із тими що втілені у художньому творі (на основі діалогу між автором та глядачем) [3 МИО 2.1].	діяльності. Розуміння значення мистецтва у житті людини.
Комунікація через мистецтво (протягом року)	
характеризує власну творчість за поданими орієнтирами; [3 МИО 3.1]; *пояснює,* що вдалося чи не вдалося; визначає за допомогою вчителя/ вчительки труднощі; *обирає* (за допомогою вчителя/ вчительки) спосіб удосконалення [3 МИО 3.2]; *презентує* результати власної творчості (співає улюблені пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо) перед рідними, однолітками [3 МИО 3.2]; *пояснює* задум [3 МИО 3.2]; *визначає досягнення* однолітків у художньо-творчій діяльності, виявляючи доброзичливість у висловлюваннях; [3 МИО 3.3]; *обговорює* з іншими враження від сприймання творів різних видів мистецтва та творчої діяльності, поважаючи уподобання інших[3 МИО 3.3]; *бере участь* у шкільних мистецьких заходах концертах, конкурсах, виставках, фестивалях, інсценізаціях народних обрядів, арт-мобах, тижнях мистецтва тощо), у колективних творчих проектах, зокрема із використанням засобів улюбленого виду мистецтва і художньо-творчої діяльності [3 МИО 3.3]; *виконує різні дії* / ролі в колективному творчому процесі, *виявляючи повагу* до інших [3 МИО 3.3]	Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Оцінювання творчих здобутків однолітківза спільно визначеними орієнтирами. Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами). Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості. Проведення шкільних мистецьких заходів. Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА
Пояснювальна записка

Метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

– виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров'я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної

Продовження додатка 4

взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні ігри за спрощеними правилами;

– розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров'я та фізичного розвитку;

– використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;

– формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;

– розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно-гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей, бажання керуватися правилами безпечної і чесної гри, уміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності,

Продовження додатка 4

виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

3 клас

105 годин (3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Рухова діяльність (протягом року)	
має уявлення про історію виникнення Олімпійських ігор; *називає* олімпіське гасло та символ Олімпійських ігор; *пояснює* вплив позитисвних та негативних чинників на стан здоров'я учнів; [3 ФІО 2.2] *добирає* спортивний інвентар відповідно виду спорту; [3 ФІО 1.2] *контролює* свій фізичний стан за частотою серцевих скорочень, диханням та самопочуттям перед фізичними навантаженнями в процесі та після занять; [3 ФІО 2.1], [3 ФІО 2.2] *виконує* організовуючі вправи команди на перешикування з однієї шеренги уступами за розрахунком 9, 6, 3, на місці; [3ФІО 1.1] *виконує* загальнорозвивальні вправи з предмтеами (малі м'ячі, скакалки) та без предметів; [3 ФІО 1.1] *розрізняє та виконує* присідання, виси, упори: присідання, нахили тулуба у сіді з різними положеннями ніг; перехід із сіду на правому стегні на сід на лівому стегні; виси та упори – згинання і розгинання рук в упорі на стегнах, в упорі лежачи; перехід із упору присівши в упор стоячи, із упору лежачи в упор лежачи боком і навпаки; упор на перекладині [3 ФІО 1.2] *володіє* навичками пересувань: ходьба по гімнастичній лаві з високим підніманням стегна, біг до 30 м, рівномірний біг почергово з ходьбою до 1200 м; рівномірний біг до 900 м; [3 ФІО 1.2] *пересування* танцювальними кроками: ритмічне поєднання рухів і кроків, підскоків; танцювальні імпровізаційні вправи босоніж; лазіння по похилій гімнастичній лаві (кут нахилу 45 градусів) однойменними та різнойменними способами; лазіння по гімнастичній однойменним та різнойменним способом (вгору, вниз, по діагоналі, праворуч, ліворуч); [3 ФІО 1.2]	Історія виникнення Олімпійських ігор. Символи, ритуали і церемонії Олімпійських ігор. Вплив позитивних та негативних чинників на стан здоров'я учнів. Спортивний інвентар для різних видів спорту. Оцінка фізичного стану за частотою серцевих скорочень, диханням та самопочуттям в процесі занять фізичною культурою. Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи. Загальнорозвивальні вправи з предметами (малі м'ячі, скакалки) та без предметів. Фізичні вправи: присідання, нахили, виси та упори. Елементи акробатики. Вправи для оволодіння навичками пересувань (ходьба, біг). Пересування танцювальними кроками. Лазіння різними способами по гімнастичній лаві, гімнастичній стінці. Лазіння по канату. Вправи для формування навичок володіння малим м'ячем. Вправи для формування навичок володіння великим м'ячем (елементи баскетболу). Елементи футболу.

Продовження додатка 4

	Гра в міні-баскетбол та міні-футбол. Вправи для оволодіння навичками стрибків Стрибки у висоту з прямого розбігу “зігнувши ноги”. Стрибки у довжину з місця і розбігу.
лазіння по канату, закріпленому над похилою гімнастичною лавою (лежачи на спині на похилій лаві); [3 ФІО 1.2] *володіє* навичками метання м’яча у вертикальну ціль (мішень 1х1 м) на висоті 3 м з відстані 3-4 м на дальність вдскоку; метання м’яча з різних вихідних положень; [3 ФІО 1.3] *виконує* вправи з великим м’ячем: *елементами баскетболу* – тримання баскетбольного м’яча; передачі м’яча двома руками від грудей на місці; ловіння м’яча; передача м’яча двома руками від грудей в ціль і ловіння його після відскоку від підлоги; ведення м’яча на місці та під час ходьби правою і лівою рукою; *елементи футболу* – удари м’яча внутрішньою та середньою частиною підйому по нерухомому м’ячу у вертикальну ціль (смуга шириною 1,5 м довжиною 8-10 м) та горизонтальну ціль (смуга шириною 1,5 м довжиною 8-10 м), ведення м’яча вивченими способами між стійками і їх обведенням; жонглювання м’ячем (хлопці), повітряною кулькою (дівчата); [3 ФІО 1.3] *застосовує* вивчені прийоми в іграх з міні-баскетболу та міні-футболу; [3 ФІО 3.1] *виконує* стрибки зі скакалкою на одній, двох ногах; [3 ФІО 1.3] стрибки у висоту з прямого розбігу (через гумову мотузку) сособом «зігнувши ноги»; [3 ФІО 1.1] *виконує* фізичні вправи для розвитку фізичних якостей: сили – у висі піднімання зігнутих і прямих ніг до кута 90 градусів; у положенні лежачи на спині піднімання прямих ніг до кута 90 градусів; у положенні лежачи на спині згинання і розгинання рук, утримуючи обтяження до 1 кг; підтягування у висі лежачи на низькій перекладині; [3 ФІО 1.2] швидкості – біг з м’ячем, обручем, що котиться; прискорення до 10 м; підкидання і ловіння малого м’яча почергово правою і лівою рукою; [3 ФІО 1.2] витривалості – рівномірний біг у повільному темпі до 6 хв. (з можливим переходом на ходьбу, враховуючи індивідуальні особливості цчнів); [3 ФІО 1.2] гнучкості – рухи рукаим, ногами і тулубом з поступовим збільшенням амплітуди рухів; вправи біля гімнастичної стінки: пружинясті нахили тулуба, махи ногами біля у ріхній площинах; вправи на розтягування; викрути рух вперед і назад, тримаючи	Лазіння по канату. Вправи для формування навичок володіння малим м’ячем. Вправи для формування навичок володіння великим м’ячем (елементи баскетболу). Елементи футболу. Гра в міні-баскетбол та міні-футбол. Вправи для оволодіння навичками стрибків Стрибки у висоту з прямого розбігу “зігнувши ноги”. Стрибки у довжину з місця і розбігу. Фізичні вправи для розвитку сили. Фізичні вправи для розвитку швидкості. Фізичні вправи для розвитку витривалості.

Продовження додатка 4

гімнастичну палицю або скакалку; координації – пересування по обмеженій і підвищеній опорі з подоланням перешкод; вправи зі зміною положення тіла у просторі; «човниковий» біг 4х9 м; [31 ФІО 1.2]	Фізичні вправи для розвитку гнучкості.
добирає та виконує фізичні вправи для формування правильної постави і профілактики плоскостопості: вправи для м'язів шиї, плечового пояса, верхніх кінцівок, спини, живота, тулуба та нижніх кінцівок; *загальнорозвивальні вправи в русі:* ходьба, біг, стрибки, випади, повороти тулуба під час бігу, вправи на координацію, викрути тулуба; загальнорозвивальні вправи з предметами: з гімнастичними палицями, м'ячами, зі скакалками, обручами, мішечками піску на голові під час ходьби [3 ФІО 1.2]; [3 ФІО 2.2]; *вправи* для попередження плоскостопості: ходьба, біг на носках, ходьба перекатами з п'яти на носок, "гусінь", "ведмідь клишоногий", стрибки [3 ФІО 1.2]; [3 ФІО 2.2];	Фізичні вправи для розвитку координації. Фізичні вправи для формування постави і профілактики плоскостопості. Загальнорозвивальні вправи в русі. Вправи на координацію. Загальнорозвивальні вправи з предметами. Вправи для опередження плоскостопості.
Ігрова та змагальна діяльність (протягом року)	
бере участь у рухливих, спортивних іграх та естафетах, ефективно взаємодіє з однолітками для досягнення спільних командних цілей; [3 ФІО 1.3], [3 ФІО 3.1], [3 ФІО 3.3] *дотримується правил* безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової, ігровох та змагальної діяльності [3 ФІО 2.1] [3 ФІО 3.2]	Рухливі ігри. Техніка і тактика спортивних ігор (баскетбол, футбол). Правила безпечної поведінки в процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності.

Директор школи Інна ЄРМАК

Додаток 5

Програми з навчальних предметів для 3-х класів
для початкових класів, які навчаються
за науково-педагогічним проектом «Інтелект України»

Мовно-літературна освітня галузь
(українська мова та література)

Мова — унікальне явище культури, що є не тільки засобом спілкування, а й засобом засвоєння, зберігання й передачі знань, досвіду поколінь, віддзеркаленням ментальності народу, його душею. У мові виявляється свідомість як окремої людини, так і нації загалом. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти метою мовнолітературної освітньої галузі (українська мова) у Проєкті визнано формування в учнів 1–4-х класів системи ключових компетентностей (комунікативної, громадянської, соціальної, культурної, навчання впродовж життя тощо), загальнопредметних (мовленнєвої, мовної, читацької тощо) і предметних (компетентностей у галузі фонетики, орфоепії, орфографії, лексикології, будови слова, морфології, синтаксису, стилістики, культури мовлення, теорії та історії літератури тощо) в органічній єдності всіх компонентів — цінностей і ставлень, знань, умінь і навичок, досвіду діяльності, а також наскрізних умінь (читання з розумінням, висловлення власної думки усно й письмово, критичного та системного мислення, здатності логічно обґрунтовувати позицію, творчості, ініціативності, конструктивного керування емоціями, здатності співпрацювати з іншими людьми). Згідно з Державним стандартом початкової освіти в результаті опанування змісту мовно-літературної освітньої галузі здобувач освіти: 1) взаємодіє з іншими усно, критично сприймає та використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; 2) сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її; сприймає художній текст як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду; 3) висловлює думки, почуття та ставлення, обґрунтовує їх, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі онлайн, дотримується норм літературної мови; 4) досліджує індивідуальне мовлення — своє та інших осіб, використовує це для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

З метою реалізації цілей мовно-літературної освітньої галузі (українська мова) та досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання виокремлено такі змістові лінії: «Взаємодію усно», «Читаю», «Взаємодію письмово», «Досліджую мовні та мовленнєві явища». До провідних завдань змістової лінії «Взаємодію усно» належить формування в учнів усної комунікативної компетентності як органічної складової соціальної компетентності, а саме: цінностей, ставлень, знань, умінь, навичок і досвіду ефективного усного спілкування (слухання, монологічного та діалогічного мовлення).

Змістова лінія ***«Читаю»*** передбачає формування в учнів компетентності в галузі раціонального читання як інтегрованого особистісного утворення, що

виявляється в розвитку мотивації до читацької діяльності, розумінні цінності читання в житті людини, наявності знань із теорії літератури і щодо особливостей читацької діяльності та шляхів підвищення її ефективності, здатності читати швидко з повним розумінням прочитаного та запам'ятовувати важливу інформацію, в умінні свідомо обирати тексти для читання, переказувати їх, аналізувати та інтерпретувати як у логічному, так і в емоційно-чуттєвому контекстах, у спроможності до літературної та інших видів творчості з урахуванням ідей, ставлень, міркувань, емоцій, що викликані прочитаним.

Змістова лінія ***«Взаємодію письмово»*** спрямована на формування в учнів компетентності в галузі писемного мовлення, що виявляється в їхньому прагненні та здатності створювати письмові висловлення (зокрема, онлайн-повідомлення) відповідно до норм літературної мови та з урахуванням їхньої мети, адресата, особливостей різних типів і жанрів, а також редагувати письмові тексти.

Змістова лінія ***«Досліджую мовні та мовленнєві явища»*** спрямована на формування в учнів прагнення та здатності вивчати мовлення як процес використання мови під час спілкування й удосконалювати власне мовлення, аналізуючи здобуту інформацію, а також досліджувати українську мову як засіб людського спілкування і галузь наукового знання, використовуючи результати дослідження у власній мовленнєвій діяльності.

Змістові лінії реалізуються через навчальний предмет «Українська мова» (1−4 класи — 6 год/тижд.) та інтегрований курс «Я пізнаю світ», у якому на мовно-літературну освітню галузь (українська мова та література) у 1–4 класах відведено по 1 год/тижд. Загальна кількість навчальних годин, що виділяються на мовно-літературну освітню галузь (українська мова та література), —7 год/тижд.

На уроках української мови і навчального предмета «Я пізнаю світ» реалізуються інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, STEM-освіти, раціонального читання, повного засвоєння навчальних одиниць, збагачення освітнього процесу тощо, що охарактеризовані на с. 6–9 цієї освітньої програми.

Результати навчання і пропонований зміст
3-4-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія «Взаємодію усно» *(упродовж року)*	
Здобувач освіти: критично сприймає інформацію для досягнення різних цілей; уточнює інформацію з огляду на ситуацію [4 МОВ 1.1]	**Здобувач освіти:** - свідомо *сприймає* усну інформацію; - *ставить* уточнювальні запитання відповідно до мети слухання; - *виконує* усні інструкції вчителя щодо навчальних завдань [4 МОВ 1.1]
Здобувач освіти: на основі почутого створює асоціативні схеми, таблиці; стисло і вибірково передає зміст почутого; переказує текст за різними завданнями [4 МОВ 1.2]	**Здобувач освіти:** - *складає* за почутим асоціативні схеми, таблиці; - усно *переказує* текст (стисло, детально або вибірково) науково-популярного чи іншого стилю та одного з типів мовлення (розповідь, опис, міркування) — обсяг початкового матеріалу 70–100 слів [4 МОВ 1.2]

Продовження додатка 5

Здобувач освіти: виокремлює необхідну інформацію з різних усних джерел, зокрема медіатекстів, для створення власного висловлювання з конкретною метою [4 МОВ 1.3]	**Здобувач освіти:** - *вибирає* з почутого інформацію для створення власного висловлювання з конкретною метою (усне оголошення, усний відгук, усний стислий переказ); - *висловлює* власну думку про предмети, події, явища, у тому числі мовні, *доповнює* почуте власними спостереженнями; - *бере участь* у розігруванні навчального діалогу, у створенні діалогу на задану тему, навчального діалогу під час роботи в парі (5–6 реплік для двох учасників без урахування етикетних реплік початку та завершення діалогу) — одним з учасників діалогу може бути вчитель [4 МОВ 1.3]
Здобувач освіти: визначає та обговорює цілі, основні ідеї та окремі деталі усної інформації; пояснює зміст і форму текстів, зокрема медіатекстів, пов'язує, зіставляє із власними спостереженнями, життєвим досвідом, враховує думки інших осіб [4 МОВ 1.4]	**Здобувач освіти:** - *передає* зміст почутого творчо (змінює оповідача в тексті-розповіді, послідовність наведених ознак в описі, аргументів у міркуванні, доповнює опис іншими ознаками, а міркування іншими аргументами); - *узагальнює* і *систематизує* почуту інформацію; - *прогнозує*, як отриману інформацію можна використати з користю; - *зіставляє* тему й головну думку усного повідомлення з власними спостереженнями, поведінкою інших осіб [4 МОВ 1.4]
Здобувач освіти: висловлює своє ставлення до усного повідомлення, простого тексту, медіатексту, обґрунтовує думки, спираючись на власний досвід; визначає позицію співрозмовника, погоджується з нею або заперечує її [4 МОВ 1.5]	**Здобувач освіти:** - *висловлює* власне ставлення до почутого, спираючись на набуті знання, власний досвід; - *висловлює* власну думку про предмети, події, явища, зокрема мовні, *доповнює* почуте, прочитане власними спостереженнями; - *визначає* позицію мовця, погоджується з нею чи заперечує її [4 МОВ 1.5]
Здобувач освіти: висловлює власні погляди, підтверджує їх прикладами, враховує думки інших осіб; дотримується найважливіших правил літературної вимови, висловлюючи власні погляди [4 МОВ 1.6]	**Здобувач освіти:** - *висловлює* в коректній формі власні погляди на предмет обговорення; - *дотримується* правил наведення аргументів, щоб переконати присутніх; - *використовує* характерні для розмовного стилю мовні засоби; - правильно *вимовляє* та *наголошує* загальновживані слова у своєму висловленні; - правильно *називає* слова, вимову та правопис яких треба запам'ятати [4 МОВ 1.6]
Здобувач освіти: обирає вербальні та невербальні засоби спілкування, доречно використовує їх для спілкування та створення простих медіатекстів відповідно до комунікативної мети; вимовляє з правильною інтонацією різні за метою висловлювання речення;	**Здобувач освіти:** - *обирає* вербальні й невербальні засоби спілкування для досягнення мети; - *розпізнає* власні емоції та емоції співрозмовників; - *демонструє* вміння передати емоції та настрій за допомогою вербальних і невербальних засобів; - *визначає* в медіапродуктах образні вислови й пояснює їх значення; - *створює* прості медіапродукти за певною комунікативною метою [4 МОВ 1.7]

Продовження додатка 5

використовує у власному мовленні засоби художньої виразності у творах різних жанрів [4 МОВ 1.7]	
Здобувач освіти: описує власні емоції та емоції співрозмовника від прослуханого / побаченого; доречно використовує у власному мовленні формули мовленнєвого етикету [4 МОВ 1.8]	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про свої відчуття та емоції від побаченого та прослуханого; - *дотримується* під час мовлення норм літературної вимови [4 МОВ 1.8]
Пропонований зміст **Говоріння** Регулювання дихання, сили голосу, темпу мовлення; фрагменти прозових та віршових творів, зразки усної народної творчості; складання діалогу за малюнком, описаною ситуацією — з опорою на допоміжні матеріали та без них, ситуативного діалогу під час роботи в парі; дотримання правил мовленнєвого етикету, культури спілкування; переказ (детальний або вибірковий) тексту з опорою на поданий або колективно складений план, опорні сполучення слів, а також без опори на допоміжні матеріали; висловлення своєї думки про предмет почутого, обґрунтування її, доповнення тексту на основі особистого життєвого досвіду; зразки зв'язного висловлення для наслідування, внесення доповнень, змін до тексту; складання зв'язного висловлювання (розповідь, опис, міркування, есе) за малюнком, описаною ситуацією, з опорою на допоміжні матеріали (поданий зачин або кінцівку, опорні сполучення слів, поданий або колективно складений план та ін.); вираження власне ставлення до предмета висловлення. **Культура діалогу** Поняття про діалогічне мовлення. Вербальні та невербальні засоби діалогічного мовлення. Активне (рефлексивне) слухання. Емоційний інтелект і позитивне мислення, їх роль у діалогічному мовленні. Дискусія. Правила ведення дискусії. Правила наведення аргументів. Контактне й дистантне спілкування. Контактне спілкування. Вербальні та невербальні засоби контактного спілкування. «Золоті» правила контактного спілкування. Дистантне спілкування. Інформація в медіапросторі. Аудіальні й аудіовізуальні медіа. Етика спілкування телефоном і в інтернеті. Критичне мислення — умова безпеки в медіапросторі. Види медіапродуктів. Умови та засоби створення власних медіапродуктів	
2. Змістова лінія «Читаю» *(упродовж року)*	
добувач освіти: прогнозує зміст дитячої книжки за обкладинкою, заголовком, ілюстраціями та анотацією; володіє повноцінними навичками читання (вголос і мовчки), що дає змогу зрозуміти тексти різних видів [4 МОВ 2.1]	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* (практично) дитячі книжки за тематикою та жанрами, прогнозує зміст незнайомого твору за обкладинкою, заголовком, ілюстраціями та анотаціями; - *розрізняє* основні елементи навчальної книжки; *орієнтується* на сторінках довідників, енциклопедій, періодичних видань; - *володіє* повноцінною навичкою читання вголос і мовчки: *сприймає, розуміє* (під час читання, слухання) зміст творів (текстів) різних видів, *виділяє* в них суттєву інформацію; *читає вголос* наприкінці навчального року в темпі, не нижчому 95 сл./хв; усвідомлено й достатньо вільно *читає мовчки* в темпі, не нижчому 110 сл./хв; - *усвідомлено застосовує* різні види читання, опрацьовуючи зміст текстів;

	самостійно *готується* до виразного читання; *добирає* та правильно *застосовує* під час читання, декламування, інсценування різножанрові твори, мовленнєві й позамовні засоби художньої виразності; *передає* з їх допомогою своє та авторське ставлення до змісту твору [4 МОВ 2.1]
Здобувач освіти: пов'язує елементи інформації в цілісну картину; розрізняє факти і думки про ці факти; формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті; визначає форму і пояснює зміст простих медіатекстів [4 МОВ 2.2]	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* міф, легенду, казку; *знає* напам'ять і *використовує* в мовленні малі фольклорні жанри; - *розрізняє* фольклорну й літературну казку; *пояснює* спільне й відмінне в цих казках; правильно *називає* прізвища найвідоміших письменників-казкарів та їхні твори; - *називає* ознаки вірша як жанру; - *розрізняє* оповідання і повість; має початкові уявлення про роман; - *називає* основні теми оповідань, повістей, які опрацьовували; - *виділяє* байку; *знає* її ознаки, імена відомих байкарів; - *має* загальні *уявлення* про п'єсу; - *розпізнає* наукову, пізнавальну інформацію; - *спостерігає* за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; - *демонструє* знання літературознавчих понять (заголовок, тема, основна думка, сюжет, персонажі твору); - *розрізняє* головне і другорядне в літературному творі; - *пояснює* зв'язок між окремими повідомленнями в тексті; - *усвідомлює* і самостійно *визначає* тему й основну думку твору; розуміє основний смисл описаних фактів, подій, учинків, персонажів; самостійно *визначає* епізоди; *пояснює*, хто герої твору, що і як про це сказано в тексті; які події, пригоди трапилися, місце й час подій, як вони пов'язані між собою; - самостійно *визначає* головних і другорядних персонажів твору; *установлює* тип персонажа (позитивний, негативний); - *характеризує* персонажа за його вчинками; визначає мотиви, наслідки його вчинку; співвідносить вчинок із загальноприйнятими нормами людської моралі; - *пояснює, обґрунтовує* вчинки героїв та їхні мотиви; *висловлює* до них своє й авторське ставлення; - *називає* основні теми й жанри творчості письменників, твори яких вивчали; *складає* невеликі усні розповіді про життєвий шлях письменників, події, які особливо запам'яталися; пояснює, з яких джерел можна одержати біографічні відомості про письменників; - *пояснює*, які яскраві, влучні слова, словосполучення, вислови допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, учинки, стосунки з іншими героями; - *знаходить* у тексті засоби художньої виразності (епітет, персоніфікацію, порівняння); з'ясовує їх роль; - *наводить* приклади з власного життя та життя інших

	людей, що, на його думку, співзвучні з літературним твором; - словесно *моделює* власну поведінку на прикладі вчинків персонажів [4 МОВ 2.2]
Здобувач освіти: висловлює власне ставлення до творів, літературних персонажів, об'єктів мистецтва та навколишнього світу, наводить прості аргументи щодо власних думок, використовуючи текст, власний досвід та інші джерела; описує враження від змісту і форми медіатексту [4 МОВ 2.4]	**Здобувач освіти:** - *пояснює*, що у творі подобається, а що ні (вчинки, мовлення персонажа, описи тощо); - *пояснює* зв'язок тексту із власним досвідом, навколишнім світом і раніше прочитаними текстами; - *пояснює* роль ілюстрацій, таблиць, графіків, схем для глибшого розуміння змісту тексту; - *висловлює* думку про те, як факти, ідеї прочитаного можуть допомогти в конкретних життєвих ситуаціях; - *обирає,* до кого з дорослих можна звернутися, аби впевнитися в правдивості прочитаної інформації [4 МОВ 2.4]
Здобувач освіти: визначає мету читання (для задоволення, розваги, пошуку потрібної інформації) та обирає відповідні тексти [4 МОВ 2.5]	**Здобувач освіти:** - *обирає* тексти (книжки) для читання, *може пояснити* власний вибір; - *розрізняє й порівнює* твори різних видів мистецтва, знає прізвища найвідоміших митців; - *розрізняє* основні елементи навчальної книжки; - *орієнтується* на сторінках довідників, енциклопедій, періодичних видань; *користується* закладкою; упевнено *орієнтується* на сторінці зошита з друкованою основою; *розрізняє* зміст художньої, науково-художньої, науково-популярної дитячої книжки, спираючись на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат [4 МОВ 2.5]
Здобувач освіти: на основі тексту створює план, таблицю, модель [4 МОВ 2.6]	**Здобувач освіти:** - *малює* або *добирає* ілюстрації до художнього тексту, створює аплікації, ліпить (наприклад, персонажів казок тощо); - *подає* інформацію графічно (схеми, таблиці, діаграми); - *добирає* відповідні твори мистецтва, співзвучні з текстом [4 МОВ 2.6]
Здобувач освіти: експериментує з текстом (змінює сюжет, переказує текст з іншої позиції, додає персонажів, імпровізує під час інсценізації) [4 МОВ 2.7]	**Здобувач освіти:** - *уміє* (самостійно та з допомогою вчителя) виконувати творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту); - *уміє* користуватися прийомами казок, загадок, лічилок; складає римовані рядки; *бере участь* в інсценуванні прочитаних творів; озвучує фільми, мультфільми [4 МОВ 2.7]
Пропонований зміст ***Усна народна творчість*** Скоромовки, чистомовки, загадки, прислів'я, приказки, вірш, пісня, притча, народні казки (побутові, чарівні, казки про тварин), міфи про створення світу й людей, легенди, байки. Біблія як історично-літературна пам'ятка, біблійні легенди, оповідання. ***Прозові твори епічного характеру*** Оповідання, літературні казки (повість-казка), уривки з повістей, романів. Історичні твори. Гумористичні твори (народні, авторські). Байки. ***Драма (п'єса)*** П'єса-казка. Письменник-драматург. Поняття драматичного твору.	

Поезія Вірші поетів-класиків та сучасників, акровірш, пісні.

Науково-популярна література

Відомості про авторів, про обставини написання творів, уривки автобіографій, визначення понять з теорії літератури.

Джерела, з яких можна отримати інформацію про письменника та його творчість.

Тексти побутового вжитку

Записки від батьків, однокласників, учителя. Електронна пошта, інструкції, анкети, запрошення, привітання, подяки, кулінарні рецепти, оголошення тощо.

Відомості з теорії літератури

Заголовок та його роль у тексті, тема, основна думка, сюжет, мораль, персонажі твору, дійові особи, ремарки.

Характеристика виучуваних фольклорних і літературних жанрів. Жанрові ознаки твору.

Засоби художньої виразності. Епітет, порівняння, персоніфікація, алегорія.

Мова художнього твору. Діалоги, монологи, оповідач, пряме й переносне значення слів у художньому тексті, засоби художньої виразності в тексті (епітет, порівняння, персоніфікація, алегорія). Висловлення, які характеризують персонажа, події.

Віршова мова. Рима, ритм, настрій у вірші. Сила й тон голосу, темпоритм під час читання вірша як засоби емоційного впливу.

Елементи аналізу художнього тексту

Місце і час подій, персонажі (вчинки, мотиви поведінки, думки, емоції), конфлікт або проблема, розвиток подій, розв'язка конфлікту.

Зв'язок змісту твору з відповідними життєвими ситуаціями.

Аналіз вчинків персонажів (причини й наслідки).

Автобіографічні мотиви у творчості. Авторська позиція у творі. Автор та оповідач.

Власне ставлення до вчинків персонажів.

Емоційний вплив літературних творів на читача. Настрій, почуття, які виникли під час читання твору; порівняння їх з почуттями, що викликали події власного життя.

Улюблений твір, улюблений персонаж.

Інтерпретація художнього тексту

Виразне читання, театралізація, читання за ролями, творчий переказ, створення власного тексту за аналогією, продовження тексту, ілюстрація.

Запитання до окремих абзаців і до тексту, складання за текстом плану, таблиці, анотації.

Стратегії вдумливого читання

Перед читанням (визначення мети читання, прогнозування змісту); під час читання (розуміння лексики, створення в уяві картин за змістом, прогнозування розвитку подій, відповідь на запитання, поставлені перед читанням); після читання (зв'язок зображених подій з подіями власного життя, формування власного погляду на твір).

Коло читання

Твори української і зарубіжної літератури, доступні й цікаві учням цієї вікової групи

3. Змістова лінія «Взаємодію письмово»

Здобувач освіти: пише рукописними буквами розбірливо в темпі, який дає змогу записати власну думку та інформацію з різних джерел; створює висловлення, записує їх, ураховуючи мету та адресата і дотримуючись норм літературної мови, користується орфографічним словником; створює тексти різних типів і жанрів (казка, розповідь, опис, міркування);	**Здобувач освіти:** - *пише* рукописними буквами розбірливо в темпі, що дозволяє записати інформацію під диктовку, з паперових носіїв та інших джерел, викласти власну думку, дотримуючись правил гігієни письма, основ правопису та культури запису; - *складає* й *записує* зв'язані між собою речення, які описують зміст малюнка, частину інтер'єру класу, навчальну ситуацію на уроці тощо; *складає* й *записує* 3–4 запитання на задану тему та відповіді на запитання вчителя (однокласників); - *упорядковує* деформований текст: виділяє абзаци, переставляє частини тексту, вилучає речення, які не

Продовження додатка 5

створює прості медіатексти, використовує різні форми їх презентації [4 МОВ 3.1]	відповідають темі, додає кінцівку, замінює недоречно повторювані слова, забезпечує зв'язок між реченнями та абзацами тексту; - *пише* детальний та вибірковий *перекази* за колективно й самостійно складеним планом, з опорою на допоміжні матеріали, дотримуючись структури висловлення; - *складає* самостійне *письмове висловлення* (60–80 слів) типу розповіді, опису, міркування, есе на добре знайомі учням теми: за прочитаним твором, епізодом з переглянутого фільму, ситуацією з життя класу, родини і т. ін.; - *використовує* виражальні засоби мови; записує свою думку про предмет висловлювання; - *складає записку* з поясненням певного факту, привітання, запрошення, загадку, коротку казку тощо з орієнтацією на читача [4 МОВ 3.1]
Здобувач освіти: створює короткі дописи для захищених ресурсів, зокрема вебсайту закладу загальної середньої освіти [4 МОВ 3.2]	**Здобувач освіти:** - *створює* простий допис для захищених медіаресурсів, пише коректний відгук на пост учителя, однокласника; *оформлює* просту презентацію [4 МОВ 3.2]
Здобувач освіти: знаходить і виправляє орфографічні помилки, зокрема із застосуванням знань про будову слова; аналізує та вдосконалює створений текст відповідно до мети спілкування, перевіряє грамотність написаного [4 МОВ 3.3]	**Здобувач освіти:** - *бере участь* в обговоренні письмових робіт (навчальних або учнівських) у парах, групах, відзначає позитивне; висловлює поради щодо можливого вдосконалення тексту, спираючись на пам'ятку, підготовлену вчителем; - *удосконалює* письмовий *текст*: знаходить і виправляє орфографічні, пунктуаційні помилки на вивчені правила, уміє користуватися орфографічним словником, аналізує та корегує створений текст відповідно до мети спілкування, до норм літературної мови [4 МОВ 3.3]

Пропонований зміст

Комунікативна спрямованість процесу письма

Взаємозв'язок почерку та характеру людини (загальне знайомство).

Сім'ї алфавітів, ієрогліфічне письмо (загальні поняття).

Графіка, орфографія, пунктуація

Буква як знак звука. Алфавіт.

Велика буква в іменах людей, кличках тварин, географічних та астрономічних назвах, у назвах підприємств, літературних та музичних творів, пам'яток архітектури тощо. Правила оформлення висловлення на письмі (велика буква на початку речення, крапка, знак оклику, знак питання в кінці речення, коми при однорідних членах речення, при звертанні, у складному реченні, правила переносу слів, окреме написання службових слів).

Правила оформлення діалогу на письмі.

Орфограми «Перенос слів», «Ненаголошені голосні звуки», «Знак м'якшення», «Апостроф», «Власні назви», «Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних», «Подвоєння букв в іменниках жіночого роду на приголосний в орудному відмінку однини», «Подвоєння букв при збігові приголосних», «*Не* з дієсловами», «Дієслова на *-ться, -шся*», «Правопис дієслівних закінчень», «Правопис префіксів *з-(с-), роз-, без-*», «Правопис суфіксів» (прикметникових, іменникових); основні орфограми в числівнику, правопис найуживаніших прислівників, уживання особових займенників у непрямих відмінках з прийменниками.

Орфограми в словникових словах. Найпоширеніші чергування в коренях слів.

Орфографічний словник як джерело для перевірки орфограм.

Будова словника та прийоми роботи з ним.

<table>
<tr><td colspan="2">Редагування як спосіб удосконалення тексту.
Жанри писемного мовлення
Лист, оголошення, подяка, запрошення, привітання, інструкція (рецепт) тощо як письмові висловлення.
Розповідь, опис, міркування як типи тексту. Есе.
Поняття про стилі тексту. Частини тексту: зачин, основна частина, кінцівка. Зв’язок між частинами тексту.
Тема тексту та його головна думка. Ключові слова в тексті. Назва тексту. Назва тексту як відображення теми. Назва тексту як відображення головної думки.
Спілкування за допомогою цифрових пристроїв
Складання записок, адресованих батькам, однокласникам, учителю, що містять якусь інформацію, прохання тощо. Використання в них слів увічливості та графічних зображень (смайлів).
Створення дописів у захищеному медіапросторі, оформлення простої презентації</td></tr>
<tr><td colspan="2">4. Змістова лінія «Досліджую мовні та мовленнєві явища»</td></tr>
<tr><td>Здобувач освіти:
аналізує значення слів з урахуванням контексту, будови слова, перевіряє власне розуміння значення слова за словниками;
використовує у власному мовленні слова з переносним значенням, синоніми та антоніми, фразеологізми для досягнення мети спілкування; правильно вживає граматичні форми частин мови; правильно записує різні види речень за метою висловлювання
[4 МОВ 4.1]</td><td>Здобувач освіти:
- пояснює поняття «рідна мова» та «державна мова»;
- називає та характеризує звуки як одиниці мови;
- розрізняє поняття «буква» і «звук»; пояснює співвідношення між звуками й буквами в складі/слові;
- розуміє звукову модель слдова, коментує фонетичний розбір;
- вимовляє звуки правильно, оцінює вимову учасників спілкування;
- читає фонетичну транскрипцію;
- визначає наголос у словах, зокрема й у складних випадках наголошення;
- поділяє слова на склади для переносу, обгрунтовує, де це потрібно, та переносить їх;
- користується алфавітним покажчиком;
- виділяє слово як одиницю мовлення, сприймає його як об’єкт вивчення різними розділами мовознавчої науки;
- пояснює лексичне значення слів, за потреби користується тлумачним словником;
- знає та вживає у власному мовленні слова ввічливості та звертання;
- розпізнає пряме й переносне значення слів та вживає їх практично;
- знаходить у тексті художнього твору та мовленні персонажів синоніми, антоніми, слова з переносним значенням;
- розпізнає і тлумачить найбільш поширені фразеологізми;
- уживає синоніми, антоніми, фразеологізми у мовленні; - розрізняє граматичні форми слова та правильно їх уживає;
- знаходить і добирає спільнокореневі слова, аналізує слова з прозорою будовою (основа й закінчення; корінь, префікс і суфікс);
- розрізняє слова як частини мови: самостійні (іменники, дієслова, прикметники, займенники, числівники, прислівники) та службові (прийменники, сполучники, окремі частки):
- визначає категорії іменників (істоти та неістоти, власні та загальні назви, рід, число, відмінок іменників);
- визначає категорії дієслова (число, час, особа);</td></tr>
</table>

Продовження додатка 5

	- правильно *вимовляє* та *записує* дієслова на –ться, -шс я; - *перевіряє* за правилом правопис особових закінчень дієслів; - *визначає* зв'язок прикметника з іменником, *змінює* прикметник разом з іменником за родами й числами; - *пояснює* роль прикметника в тексті та добирає прикметники за певним значенням; - *виокремлює* в тексті речення, розрізняючи їх види за метою висловлювання та інтонацією; правильно *будує* речення; правильно *користується* ними у мовленні ; - *встановлює* зв'язки між словами в простому реченні, *виділяє* граматичну основу, виражену іменником і дієсловом, другорядні члени врече ннях з прозорою будовою, *помічає* помилки в будові речень; - правильно *будує* речення; - *розрізняє* текст і довільний набір речень; *визначає* зачин, основну частину, кінцівку, визначає ключові слова; - *виділяє* абзац у тексті й пояснює свій вибір; - *відтворює* та *обгрунтовує* доступними аргументами правила написання вивчених у початковій школі орфограм, основні правила правопису числівників; - правильно *вживає* особові займенники у різних відмінках з прийменником; - правильно *пише* найуживаніші прислівники; - *знаходить* у тексті та *виправляє* помилки на вивчені орфограми; - *пише* правильно словникові слова; - *будує* звукову модель слова, *визначає* помилки у фонетичній транскрипції в межах вивченого, *виконує* фонетичний аналіз слова [4 МОВ 4.1]
Здобувач освіти: створює прості мовні ігри, кросворди, ребуси, експериментуючи звуками, словами, фразами; виокремлює характерні риси свого мовлення (улюблені слова, фрази); спостерігає за їх впливом на співрозмовників; коригує своє мовлення [4 МОВ 4.2]	**Здобувач освіти:** - *створює* прості мовні ігри за аналогією: зміна звука — зміна лексичного значення: *зуб — суп* тощо; - правильно *наголошує* слова, *розрізняє* значення однакових слів з різними наголосами, *складає* загадку з такими словами; - *утворює* нові слова від поданого; - *самостійно будує* власне висловлення за поставленою метою на основі сприйнятої інформації або випадку з життя; - *удосконалює* власне мовлення, вживаючи різні засоби виразності у своїх висловленнях; - *аналізує* власні та чужі висловлення на предмет їх змісту (розкриття теми, основної думки), ужитих мовних засобів та вдосконалює їх; - *виявляє* особливості мовлення літературних персонажів, оцінює їх та порівнює з особливостями власного мовлення; - спостерігає та аналізує, як впливає на співрозмовника сказане, з метою вдосконалення власного мовлення [4 МОВ 4.2]

Пропонований зміст

Досліджую загальні поняття про мову та мовлення

Мова як засіб людського спілкування і пізнання. Мова людини, тваринні мови та формальні. Рідна мова, державна мова. Українська мова серед інших мов світу. Рідна мова і споріднені мови. Спостереження за звучанням і написанням слів у споріднених мовах.

Досліджую фонетичні, орфоепічні та графічні явища

Звуки як одиниці мовлення. Співвідношення звуків і букв. Звукова модель. Фонетична транскрипція. Звуковий розбір слова.

Голосні звуки та приголосні звуки. Спостереження за роботою мовленнєвих органів (язик, губи, зуби) під час вимовляння звуків. Характеристика приголосних звуків за місцем творення (зокрема, губні), характером звучання (шиплячі), співвідношення голосу й шуму (сонорні, дзвінкі, глухі). Позначення звуків буквами. Апостроф як графічний знак.

Практичне засвоєння й удосконалення нормативної (без оглушення) вимови дзвінких приголосних у кінці слова й складу.

Тверді, пом'якшені та м'які приголосні звуки. Позначення твердості та м'якості приголосних звуків на письмі. Знак м'якшення. Подовжені м'які та пом'якшені приголосні звуки.

Удосконалення вимови та правопису слів з апострофом перед *я, ю, є, ї,* апостроф після префіксів, у деяких складних словах (двох'ярусний).

Склад. Перенесення частин слів з рядка в рядок по складах, зокрема слів зі збігом двох і кількох приголосних звуків. Правила перенесення частин слів з літерами *й, ь* та апострофом усередині слів.

Наголос. Вправляння у вимовлянні слів, у яких учні припускаються помилок у наголошуванні, зокрема тих, що пропонують у завданнях ЗНО.

Вимова та правопис ненаголошених *е, и.*

Правопис словникових слів.

Алфавіт. Алфавітні назви літер. Розташування слів за алфавітом з орієнтацією на першу літеру. Уміння користуватися алфавітом у роботі зі словниками.

Досліджую лексичні явища

Слово як одиниця мовлення. Лексика та лексичне значення слова. Що таке лексикологія та лексикографія. Тлумачний словник.

Однозначні та багатозначні слова. Старі й нові слова в нашій мові. Іншомовні слова в українській мові. «Чарівні» слова. Слова з прямим і переносним значенням. Групи слів за значенням. Синоніми, антоніми, омоніми. Фразеологізми. Походження окремих фразеологізмів. Найуживаніші синонімічні та антонімічні фразеологізми.

Досліджую будову слова

Основа і закінчення слова. Корінь. Найпоширеніші чергування в коренях слів. Спільнокореневі слова. Префікс. Суфікс. Розбір прозорих за будовою слів.

Що таке словотвір. Вправляння у творенні слів.

Досліджую морфологічні явища

Морфологія. Поняття про частини мови, їх кількість. Самостійні та службові частини мови. Іменник як самостійна частина мови. Іменники назви істот і неістот. Іменники власні й загальні назви. Рід іменників, зокрема іншомовного походження. Число іменників. Відмінювання іменників. Відмінки іменників. Правопис відмінкових закінчень іменників чоловічого та жіночого роду в орудному відмінку. Місцевий відмінок множини іменників чоловічого роду. Закінчення іменників чоловічого роду в родовому відмінку однини.

Дієслово як самостійна частина мови. Дієслова на *-ться, -шся.* Неозначена форма дієслова. Зміна дієслів за числами. Теперішній, майбутній і минулий часи дієслів. Правопис *е,и* в особових закінченнях дієслів I та II дієвідмін. Правопис дієслів з *не*. Дієслова, що не вживаються без *не.*

Прикметник. Роль прикметника в мові. Творення прикметників за допомогою суфіксів *-ськ-, -цьк-, -зьк-* та суфікса *-н-* (після основи на *-н*). Змінювання прикметника за родами й числами разом з іменником. Зв'язок прикметника з іменником у словосполученнях і реченнях. Добір прикметників-синонімів, антонімів.

Займенник. Роль займенника в мові. Відмінювання особових займенників.

Продовження додатка 5

Числівник. Кількісні числівники на позначення одиниць, десятків, сотень, їх правопис. Прислівник. Роль прислівника в мові. Правопис найуживаніших прислівників. Службові частини мови. Прийменник, його зв'язок з іменником. Сполучник та його роль у реченні. ***Досліджую синтаксичні явища*** Словосполучення. Зв'язок слів у словосполученні. Речення. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні). Види речень за інтонацією (окличні та неокличні). Розділові знаки в кінці речення (. ? !), велика літера в першому слові речення. Зв'язок слів у реченні. Граматична основа речення. Другорядні члени речення. Звертання, однорідні члени речення. Лапки та тире в реченнях з прямою мовою. Поняття про складне речення. ***Досліджую стилістичні явища*** Текст. Заголовок тексту. Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Зв'язок між окремими реченнями та частинами тексту. Абзац, його позначення. Типи та стилі тексту. Удосконалення текстів шляхом заміни в них повторюваних слів синонімами, виправлення мовленнєвих помилок (росіянізмів, слів, ужитих у невластивих їм значеннях), уникнення повторів. ***Досліджую орфографічні явища*** Поняття про орфографію, орфограму. Дослідження мовного матеріалу з виучуваними орфограмами з метою виявлення закономірностей правопису та самостійних спроб формулювання правил, складання карт знань. Робота зі словниковими словами

Математична освітня галузь

Домінантою змін у системі початкової освіти України є її модернізація на засадах компетентнісного підходу. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 24.07.2019 р. № 688) **метою** математичної початкової освіти в Проєкті визнано формування в учнів математичної компетентності як ключової в єдності взаємопов'язаних компонентів (знань, умінь і навичок, цінностей і ставлень), інших ключових компетентностей і наскрізних умінь; розвиток математичних здібностей, логічного мислення, креативності, здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, а також здатності робити усвідомлений вибір і використовувати здобуті знання в повсякденному житті.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти в результаті опанування змістом математичної освітньої галузі здобувач освіти:

1) досліджує ситуації і визначає проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів;

2) моделює процеси і ситуації, розробляє стратегії (плани) дій для розв'язування різноманітних задач;

3) критично оцінює дані, процес та результат розв'язування навчальних і практичних задач;

4) застосовує досвід математичної діяльності для пізнання навколишнього світу.

Продовження додатка 5

З метою реалізації цілей математичної освітньої галузі та досягнення здобувачами освіти загальних результатів навчання виокремлено такі **змістові лінії**: «Математика навколо мене», «Вивчаю математичні процеси та явища», «Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність», «Досліджую навколишній світ засобами математики».

Згідно з Державним стандартом початкової освіти провідними цілями змістової лінії ***«Математика навколо мене»*** визнано: формування в учнів 1–4-х класів стійкого інтересу до математики, уявлення про математику як частину загальнолюдської культури, як метод пізнання навколишнього світу, розуміння значущості математики для подальшого суспільного прогресу; створення умов для формування логічного й абстрактного мислення дітей, забезпечення їхнього інтелектуального розвитку. Досягнення цих цілей виявляється, зокрема, у здатності дітей розпізнавати серед ситуацій зі свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення; аналізувати проблемні ситуації зі свого життя; визначати групу пов'язаних між собою величин для розв'язування повсякденних проблем математичного змісту; прогнозувати результат виконання арифметичних дій.

Основною метою змістової лінії ***«Вивчаю математичні процеси та явища»*** відповідно до Державного стандарту початкової освіти визнано міцне і свідоме опанування учнями системи математичних знань, умінь і навичок, необхідних для продовження математичної освіти в основній школі та вивчення суміжних дисциплін. Показниками досягнення цієї мети є сформована у випускників 4-го класу здатність *перетворювати* отриману інформацію на схему, таблицю, схематичний рисунок; *обирати* послідовність дій для розв'язування проблемної ситуації та числові дані, необхідні й достатні для відповіді на конкретне запитання; *визначати* дію/дії для розв'язування проблемної ситуації та *виконувати* її/їх.

Змістова лінія ***«Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»*** передбачає формування в учнів 1–4-х класів критичного й логічного мислення, що виявляється у сформованості у випускників 4-го класу здатності *визначати,* чи достатньо даних для розв'язування проблемної ситуації; *з'ясовувати,* чи існує інший шлях розв'язування проблемної ситуації; *перевіряти* правильність результату арифметичної дії; *знаходити* помилки та *виправляти* їх.

Реалізація ключової мети змістової лінії ***«Досліджую навколишній світ засобами математики»*** — створення умов для розвитку математичних здібностей учнів — вимагає розв'язування таких взаємопов'язаних завдань, визначених Державним стандартом початкової освіти: формування в дітей здатності *визначати* істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; *порівнювати, об'єднувати* їх у групу і *розподіляти* на групи за спільною ознакою; *лічити* об'єкти, *позначати* числом результат лічби; *порівнювати* числа та впорядковувати їх; *конструювати* площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, *створювати* макети реальних та уявних об'єктів; *вимірювати* величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів.

Змістові лінії реалізуються через навчальний предмет «Математика» (1 клас — 3 год/тижд.; 2−4 класи — 4 год/тижд.) та інтегрований курс «Я пізнаю світ», у якому на математичну освітню галузь у 1−4 класах відведено 1 год/тижд.

Продовження додатка 5

На уроках математики та навчального предмета «Я пізнаю світ» реалізуються інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, STEM-освіти, раціонального читання, повного засвоєння навчальних одиниць, збагачення освітнього процесу, що охарактеризовані на с. 6-9 цієї освітньої програми.

Результати навчання і пропонований зміст
3–4-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1. Змістова лінія «Математика навколо мене»	
Здобувач освіти: розпізнає серед життєвих ситуацій ті, що стосуються кількісних відношень/форм об'єктів навколишнього світу [4 МАО 1.1]	**Здобувач освіти:** - *читає* задачу з відповідною інтонацією (робить паузу між умовою й запитанням); - знаходить серед ситуацій зі свого життя ті, що пов'язані з лічбою об'єктів; із величинами та іменованими числами; - доводить правильність своєї думки; - називає вид і структурні елементи задачі — умову й запитання, числові дані та шукане; пояснює, що в умові задачі містяться числові дані, а запитання вказує на шукане; - розповідає про натуральне число як результат лічби; - розкриває позиційний принцип запису чисел; - перелічує назви класів і розрядів багатоцифрових чисел ; - знає назви розрядних чисел (круглих тисяч); - називає розрядні (круглі) числа в прямому й зворотному порядку від будь-якого числа до вказаного; - визначає розрядний склад чисел; - визначає загальну кількість одиниць певного розряду та класу в числі; - записує багатоцифрове число у вигляді суми розрядних доданків; - записує арабські цифри римськими; - записує результат порівняння чисел за допомогою відповідних знаків; обґрунтовує вибір знака під час порівняння чисел; - називає додатні та від'ємні числа, наводить приклади цих чисел серед життєвих ситуацій; - розкриває зміст поняття «величина», «іменоване число»; -знає назви одиниць вимірювання довжини, маси, часу, вартості, площі, об'єму; називає одиниці вимірювання швидкості; - розкриває зміст дій додавання й віднімання, множення та ділення, піднесення до степеня; - називає та позначає на письмі знаки дій додавання й віднімання, множення та ділення, порівняння; - називає компоненти та результати дій додавання й віднімання, множення та ділення, піднесення до степеня; - розуміє спосіб одержання дробу та дріб як частку двох натуральних чисел; - знає означення чисельника й знаменника дробу; читає й записує дроби; - розрізняє дроби, які дорівнюють 1; мішані числа; - розуміє число «нуль» як кількісну характеристику

Продовження додатка 5

	порожньої множини, як результат віднімання рівних чисел; - перелічує властивості дій множення й ділення на 1, 10, 100, множення на нуль, множення нуля на число, ділення нуля на число, ділення рівних чисел; - розуміє, що ділення на нуль неможливе; - пояснює, що таке дріб, рівняння, вираз, числова нерівність; - розрізняє числові рівності й нерівності; читає й записує числові рівності, числові нерівності; пояснює, що рівності й нерівності можуть бути істинними або хибними**;** - *розповідає* про числові та буквені вирази; *пояснює* можливість позначення числа буквою [4 МАО 1.1]
Здобувач освіти: аналізує проблемні ситуації, що виникають у житті; описує проблемні життєві ситуації за допомогою групи величин, які пов'язані між собою [4 МАО 1.2]	**Здобувач освіти:** - *аналізує* проблемні життєві ситуації, які можна розв'язати математичними методами; *доводить* правильність власної позиції; *здійснює* аналіз змісту задачі; - *називає* особливості прямолінійного руху двох тіл в одному напрямку, назустріч одне одному та в протилежних напрямках; - *застосовує* співвідношення між одиницями вимірювання величин під час розв'язування пізнавальних і практично зорієнтованих задач; - *установлює* залежність результатів арифметичних дій від зміни одного з компонентів; - *установлює* співвідношення між розрядними одиницями кожного класу багатоцифрового числа; - *розуміє,* що числове значення виразу зі змінною залежить від значень, яких набуває змінна; - *розуміє,* що нерівність зі змінною (рівняння) може не мати розв'язків, мати один, кілька або безліч розв'язків [4 МАО 1.2]
Здобувач освіти: прогнозує результат розв'язання проблемної ситуації з урахуванням власного досвіду [4 МАО 1.3]	**Здобувач освіти:** - *прогнозує* результат додавання й віднімання, множення та ділення; ділення з остачею; - *прогнозує* кількість цифр у сумі, різниці, добутку, частці; - *прогнозує* результати зміни відстані між тілами за одиницю часу; - *прогнозує* очікуваний результат задачі; - *прогнозує* результати спостережень/дослідів [4 МАО 1.3]
2. Змістова лінія «Вивчаю математичні процеси та явища»	
Здобувач освіти: перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) різними способами в схему, таблицю, схематичний рисунок [4 МАО 2.1]	**Здобувач освіти:** - *розуміє* й *використовує* в різних життєвих ситуаціях інформацію з таблиць та лінійних діаграм; *упорядковує* дані описаних подій; - *обирає* дані, необхідні й достатні для розв'язування проблемної ситуації; *користується* даними під час розв'язування сюжетних задач; - *моделює* подану інформацію за допомогою відрізків, графів, таблиць, схематичних рисунків; - *складає* сюжетні задачі за рисунками, схемами, виразами; - *використовує* схематичні рисунки, різні варіанти короткого запису задач (схеми, таблиці, креслення); - *моделює* прямолінійний рух двох тіл; - *розуміє* операції додавання й віднімання, множення та ділення за допомогою рисунків, схем;

Продовження додатка 5

	- *розрізняє* типи діаграм: кругові, стовпчасті та лінійні; - *читає* таблиці, лінійні, кругові та стовпчасті діаграми; - *добудовує* лінійні, кругові та стовпчасті діаграми; - *порівнює* й *узагальнює* дані, уміщені в таблицях, на діаграмах; - *обирає* дані, необхідні й достатні для розв'язання проблемної ситуації; *користується* даними під час розв'язування сюжетних задач; - *читає* й *записує* правильні та неправильні дроби за поданими рисунками, діаграмами [4 МАО 2.1]
Здобувач освіти: обирає спосіб (способи) розв'язання проблемної ситуації [2 МАО 2.2]	**Здобувач освіти:** - *розпізнає* типову задачу й *актуалізує* спосіб її розв'язування; *знає* порядок роботи над задачею, зміст її окремих етапів; - *розв'язує* задачі різними способами: знаходженням однакової величини, способом відношень; - *розкриває* сутність порозрядного додавання й віднімання багатоцифрових чисел без переходу та з переходом через розряд; *знає* спосіб заміни числа сумою розрядних доданків; - *порівнює* багатоцифрові числа різними способами (спосіб порозрядного або покласового порівняння, на основі слідування чисел у натуральному ряді); - *застосовує* до обчислень правило знаходження невідомого компонента арифметичної дії; алгоритм ділення з остачею; правила порядку виконання дій у виразах без дужок і з дужками; - *застосовує* в обчисленнях переставний, розподільний і сполучний закони додавання та множення [2 МАО 2.2]
Здобувач освіти: обирає дані, необхідні й достатні для розв'язання проблемної ситуації; обґрунтовує вибір дій для розв'язання проблемної ситуації; розв'язує проблемну ситуацію різними способами [4 МАО 2.3]	**Здобувач освіти:** - *визначає* числові й буквені дані, необхідні й достатні для відповіді на запитання задачі; усно *формулює* повну відповідь на запитання задачі; - *записує* розв'язування задачі: умову задачі в стислому вигляді, розв'язання задачі, коротку відповідь; - *розв'язує* задачі різними способами; *обґрунтовує* вибір дії, за допомогою якої розв'язується задача; - *розв'язує* обернені задачі; задачі на 2–4 дії (додавання й віднімання, множення та ділення), що є комбінаціями простих задач тих видів, які вже вивчили; - *розв'язує* задачі з буквеними даними способом складання виразу; - *обчислює* значення виразів (з дужками та без них) на 2–4 дії одного або різних ступенів; - *застосовує* в обчисленнях правила знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника; - *обґрунтовує* сутність розв'язування рівняння, знаходження коренів рівняння; *пояснює,* що рівняння може мати один корінь, безліч коренів або не мати коренів; - *розв'язує* рівняння з однією змінною, у яких права частина є числовим виразом, один компонент є числовим виразом; - *розуміє*, що складена задача може бути розв'язана за допомогою рівняння [4 МАО 2.3]

Продовження додатка 5

<table>
<tr><td colspan="2">Пропонований зміст
Задачі
Етапи роботи над задачею: ознайомлення з текстом задачі, виділення з нього умови та запитання, числових даних і шуканого, об’єкта (об’єктів) задачі. Аналіз задачі. Допоміжна модель задачі: короткий запис, моделювання ситуації, що описана, за допомогою схематичних рисунків, підбір і обґрунтування арифметичної дії для розв’язування задачі, запис розв’язання, формулювання й запис відповіді задачі.
Арифметичні дії
Взаємозв’язок дій додавання й віднімання, множення та ділення.
Переставний, розподільний, сполучний закони додавання та множення.
Прийоми усного додавання й віднімання, множення й ділення в межах мільйона.
Знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від’ємника, множника, діленого, дільника.
Додавання й віднімання на основі нумерації багатоцифрових чисел.
Письмове додавання й віднімання багатоцифрових чисел з переходом через розряд.
Письмове додавання трьох доданків.
Письмове множення й ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове; на розрядні одиниці 1, 10, 100; на кругле число; на багатоцифрове число.
Письмове ділення з остачею. Ознаки подільності на 2, 5, 10. Піднесення до степеня.
Знаходження дробу від числа. Знаходження числа за величиною його дробу.
Додавання й віднімання дробів з однаковими знаменниками. Раціональні прийоми обчислень.
Вирази, нерівності, рівняння
Порядок виконання дій у виразах без дужок і з дужками. Обчислення значень виразів зі змінною на одну та дві дії.
Рівняння та його розв’язування. Знаходження коренів рівняння. Кількість розв’язків рівняння: один, безліч, жодного.
Рівняння, у яких один із компонентів дії є виразом зі змінною (ознайомлення).
Нерівності з однією змінною.
Робота з даними
Виділення та впорядкування даних за певною ознакою.
Задачі міжпредметного змісту на роботу з даними.
Діаграми. Типи діаграм: кругові, стовпчасті та лінійні. Читання діаграм. Добудова лінійних та стовпчастих діаграм</td></tr>
<tr><td colspan="2">3. Змістова лінія «Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»</td></tr>
<tr><td>Здобувач освіти:
використовує відомі засоби добору необхідних даних для розв’язання проблемної ситуації [4 МАО 3.1]</td><td>Здобувач освіти:
- аналізує текст задачі з метою визначення наявності всіх даних для її розв’язування;
- розуміє, що для відповіді на запитання задачі може бракувати числових даних;
- використовує різні форми запису розв’язання задачі (за діями, виразом або рівнянням);
- перетворює хибні числові рівності та нерівності на істинні;
- розкриває суть алгоритму розв’язування винахідницької задачі, виявляє суперечності [4 МАО 3.1]</td></tr>
<tr><td>Здобувач освіти:
досліджує різні шляхи розв’язання проблемної ситуації, обирає раціональний шлях її розв’язання [4 МАО 3.2]</td><td>Здобувач освіти:
- розв’язує складені задачі за планом, за діями з поясненням, за допомогою виразу;
- використовує, якщо можливо, різні способи розв’язування задач;
- обирає доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку;
- порівнює математичні вирази різними способами, зокрема на основі перетворення суми однакових доданків на</td></tr>
</table>

	добуток, переставного та сполучного законів додавання/множення; за місцем чисел у числовому ряді, за складом чисел; - *порівнює* математичні вирази на основі порівняння їх значень; - *застосовує* метод міркувань без виконання арифметичних дій, метод добору, метод організованого перебору варіантів, табличний метод, метод графів, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка для розв'язування нестандартних задач [4 МАО 3.2]
Здобувач освіти: зіставляє одержаний результат з прогнозованим [4 МАО 3.3]	**Здобувач освіти:** - *передбачає* приблизний результат розв'язування задачі; - *установлює* послідовність розв'язування задачі; - *визначає* та *моделює* ідеальний кінцевий результат під час розв'язування винахідницьких задач; - *планує* послідовність виконання дій у письмових та усних обчисленнях [4 МАО 3.3]
Здобувач освіти: перевіряє правильність розв'язання проблемної ситуації різними способами; виявляє та виправляє помилки [4 МАО 3.4]	**Здобувач освіти:** - *перевіряє* різні способи розв'язування задачі; *добирає* доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку; - *перевіряє* додавання відніманням, а віднімання — додаванням; множення — діленням, а ділення — множенням; - *перевіряє* правильність виконання ділення з остачею; - *обґрунтовує* результат порівняння чисел і величин; - *визначає* істинні та хибні рівності й нерівності; - *складає* істинні рівності й нерівності за предметними множинами; - *перевіряє* корінь рівняння; правильність розв'язку задачі різними способами (складанням і розв'язуванням обернених задач, розв'язуванням іншим способом, на основі відповідності одержаного результату прикидки) [4 МАО 3.4]
Пропонований зміст ***Задачі*** Розв'язування простих та складених задач, комбінаторних задач і задач із логічним навантаженням різними способами. Методи міркувань, добору, метод організованого перебору варіантів, табличний метод, метод графів, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка. Перевірка правильності розв'язування задачі різними способами (складанням і розв'язуванням обернених задач, розв'язуванням іншим способом, на основі відповідності одержаного результату прикидки). ***Арифметичні дії, вирази, рівняння*** Залежність результатів арифметичних дій від зміни одного з компонентів за сталого іншого компонента. Перевірка правильності виконання дій додавання й віднімання, множення та ділення. Перевірка правильності розв'язування рівняння, знаходження розв'язків нерівності. Істинні та хибні нерівності/рівності	
4. Змістова лінія «Досліджую навколишній світ засобами математики»	
Здобувач освіти: визначає істотні, спільні та відмінні ознаки математичних об'єктів; порівнює,	**Здобувач освіти:** - *класифікує* числа на одноцифрові, двоцифрові, трицифрові, чотирицифрові, п'ятицифрові, шестицифрові; - *порівнює* багатоцифрові числа; дроби з однаковими

Продовження додатка 5

узагальнює і класифікує об’єкти за суттєвою ознакою [4 МАО 4.1]	знаменниками; мішані числа; іменовані числа (величини); - *порівнює* предмети за площею способом накладання, «на око», вимірюванням; - *виконує* аналітичні, синтетичні міркування в процесі розв’язування задачі; - *класифікує* кути (прямі, гострі, тупі, розгорнуті); - *класифікує* трикутники (за кутами: гострі, прямі та тупокутні; за сторонами: рівносторонні, рівнобедрені, різносторонні); - *здійснює* практичні дії для обчислення відстані між об’єктами, периметра та об’єму предмета [4 МАО 4.1]
Здобувач освіти: установлює кількість об’єктів; позначає результат лічби числом; порівнює числа в межах мільйона та впорядковує їх [4 МАО 4.2]	**Здобувач освіти:** - *рахує* за правилами лічби предмети в просторі (розташовані послідовно, хаотично, по колу); - *пояснює* сутність кількісної та порядкової лічби; - *установлює* послідовність чисел у межах мільйона; *порівнює* числа в межах мільйона; - *розуміє* десяток, сотню, тисячу як лічильну одиницю; - *називає* числа в прямому й зворотному порядку в межах 10 000; - *утворює* багатоцифрові числа шляхом прилічування/відлічування по 1 до/від попереднього/наступного числа [4 МАО 4.2]
Здобувач освіти: обчислює усно й письмово в різних життєвих ситуаціях [4 МАО 4.3]	**Здобувач освіти:** - *виконує* дії додавання й віднімання багатоцифрових чисел на основі нумерації; - *володіє навичкою* табличного множення та ділення; - *володіє навичкою* позатабличного множення та ділення чисел у межах мільйона; - *виконує* ділення з остачею; *розуміє*, що остача має бути меншою за дільник; - *володіє навичками* усного додавання й віднімання, множення й ділення в межах мільйона; - *застосовує* алгоритм письмового множення двоцифрового й трицифрового числа на одноцифрове з розгорнутим поясненням; алгоритм письмового ділення на одноцифрове число з розгорнутим поясненням; - *володіє* прийомами множення й ділення чисел на розрядні одиниці; на кругле число; - *застосовує* прийоми раціональних обчислень; - *знаходить* число, яке в кілька разів більше/менше за подане; - *застосовує* в обчисленнях правило знаходження дробу від числа та числа за величиною його дробу під час розв’язування практично зорієнтованих завдань; - *володіє обчислювальними навичками* письмового множення та ділення багатоцифрового числа на одноцифрове; на двоцифрове число; на трицифрове число; - *виконує* арифметичні дії з іменованими числами; - *виконує* множення круглих (розрядних) чисел на одноцифрове число на основі укрупнення розрядних одиниць або за допомогою правила множення добутку на число; - *виконує* ділення круглих чисел на одноцифрове число на

Продовження додатка 5

	основі укрупнення розрядних одиниць або за допомогою правила ділення добутку на число; - *застосовує* правила додавання й віднімання дробів з однаковими знаменниками [4 МАО 4.3]
Здобувач освіти: орієнтується на площині та в просторі, рухається за визначеним маршрутом; планує маршрути пересування [4 МАО 4.4]	**Здобувач освіти:** - *орієнтується* на площині та в просторі (на аркуші паперу, на класній дошці, у класній кімнаті, на подвір'ї тощо); - *розміщує* та *переміщує* предмети в заданих напрямках; *рухається* за визначеним маршрутом; планує маршрут пересування; - *установлює* відношення між предметами, що розміщені на площині та в просторі [4 МАО 4.4]
Здобувач освіти: розпізнає знайомі геометричні фігури у фігурах складної форми [4 МАО 4.5]	**Здобувач освіти:** - *розрізняє* геометричні фігури — пряму, криву, промінь, відрізок, круг, многокутники; *позначає* й *називає* геометричні фігури буквами латинського алфавіту; - *називає* елементи геометричних фігур на площині та в просторі; - *визначає* криві та прямі лінії; паралельні та перпендикулярні прямі; види кутів: прямі, гострі, тупі та розгорнуті; рівні відрізки; - *розрізняє* замкнену та незамкнену ламану лінію; - *знаходить* ланки ламаної; *визначає* довжину ламаної; - *перелічує* види многокутників та їхні елементи; - *називає* істотні ознаки прямокутника (квадрата) ; - *пояснює,* що квадрат — це прямокутник, у якого всі сторони рівні; - *пояснює,* що коло — це замкнена крива; круг — це частина площини, обмежена колом; *визначає* за рисунком елементи кола, круга; - *розрізняє* коло і круг за істотними ознаками; - *використовує* властивості протилежних сторін прямокутника під час розв'язування практичних задач; - *розпізнає* елементи прямокутного паралелепіпеда, куба — ребро, бічну грань, основу, вершину [4 МАО 4.5]
Здобувач освіти: створює з геометричних фігур різні конструкції; будує площинні фігури за заданими розмірами [4 МАО 4.6]	**Здобувач освіти:** - *моделює* геометричні фігури; - *конструює* геометричну фігуру з інших фігур — трикутників, чотирикутників тощо; - *будує* пряму, криву, промінь, відрізок, ламану, коло, прямокутник/квадрат; - *креслить* кути за допомогою транспортира, прямі кути за допомогою косинця; - *проводить* за допомогою транспортира бісектрису кута; - *будує* коло, круг за заданими значеннями радіуса, діаметра [4 МАО 4.6]
Здобувач освіти: визначає спільну властивість об'єктів навколишнього світу та інтерпретує її як величину для вимірювання та порівняння [4 МАО 4.7]	**Здобувач освіти:** - *визначає* одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр, кілометр), маси (грам, кілограм, центнер, тонна), місткості (літр), грошові одиниці (копійка, гривня), часу (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, місяць, сезон, квартал, рік, століття) і співвідношення між ними; - *перетворює* більші одиниці вимірювання величин на

	менші й навпаки; складені іменовані числа на прості та прості на складені; - *вимірює* та *порівнює* величини: довжину, масу, місткість, час; - *виконує* додавання й віднімання іменованих чисел, множення й ділення іменованих чисел, поданих в одиницях вимірювання довжини, маси, на одноцифрове число; - *знає* назви й позначення одиниць вимірювання швидкості (км/год; км/хв; км/с; м/год; м/хв; м/с) - *розуміє* швидкість рухомого тіла як шлях, пройдений ним за одиницю часу; - *розуміє,* що рух тіл описується за допомогою трійки взаємопов'язаних величин: шлях, швидкість і час; - *застосовує* формули знаходження швидкості, часу, шляху під час розв'язування практично зорієнтованих задач; - *розуміє* площу як властивість плоских фігур; - *знає* одиниці вимірювання площі (мм2, см2, дм2, м2, км2, а, га) та співвідношення між ними; - *визначає* площу плоскої фігури за допомогою палетки; - *користується* в життєвих ситуаціях формулою обчислення площі прямокутника (квадрата); - *знаходить* довжину однієї сторони прямокутника за відомими площею та іншою стороною; - *розв'язує* практично зорієнтовані задачі на знаходження площі об'єкта прямокутної форми; - *має уявлення* про симетрію та симетричні фігури; *будує* симетричні фігури; - *має уявлення* про шкалу, ціну ділення шкали, види шкал; - *має уявлення* про координатну площину; *знаходить* координати точки; - *розпізнає* паралельні, перпендикулярні прямі; - *класифікує* трикутники на прямокутні, гострокутні, тупокутні; різносторонні, рівнобедрені та рівносторонні; - *має уявлення* про катет і гіпотенузу прямокутного трикутника; - *обчислює* суму кутів трикутника [4 МАО 4.7]
Здобувач освіти: використовує залежність між компонентами і результатом арифметичної дії для розв'язання проблемної ситуації; використовує буквену символіку для запису математичних тверджень [4 МАО 4.8]	**Здобувач освіти:** - *застосовує* взаємозв'язок між діями додавання й віднімання під час віднімання з переходом через десяток; - *застосовує* взаємозв'язок між діями множення й ділення під час перевірки дії ділення та множення; - *пояснює* залежність результатів дій додавання й віднімання від зміни одного з компонентів; значення добутку від зміни одного з множників; значення частки від зміни діленого або дільника [4 МАО 4.8]
Пропонований зміст Лічба предметів. Натуральні числа та нуль. Нумерація чисел першого мільйона. Величини. Арифметичні дії з величинами. Групи взаємопов'язаних величин, залежність між величинами. Одиниці вимірювання довжини: міліметр, сантиметр, дециметр, метр, кілометр. Одиниці вимірювання маси: грам, кілограм, центнер, тонна. Одиниці вимірювання часу: секунда, хвилина, година, доба; проміжки часу: місяць, рік, століття. Розв'язування задач на обчислення тривалості події, дати початку, закінчення події.	

Продовження додатка 5

Одиниці вартості: гривня, копійка.Швидкість об’єктів у прямолінійному рівномірному русі. Одиниці вимірювання швидкості.
Площа. Порівняння об’єктів за площею. Одиниці вимірювання площі — квадратний міліметр, квадратний сантиметр, квадратний дециметр, квадратний метр, квадратний кілометр, ар (сотка), гектар.
Формула площі прямокутника. Задачі на знаходження площі прямокутника та обернені до них.
Об’єм. Одиниці вимірювання об’єму. Задачі на знаходження об’єму прямокутного паралелепіпеда (куба).
Просторові відношення. Геометричні фігури. Геометричні фігури на площині та в просторі.
Площина. Симетрія. Симетричні фігури. Побудова симетричних фігур.
Поняття «шкала», «ціна поділки», види шкал. Координатна площина. Координати.
Діаграми. Типи діаграм: кругові, стовпчасті та лінійні. Кут. Види кутів: прямі, гострі, тупі, розгорнуті.
Вимірювання кутів за допомогою транспортира. Прямий кут. Побудова прямого кута за допомогою косинця.
Побудова кутів за допомогою транспортира.
Прямі. Прямі, що перетинаються. Паралельні та перпендикулярні прямі.
Многокутники. Кути многокутників.
Прямокутник. Кути прямокутника. Властивості протилежних сторін і кутів прямокутника. Діагональ прямокутника.
Трикутник. Сума кутів трикутника. Бісектриса кута.
Побудова бісектриси кута за допомогою транспортира та циркуля.
Прямокутний трикутник. Катети та гіпотенуза. Побудова прямокутного трикутника.
Площина й простір. Розміщення відрізків на площині й у просторі.
Геометричні тіла: конус, циліндр, піраміда, куля, прямокутний паралелепіпед (куб).
Елементи прямокутного паралелепіпеда: ребро, бічна грань, основа, вершина

Природнича освітня галузь

Реалізація компетентнісної моделі початкової освіти в Проєкті на засадах STEM-освіти як аксіологічного імперативу розвитку національних освітніх систем у світі вимагає суттєвого осучаснення змісту природничої освітньої галузі, удосконалення методів, форм і засобів навчання здобувачів освіти.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти **метою** природничої освітньої галузі в початковій школі Проєкту визнано формування компетентностей у галузі природничих наук, техніки й технологій, екологічної та інших ключових компетентностей на основі опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою; формування основ наукового світогляду й критичного мислення; становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки учнів у навколишньому світі завдяки усвідомленню ними принципів сталого розвитку.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти в результаті опанування змістом природничої освітньої галузі здобувач освіти:

1) відкриває світ природи, набуває досвіду її дослідження, шукає відповіді на запитання, спостерігає, експериментує й моделює, виявляє допитливість і отримує радість від пізнання природи;

2) опрацьовує та систематизує інформацію природничого змісту, що отримана з

з доступних джерел, і подає її в різних формах;

3) усвідомлює розмаїття природи, взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснює роль природничих наук і техніки в житті людини, значення відповідальної діяльності в природі;

4) критично оцінює факти, поєднує новий досвід з набутим раніше і творчо його використовує для розв'язання проблем природничого характеру.

З метою реалізації цілей природничої освітньої галузі та досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання виокремлено такі **змістові лінії**: «Я — дослідник», «Я у світі», «Я — винахідник».

Змістові лінії ***«Я — дослідник»*** і ***«Я — винахідник»*** спрямовані на реалізацію одного з основних завдань *STEM-освіти* — формування в учнів дослідницької компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій як єдності концептуальної (розуміння природничо-наукових і математичних концепцій, операцій та відношень), стратегічної (здатність формулювати й розв'язувати наукові, технічні та технологічні проблеми), когнітивної (здатність логічно мислити, пояснювати, аргументувати, а також здатність до рефлексії), операційної (здатність охайно та гнучко виконувати операції), аксіологічної (здатність розглядати об'єкт як корисний одночасно зі спроможністю вірити у власну ефективність).

Робота з формування в учнів дослідницької та винахідницької компетентностей розпочинається з 1-го класу й спрямовується на забезпечення здатності здобувачів освіти формулювати запитання наукового характеру та інженерні завдання; створювати й використовувати моделі; планувати й проводити дослідження; аналізувати й інтерпретувати дані; використовувати математичний апарат; конструювати наукові пояснення та проєктувати інженерні рішення; будувати аргументи на основі фактів; отримувати, оцінювати й коректно інтерпретувати інформацію.

Визначаючи цілі, зміст, методи, форми й засоби змістової лінії ***«Я у світі»,*** ми враховували те, що характерною особливістю STEM-освіти є фундаменталізація освіти, що виявляється в поглибленому вивченні учнями предметів природничо-математичного циклу, починаючи з 1-го класу, та формуванні в них знань про такі узагальнювальні (наскрізні) поняття, як закономірності, масштаб, пропорційність, величини, системи, моделі систем, матерія, енергія, структура і функції, стабільність і змінність тощо.

Змістові лінії реалізуються в повному обсязі через інтегрований навчальний предмет «Я пізнаю світ», у якому на природничу, технологічну, соціальну і здоров'язбережувальну, громадянську й історичну освітні галузі як взаємопов'язані складові цілісної картини світу відводиться в 1–4 класах 4 год/тижд.

Результати навчання і пропонований зміст
3-4 класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1	**2**
1. Змістова лінія «Я — дослідник» *(упродовж року)*	
Здобувач освіти: обирає в навколишньому світі	**Здобувач освіти:** - *розповідає* про наукові методи дослідження природи;

Продовження додатка 5

або із запропонованих запитань такі проблеми, що можна розв'язати дослідницьким способом [4 ПРО 1.1]	- *розповідає* про роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик), обмеженість можливостей органів чуття; - *відтворює* інформацію про наукове дослідження в природничій галузі, його етапи; - *обирає* та *пояснює* дії для спостережень; - *описує* результати спостережень за об'єктами природи; - *називає* факти стосовно об'єктів природи, які вимагають пояснення; - *формулює* пізнавальні запитання, що дозволяють пояснити накопичені факти; - *наводить* приклади проблем у навколишньому світі, що пов'язані з діяльністю людини, використання джерел енергії та природних ресурсів [4 ПРО 1.1]
Здобувач освіти: визначає мету спостережень/досліджень; прогнозує можливі результати спостережень/досліджень [4 ПРО 1.2]	**Здобувач освіти:** - *здійснює* пошук відповіді на поставлене запитання в наукових джерелах; - *розповідає*, що таке мета дослідження; - *визначає* мету дослідження; - *прогнозує* результати спостережень/досліджень [4 ПРО 1.2]
Здобувач освіти: визначає послідовність кроків під час спостереження/експерименту; обирає необхідні умови дослідження [4 ПРО 1.3]	**Здобувач освіти:** - *розповідає*, що таке експеримент у природничій галузі; - *пропонує/обирає* послідовність кроків у спостереженні/експерименті [4 ПРО 1.3]
Здобувач освіти: проводить спостереження за обраними або запропонованими природними явищами та об'єктами, проводить дослідження, створює навчальні моделі [4 ПРО 1.4]	**Здобувач освіти:** - *розповідає*, що таке моделювання; - *створює* найпростіші моделі явищ і процесів, що досліджуються; - *проводить* власні дослідження в природничій галузі відповідно до етапів наукового дослідження [4 ПРО 1.4]
Здобувач освіти: встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи; робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1.5]	**Здобувач освіти:** - *розповідає*, що нового дізнався, здійснюючи дослідження [4 ПРО 1.5]
Здобувач освіти: визначає фактори успіху, аналізує помилки, які виникають під час дослідження, змінює умови чи послідовність дій під час дослідження [4 ПРО 1.6]	**Здобувач освіти:** - *виявляє* розуміння того, що помилки — невід'ємна частина пізнання [4 ПРО 1.6]
Пропонований зміст Наукове дослідження в природничій галузі Наукові методи дослідження природи (спостереження, дослід, вимірювання, експеримент). Роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик). Обмеженість можливостей органів чуття. Лупа, мікроскоп, бінокль, телескоп.	

Продовження додатка 5

<table>
<tr><td colspan="2">Етапи наукового дослідження в природничій галузі:1. Спостереження й накопичення фактів. Формулювання запитань.
2. Пошук відповіді на запитання в наукових джерелах. Формулювання гіпотези.
3. Експеримент.
4. Формулювання висновків/власної наукової теорії або формулювання нової гіпотези.
Здійснюю власні дослідження
Визначення сторін горизонту за компасом у приміщеннях класу, школи, удома, на подвір’ї. Робота з атласами, настінними та контурними картами. Спостереження за Місяцем. Моделювання руху Місяця та Землі. Надання першої допомоги при різних ушкодженнях шкіри, переломах, у разі різних ушкоджень кровоносних судин. Перевірка власної постави. Визначення залежності розмірів зіниці ока від яскравості освітлення. Дослідження частоти пульсу, будови шкіри за допомогою лупи. Спостереження за погодою, щоб одягатися відповідно. Охорона природи та збереження тепла й електроенергії в побуті. Нагрівання й охолодження тіл. Дослідження властивостей ґрунту та життя в ґрунті. Властивості повітря та його склад. Спостереження за діючою моделлю вітряка. Поняття про використання енергії вітру людиною. Прогноз погоди та його значення. Передбачення погоди за народними прикметами. Метеорологічні прилади (термометр, опадомір, флюгер, барометр). Моделювання життєвих ситуацій, вибір припустимих форм поведінки, що не шкодять природі: Як охороняти воду? Із чого складається повітря? Чи виживе людство без корисних копалин? Що таке ґрунт? Як підвищити родючість ґрунту?</td></tr>
<tr><td colspan="2">2. Змістова лінія «Я у світі» (упродовж року)</td></tr>
<tr><td>Здобувач освіти:
знаходить, систематизує (згідно з планом) інформацію про навколишній світ; використовує технічні прилади і пристрої для пошуку інформації [4 ПРО 2.1]</td><td>Здобувач освіти:
- презентує в систематизованому вигляді інформацію щодо уявлення стародавніх людей про зірки, Сонце й Місяць, про Землю, її форму та природу, а також про відображення їхніх поглядів у казках, міфах і легендах;
- презентує в систематизованому вигляді інформацію про Землю як планету Сонячної системи, небесні тіла, Сонце як найближчу до нас зірку, про обертання Землі навколо своєї осі, рух Землі навколо Сонця, Місяць, його фази, календар;
- презентує в систематизованому вигляді інформацію про розподіл суші та води на Землі, Світовий океан і його частини, материки (континенти), півострови й острови;
- презентує в систематизованому вигляді інформацію про адміністративно-територіальний устрій України та її столицю; про природні багатства, історичні пам’ятки, культуру й традиції рідного краю [4 ПРО 2.1]</td></tr>
<tr><td>Здобувач освіти:
представляє інформацію у вигляді малюнка, схеми, графіка, тексту, презентації тощо [4 ПРО 2.2]</td><td>Здобувач освіти:
- розмальовує на контурній карті суходіл та об’єкти гідросфери;
- малює в зошиті контури Атлантичного, Тихого, Індійського, Північного Льодовитого океанів, материків, показує їх на карті та позначає на контурній карті; визначає температуру поверхневих вод, припливи, течії, підземні води;
- малює в зошиті контури України, позначає на малюнку Чорне й Азовське моря, річки Дніпро, Дністер, Сіверський Донець, Карпати та Кримські гори, показує їх на глобусі й карті, позначає на контурній карті;
- показує на глобусі й карті та позначає на контурній карті Київ, область, у якій проживає, та обласний центр;
- показує на карті родовища мінерально-сировинних ресурсів України; визначає родючість ґрунтів, природоохоронні території України;
- малює в зошиті контури Європи, позначає на малюнку</td></tr>
</table>

Продовження додатка 5

	європейські країни (сусідів України; Німеччину, Францію тощо), *показує* їх на глобусі й карті та *позначає* на контурній карті; *визначає* густоту населення світу, раси; - *показує* на карті та *позначає* на контурній карті географічні об'єкти світу; гірські системи, височини, низовини, рівнини; межі природних зон світу; *визначає* екологічні проблеми світу, об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; - *подає* інформацію про вивчені географічні об'єкти в таблиці [4 ПРО 2.2]
Здобувач освіти: діє у навколишньому світі з урахуванням взаємозв'язків між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 3.1]	**Здобувач освіти:** - *пояснює* значення Сонця для життя на Землі; зміну дня і ночі обертанням Землі навколо осі; зміну пір року; зміна висоти Сонця над горизонтом протягом року; - *має уявлення* про розміри, стан Сонця, температуру його поверхні, відстань від Сонця до Землі; про горизонт та лінію горизонту; - *характеризує* Сонце як одну із зірок у Всесвіті; напрямок обертання Землі (із заходу на схід); форму та рух Місяця; - *установлює* закономірності між умовами на планетах та їхньою відстанню до Сонця; - *наводить* докази кулястої форми Землі (фотографії з космосу, навколосвітні подорожі); - *розповідає* про значення Сонця для живої природи; - *обґрунтовує* зміну пір року, чергування дня і ночі; - *характеризує* ознаки пір року; сезонні зміни в природі, пояснює їх причини; - *установлює* найпростіші взаємозв'язки в неживій і живій природі, між організмами й навколишнім середовищем, між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини; - *наводить* приклади зв'язків між рослинами й тваринами, рослинами й неживою природою, тваринами й живою природою; - *називає* умови, що потрібні для життя рослин і тварин [4 ПРО 3.1]
Здобувач освіти: встановлює зв'язки між діяльністю людини і станом навколишнього світу; складає правила поведінки в навколишньому світі і дотримується їх [4 ПРО 3.2]	**Здобувач освіти:** - *має уявлення* про цінність природи для життя людей, залежність життя людей від стану навколишнього світу, про охорону об'єктів живої і неживої природи; - *розуміє* значення заповідних територій; - *бере участь* у природоохоронній діяльності; - *дотримується* народних традицій у ставленні людини до природи; - *доглядає* в живому куточку в класі за рослинами і тваринами [4 ПРО 3.2]
Здобувач освіти: пояснює значущість винаходів у повсякденному житті, збереженні навколишнього світу [4 ПРО 3.3]	**Здобувач освіти:** - *здійснює* пошук інформації, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату, у різних джерелах; - *визначає* інформацію, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату; - *визначає* евристичні методи, які б дозволили розв'язати винахідницьку задачу; обґрунтовує свій вибір; - *розповідає*, що таке винахід та яке його значення в житті людини;

Продовження додатка 5

Здобувач освіти: визначає приблизні витрати природних ресурсів, що використовуються в родині, шляхи їх зменшення [4 ПРО 3.4]	- *наводить* приклади використання винаходів у житті людини [4 ПРО 3.3] **Здобувач освіти:** - *пояснює* необхідність охорони об'єктів неживої та живої природи; - *відтворює* правила поведінки в лісі, парку, поблизу водоймищ, у заповідниках рідного краю; - *пояснює*, чому слід берегти природні ресурси [4 ПРО 3.4]

Пропонований зміст

Мій дім — Земля

Астрономія — наука про небесні тіла. Земля — планета Сонячної системи. Небесні тіла. Сонце — найближча до нас зірка. Сонячна система. Обертання Землі навколо своєї осі. Рух Землі навколо Сонця. Зміна пір року. Місяць — природний супутник Землі. Фази Місяця. Календар. Матерія. Речовина й поле. Магнітне поле.

Географічне положення об'єктів та орієнтування на місцевості. Рельєф. Гори. Зміна природних умов з висотою. Рослинний і тваринний світ гір. Найвідоміші у світі гори. Рівнини світу. Поняття про гірські породи й мінерали, їхнє утворення та різноманітність. Способи їх видобування, корисні копалини та їх види. Значення корисних копалин для життя людини. Охорона корисних копалин.

Різноманітність ґрунтів. Склад ґрунту. Взаємодія живого і неживого в ґрунті. Значення ґрунту в природі та для життя людей.

Склад повітря, його властивості. Атмосфера. Охорона атмосфери. Рух повітря, виникнення вітрів. Використання енергії вітру людиною. Охорона повітря від забруднення.

Погода. Прогноз погоди та його значення. Демонстрація метеорологічних приладів (термометр, опадомір, флюгер, барометр). Календар погоди.

Клімат. Екваторіальний, тропічний, помірний, арктичний та антарктичний кліматичні пояси. Пустелі. Типи пустель, їхній рослинний і тваринний світ. Природні зони Середземномор'я, рослинність. Природа субтропіків на різних материках. Географічне положення і клімат степу, лісостепу, лісової зони, їхній рослинний і тваринний світ. Тундра, полярні пустелі. Арктика. Органічний світ Антарктиди.

Земля — планета людей. Чисельність і розміщення людей на Землі. Раси й народи. Материки та океани на Землі. Євразія — найбільший материк. Африка — найжаркіший материк Землі. Північна Америка. Південна Америка. Австралія — найсухіший материк. Антарктида — найхолодніший материк.

Біологія — наука про живу природу. Клітина та її будова. Одно- й багатоклітинні організми. Рослини. Будова квіткових рослин. Розмноження насінням, розмноження іншими органами. Водорості. Мохи. Хвощі, папороті. Хвойні рослини. Культурні рослини. Декоративні рослини. Лікарські рослини. Сезонні зміни в житті рослин. Охорона рослин.

Тварини. Живлення тварин. Розмноження. Сезонні зміни. Охорона тварин.

Гриби. Віруси . Дроб'янки.

Організм людини. Основні системи органів тіла людини та їхнє значення в житті людини. Шкіра. Будова шкіри та її значення для організму людини. Правила гігієни. Рух людини. Кістки. Основні частини скелета, їхнє призначення. Перша допомога при переломах. М'язи. Їхнє призначення. Травлення. Харчування і склад їжі. Органи травлення**.**

Попередження захворювань органів травлення. Органи дихання. Попередження захворювань органів дихання. Кров, її значення для організму. Органи кровообігу. Бережне ставлення до серця та його тренування. Перша допомога при кровотечах. Мозок — орган управління. Нервова система. Що шкодить нервовій системі та як її берегти. Органи чуття. Око — орган зору. Вухо — орган слуху. Ніс — орган нюху. Язик — орган смаку. Шкіра — орган дотику. Гігієна органів чуття; попередження їх захворювань.

Я — українець

Фізико-географічне положення України (розташована на заході Євразії, у центрально-східній частині Європи; вихід до Чорного й Азовського морів, через Чорне море — вихід до Атлантичного океану). Україна на фізичній карті світу. Рельєф України (Карпати й Кримські гори, рівнини, степи, ліси). Ґрунти України. Річки України (Дніпро, Дністер, Сіверський

Продовження додатка 5

Донець). Червона книга України та її природні багатства. Адміністративно-територіальний устрій України. Київ — столиця України. Україна — європейська держава. Сусіди України. Мандрівка політичною картою з України до країн Південної, Північної, Західної та Центральної Європи	
3. Змістова лінія «Я — винахідник» (упродовж року)	
Здобувач освіти: пояснює важливість того, що вивчає, для власного життя, розрізняє в ньому головне і другорядне [4 ПРО 4.1]	**Здобувач освіти:** - *аналізує* та *формулює* проблему винахідницької задачі; - *наводить* приклади проблем у навколишньому світі, що пов'язані з діяльністю людини [4 ПРО 4.1]
Здобувач освіти: визначає відоме і невідоме у проблемі, висловлює докази правильності суджень [4 ПРО 4.2]	**Здобувач освіти:** - *розповідає,* що таке суперечності, *наводить* приклади; - *формулює* суперечності за схемою Г. Альтшулера; на основі теорії розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера *визначає* ідеальний кінцевий результат; - *розв'язує* логічні задачі за принципом Діріхле [4 ПРО 4.2]
Здобувач освіти: класифікує об'єкти навколишнього світу за кількома ознаками та властивостями [4 ПРО 4.3]	**Здобувач освіти:** - *називає* ознаки організмів; ознаки подібності людини й тварин, ознаки відмінності людини від тварин; - *порівнює* об'єкти (тіла) живої і неживої природи; - *розповідає* про організм людини; *пояснює* значення гігієни в житті людини, збереження здоров'я; - *пояснює* належність рослин, тварин, грибів і бактерій до організмів; - *розповідає* про суттєві ознаки тварин і рослин, *наводить* приклади; - *розповідає* про диких і свійських тварин, класи тварин (комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці), їх основні ознаки, *наводить* приклади; - *пояснює*, як тварини пристосовуються до різних умов життя; - *називає* умови, необхідні для нормального росту та розвитку рослин, і *розрізняє* органи квіткових рослин; - *наводить* приклади рослин і тварин, що занесені до Червоної книги України, найпоширеніших рослин і тварин своєї місцевості; - *порівнює* дерева, кущі, трав'янисті рослини; - *розповідає* про значення рослин для природи та життя людини; - *розповідає* про гриби, їх суттєві ознаки, показує на світлинах і називає їстівні та отруйні гриби; - *розповідає* про бактерії, їх суттєві ознаки, наводить приклади корисних і шкідливих бактерій; - *розповідає* про віруси, їх суттєві ознаки, наводить приклади захворювань людини, що спричинені вірусами [4 ПРО 4.3]
Здобувач освіти: пропонує власний спосіб розв'язання обраної або запропонованої проблеми [4 ПРО 4.4]	**Здобувач освіти:** - *формулює* гіпотези досягнення ідеального кінцевого результату; - *відтворює* алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера; - *застосовує* алгоритм розв'язання винахідницьких задач під час розв'язування задач природознавчого характеру; - *виявляє* раціональні способи розв'язування винахідницьких задач; - *застосовує* метод організованого перебору варіантів,

Продовження додатка 5

	табличний метод, метод графів, метод міркувань, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка; - *застосовує* принцип Діріхле під час розв'язання логічних задач; - *розв'язує* задачі з теорії імовірності та задачі на відповідність; - *пропонує* різні способи використання об'єктів навколишнього світу в життєдіяльності людини [4 ПРО 4.4]
Пропонований зміст Поняття про винахідництво. Теорія розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера. Методи розв'язання винахідницьких задач. *Алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера* 1. Аналіз винахідницької задачі, усвідомлення проблеми. 2. Формулювання суперечностей. 3. Визначення ідеального кінцевого результату. 4. Висування гіпотез подолання суперечностей. 5. Визначення оптимального розв'язання винахідницької задачі Принцип Діріхле. Задачі на відповідність. Загальні прийоми розв'язування задач з теорії імовірності	

Іншомовна освітня галузь
Іноземна мова 3 клас

Мета, обов'язкові й очікувані результати навчання, пропонований зміст іншомовної освітньої галузі повністю збігається з метою, обов'язковими й очікуваними результатами навчання, пропонованим змістом іншомовної освітньої галузі, презентованої в Типовій освітній програмі для 3–4-х класів, розробленій під керівництвом Олександри Яківни Савченко. [Типова освітня програма для закл. заг. серед. освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3–4 класи. —[Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf

Технологічна освітня галузь
Дизайн і технології. 3 клас

Мета, обов'язкові й очікувані результати навчання, пропонований зміст технологічної освітньої галузі повністю збігається з метою, обов'язковими й очікуваними результатами навчання, пропонованим змістом технологічної освітньої галузі, презентованої в Типовій освітній програмі для 3–4-х класів, розробленій під керівництвом Олександри Яківни Савченко. [Типова освітня програма для закл. заг. серед. освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3–4 класи. —[Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf

Інформатична освітня галузь
Інформатика. 3 клас

Мета, обов’язкові й очікувані результати навчання, пропонований зміст інформатичної освітньої галузі повністю збігається з метою, обов’язковими й очікуваними результатами навчання, пропонованим змістом інформатичної освітньої галузі, презентованої в Типовій освітній програмі для 3–4-х класів, розробленій під керівництвом Олександри Яківни Савченко. [Типова освітня програма для закл. заг. серед. освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3–4 класи. —[Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf

Громадянська та історична, соціальна та здоров’язбережувальна освітні галузі

Мета, обов’язкові й очікувані результати навчання, пропонований зміст соціальної і здоров’язбережувальної, громадянської та історичної освітніх галузей повністю збігається з метою, обов’язковими й очікуваними результатами навчання, пропонованим змістом соціальної і здоров’язбережувальної, громадянської та історичної освітніх галузей, презентованих у Типовій освітній програмі для 3–4-х класів, розробленій під керівництвом Олександри Яківни Савченко. [Типова освітня програма для закл. заг. серед. освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3–4 класи. — [Електронний ресурс]. —Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf

Мистецька освітня галузь
Мистецтво. 3 клас

Мета, обов’язкові й очікувані результати навчання, пропонований зміст мистецької освітньої галузі повністю збігається з метою, обов’язковими й очікуваними результатами навчання, пропонованим змістом мистецької освітньої галузі, презентованої в Типовій освітній програмі для 3–4-х класів, розробленій під керівництвом Олександри Яківни Савченко. [Типова освітня програма для закл. заг. серед. освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3–4 класи. —[Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf

Фізкультурна освітня галузь
Фізична культура. 3 клас

Мета, обов'язкові й очікувані результати навчання, пропонований зміст фізкультурної освітньої галузі повністю збігаються з метою, обов'язковими й очікуваними результатами навчання, пропонованими змістом фізкультурної освітньої галузі, презентованої в Типовій освітній програмі для 3–4-х класів, розробленій під керівництвом Олександри Яківни Савченко. [Типова освітня програма для закл. заг. серед. освіти, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3–4 класи. —[Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf

Директор школи Інна ЄРМАК

Додаток 6

Перелік програм, за якими проводяться корекційно-розвивальні заняття в класі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення

Рекомендовані наказом МОН № 476 від 29.04.2016р.	
1.	Програма з логоритміки для спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (підготовчий, 1-4 класи) (Трофименко Л.І., Куравська Л.С.)
2.	Програма з лікувальної фізичної культури для спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (підготовчий, 1-6 класи) (Чепурний А.В.)
3.	Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення («Корекцція мовлення») (Трофименко Л.І., Ільярна В.М., Пригода З.С., Грибань Г.В., Аркадьєва О.О.)
Рекомендовані наказом МОН № 802 від 24.07.2018р.	
4.	Програми з корекційно-розвиткової роботи «Корекція розвитку» для 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. (Рібцун Ю.В.)

Директор школи Інна ЄРМАК